

УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД UKRAINIAN DIGEST

УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД

UKRAINIAN DIGEST

210 FIFTH AVENUE
SUITE 1102
NEW YORK 10, N.Y.

NEW YORK, U.S.A.
TORONTO, CANADA

БЕРЕЗЕНЬ-КВІТЕНЬ

Ч. 3 — 1960

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ
І СПІВРОБІТНИКИ

О. Балинський
Й. Гіряк (*театр*)
С. Гординський (*мистецтво*)
інж. О. Дерев'яно
д-р Е. Жарський (*спорт*)
Р. Ільницький (*справи
УСРСР*)
І. Керницький
Б. Кравців (*література*)
Р. Купчинський
М. Курах (*військові справи*)
М. Понеділок
проф. Яр. Рудницький (*канадійські справи, мова*)
М. Шлемкевич (*загальна
редакція*)
Р. Пачовський «*Дума про
бурю на Чорному морі*»
С. Федів (*літо-друк обкла-
динки*)

Українсько-Американська
друкарня - 114 Ст. Маркс
Плейс, Нью-Йорк

ВИДАЄ ВИДАВНИЦТВО
«УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД»

У найтяжчі дні „проби і міри“ для окремої людини, людських суспільств, націй, держав — християнський світ черпав і черпає силу і надію із символу страждущого, на хресті замученого Бога, що третього дня воскрес із мертвих. Український народ у тяжкій, московсько-комуністичній неволі, під владою режиму, що оголосив себе найвищим суддею розуму й правди та посягає по владу над усім світом, устами свого найбільшого поета висловив осуд тій гордині і тим посяганням, і одночасно глибоку віру в перемогу Божої правди-свободи.

А Ти, о Господи єдиний,
Скуєш лукаві уста,
Язик отой велерічивий,
Мовлявший: — Ми не суєта!
І возвеличимо на диво
І розум наш і наш язик...
Та й де той пан, що нам закаже
І думать так і говорить?
— Воскресну я! — той пан вам скаже,
Воскресну нині! Ради їх,
Людей закованих моїх,
Убогих, нищих... Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово. І пониче,
Неначе стоптана трава,
І думка ваша і слова.

В тій вірі Україна чекає свого воскресення.

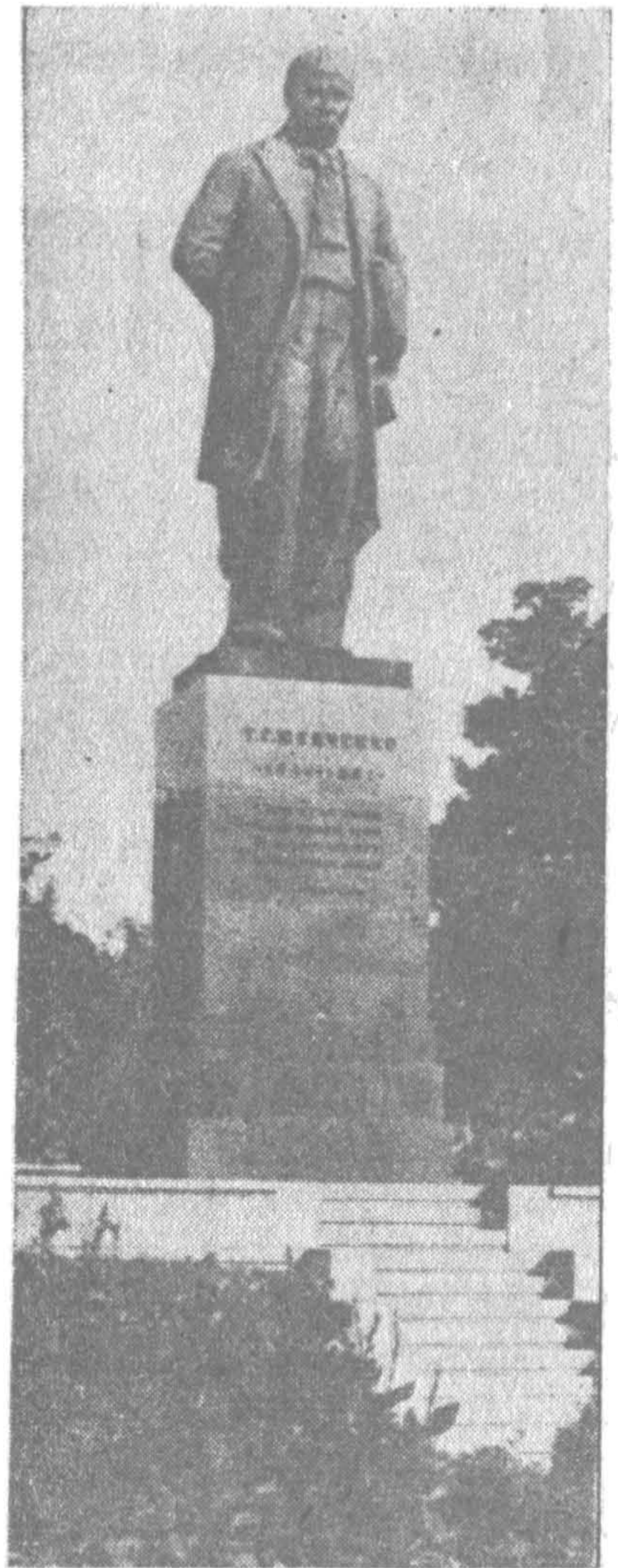
Published bi-monthly by
UKRAINIAN DIGEST
Subscription price: one year — \$ 3.90.
Your own and a gift subscription \$ 7.00.
Printed in U.S.A.

Шевченківські музеї в Києві

Київ, Справочник-путеводитель.
Державне в-во політичної літератури
УСРСР, 1954.

Київський Державний Музей Т. Шевченка Академії Наук УРСР

МУЗЕЙ міститься при Шевченківському бульварі ч. 12. Відкрито Музей 24 квітня 1949 року. В 22-х залах музею зібрана літературна і образотворча спадщина великого українського поета, освітлена громадсько-політична діяльність Тараса Григоровича Шевченка. В музею знаходиться коло 4 тисяч експонатів: образів, портретів, макет, виробів майстрів народної творчості і мистецької промисловости. Серед них — коло 800 мистецьких праць Т. Г. Шевченка, його особисті речі, репродукції автографів.

„В музею виставлені видання творів Т. Г. Шевченка, що появились за життя поета: „Кобзар” 1840 року, „Гайдамаки” — 1841 р., поема „Тризна” — 1844 р., альбом гравюр „Живописна Україна” — 1844 р., „Кобзар” — 1860 р., „Южноруський буквар” — 1861 р. і інші. Тут же виставлені макети рукописного збірника Т. Г. Шевченка „Три літа” і „Захалавної книги”, поезій написаних в засланні.
„Почесне місце між експонатами музею займають праці визначних

майстрів російського малярства: К. Брюлова, В. Соколова, В. Тропініна, І. Крамського, І. Рєпіна і інших. Між ними відомий портрет В. А. Жуковського, виконаний К. Брюловим. Той портрет 1838 року розіграно в лотерії і за добути гроші викуплено Т. Г. Шевченка з кріпацтва.

„В музею виставлені твори кращих українських мистців, в яких навітлене життя Т. Г. Шевченка. Найбільше ілюстрацій виконав народний мистець УССР І. Іжакевич.

„Окремий відділ музею розкриває значення творчої спадщини великого Кобзаря в розвитку української літератури.

Літературно-пам'ятковий Дім-Музей Т. Шевченка

„Дім-музей знаходиться при проулку імени Т. Шевченка (колишньому Хрещатицькому проулку) ч. 8. В цьому домі весною й літом 1846 року жив великий поет, революціонер-демократ Тарас Григорович Шевченко разом із своїм товаришем по Академії — мистцем Н. Сажиним. Зовнішній і внутрішній вигляд дому збережені такими ж, якими були вони в той час, коли жив у ньому Т. Г. Шевченко.

„Шевченко займав невеличку кімнату на мансарді. В той час він робив численні нариси мальовничих місцевостей Києва, його історичних і архітектурних пам'ятників.

„В музею виставлені всі видані за життя поета твори Т. Г. Шевченка. В п'ятій кімнаті знаходиться посмертна маска Т. Г. Шевчен-

„Інтересними матеріалами показано, як народи колишньої царської Росії, всупереч суворій урядовій забороні, свято шанували пам'ять поета.

„В семи залах музею розгорнутий відділ „Шанування пам'яті Т. Г. Шевченка після Великої Жовтневої соціалістичної революції“. Тут знаходяться сотні видань його творів в мовах народів ССРСР, зразки народної творчості, а також праці українських советських мистців, присвячені великому поетові.

„Музей користується великою популярністю серед трудящих ССРСР. Його експонати оглянули вже сотні тисяч відвідувачів“.

ка, оригінальні рисунки мистців: Г. Дмитрієва, „Шевченко в труні“, Г. Честаховського: „Початковий вид могили Т. Г. Шевченка на Смоленському кладовищі в Петербурзі“, і також червона китайка, що нею була вкрита домовина Шевченка під час перевозу з Петербурга в Україну. Тут же можна бачити також погруддя Т. Г. Шевченка, виконане академіком Ф. Каменським 1862 року.

„Дерев'яні сходи ведуть нагору до невеликої кімнати, в якій жив Шевченко 1846 року. В тій кімнаті виставлені речі, що були особистою власністю поета: його приладдя до рисування і гравірування, костюм, салдатська сорочка, що її носив Шевченко під час заслання, полотняна сорочка дарунок сестри Ярини 1859 року. Тут же виставлені „Кобзарі“ з авто-

графами поета, офорт Шевченка з образу Рембрандта „Притча про виноградаря” і також види Києва 40-60 років минулого століття.

„В городчику біля дому на по-

стаменті з полірованого лябрадорита уставлене бронзове погруддя Т. Г. Шевченка.

„На фасадній стіні прибита пропам'ятна мармурова плита”.

Пропаганда

В советській Україні все впряжене до пропагандивного воза. Так і музейна ділянка, що — здавалося б — повинна бути вільною від тенденційности. Ми вибрали кілька інформативних уривків із довідника. Але вони переплетені пропагандивними вставками, які дають образ і того, насільки Шевченківські музеї включені в службу двом основним цілям Москви: вони мають ширити комунізм і вони мають ширити міт про приязну оліку „старшого” московського брата над Україною.

„Численні матеріяли свідчать про те, що світогляд Т. Г. Шевченка як революційного демократа і непримиренного борця проти царизму і кріпацтва, формувався під благочинним впливом революційної російської інтелігенції: В. Бєлінського, А. Герцена, Н. Чернишевського і інших.

„В залах розміщені тексти з висловами Шевченка скерованими проти українських буржуазних націоналістів і космополітів, які продавали інтереси батьківщини, зраджували свій народ і йшли на службу чужим загарбникам.

„В... кімнатах матеріяли показують життя і творчість Шевченка, його зв'язки з передовими дія-

Так ще й мертвому Шевченкові нажуть пити „з московської чаші московську отруту”...

чами культури великого російського народу. Уривки із творів Шевченка, ілюстрації і документи підкреслюють однаковість його поглядів із поглядами російських революціонерів - демократів, їх спільну жертвенну боротьбу проти самодержав'я і кріпацтва”.

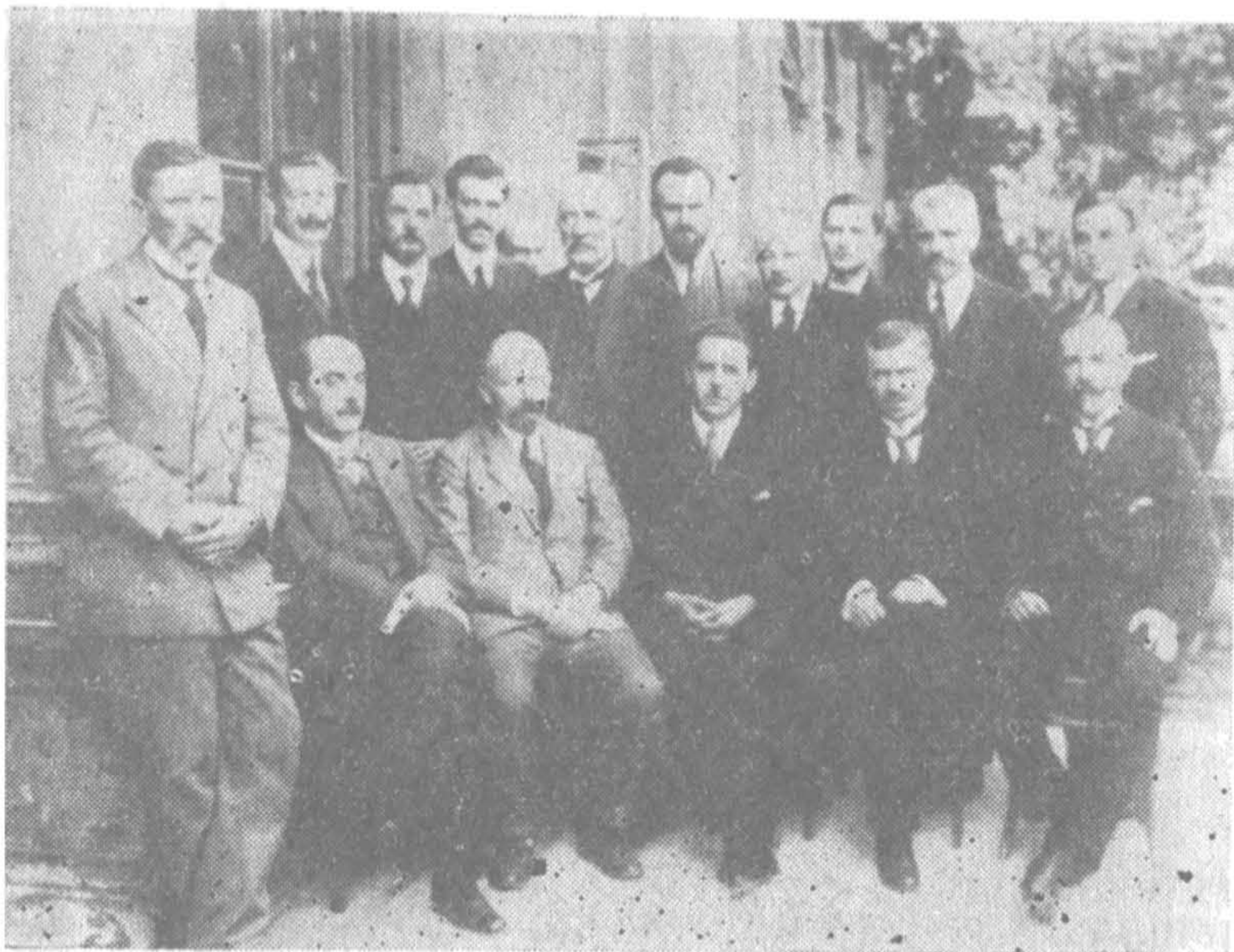
A reference book on Kiev, published in Russian in 1954, includes a description of two Shevchenko museums in the capital of Ukraine. The Shevchenko Government Museum of the Academy of Arts and Sciences is one of them. The other is the “Home-museum”, the dwelling place of Taras Shevchenko in 1846. These two museums preserve priceless reminders of the great poet, including all the editions of his works, around 800 of his paintings, and clothing that the poet wore. Among the paintings of different artists we find a portrait of Jukowskyj painted by V. Brjulow, a teacher of Shevchenko. The money procured through the sale of this painting was used as ransom for Shevchenko's liberation from serfdom.

But with the cult of this Ukrainian poet is mixed Russian propaganda and purposely arranged materials which pretend to show the influence of Russian writers on Shevchenko.

За „Листами до Приятелів”
Нью-Йорк, 1959 р.

МАКСИМ СЛАВІНСЬКИЙ

Д-р Тиміш Олесіюк (Тенсас),
протеже і приятель Максима
Славінського, так характеризує
особу цього великого
українця:

В МОЇХ очах Максим Антонович Славінський був великим літературно-поетичним авторитетом. Всі ми зачитувались його переспівами з Гайне, що він їх видав десь у 90-х роках (здається 1892 року) у співпраці з Лесею Українкою. Досі виспівуємо його „Коли розлучаються двоє...”. Рівно ж його тексти до музики Шуберта, перевидані у 30-х роках у Празі, мали велику популярність. Надзвичайно високому культурному рівневі завдячує М. Славінський те, що довгі роки був він редактором у Петербурзі „Вестника Європи”, грубого місячника, що на нього орієнтувалися культурні й поступові елементи російської інтелігенції початку цього століття. Щодо політичної освідомленості, Славінський був фігурою, рівної якій я не зустрічав серед українського суспільства... Покійна Славінська, ще перед своєю смертю, розпорядилася про спорядження біо- і бібліографії Максима Анто-

~~~~~  
Сидять з ліва на право: М. Василько, Х. Барановський, А. Ніковський, Г. Сидоренко, А. Яковлів. Стоять: М. Левицький, М. Галаган, С. Шелухін, О. Шульгін, висунений до переду перед Шульгіним М. Славінський, Р. Смаль-Стоцький, А. Марголін, поруч Д. Антонович, Трішки позаду два учасники невідомі нам.  
~~~~~

новича та про передрукування з віднайдені чернетки його споминів.

Чернетка цих незвичайно цінних споминів врятована і зберігається у д-ра Олесіюка. Роблять ся заходи до видання друком.

ПОВОРОТ НАПОЛЕОНА

Передруковуємо переклад чеського поета Йосипа Пелішека, зроблений Максимом Славінським. Робимо це з трьох мотивів. По-перше, щоб пригадати нашому суспільству одного з найсвітліших представників української інтелігенції початку нашого століття; по-друге, зогляду на красу і цінність оригіналу й перекладу поетичного твору п. з. „Поворот Наполеона”; вкінці зогляду на цікаву історію цього перекладу в зв'язку з проблемою психології маси, проблемою і сьогодні небезпечно актуальною.

Поворот Наполеона

— Жан, Жак і Жорж...
Сини... — бретонці молоді...
Війна їх загубила;
А Мати... — в горі та біді
Жила, — стара, похила...
— І перший син її поліг
Під Австерліцом в бою,
А другого холодний сніг
Засипав під Москвою;
А третій син, остання кров,
Під Ватерлоо смерть знайшов...
— Жан, Жак і Жорж...

Жила, старіла, бідувала...
Зненацька чутка залунала:
З вигнання, з острова, з чужини,
Вертається до Батьківщини

Народній мертвий Вождь...
Міцна

Його сталевая труна;
Його вся Франція чекає;
Над ним проміння слави сяє...
— І перший син її поліг
Під Австерліцом в бою,
А другого холодний сніг
Засипав під Москвою;
А третій син, остання кров,
Під Ватерлоо смерть
знайшов...
— Жан, Жак і Жорж...

— „То він убив її синів,
То він людей на згубу вів,
На згубу і на смерть криваву,
На ту прокляту Славу!..
— Жан, Жак і Жорж!..
І ледве ранок забілів,
Як Мати мертвих трьох синів,
З сумного ложа встала, —
І враз, без думки, без жаху,
Горами, лісом, без шляху, —
В Париж помандрувала...
— Жан, Жак і Жорж...

Коли ж Вождя Париж вітав,
Стояла десь в куточку...
І в серці голос завмирав:
— „...Вождь!.. Де ж мої синочки?..
Схилялись прапори смутні,
Ревли гармати голосні,
Сталеві сяяли багнети,
Скидалися коні, — на ляфеті
Труна сталевая гула...
Мати голову звела; —
Тепер вона мовчати не буде;
Тяжке прокляття серед люде
На Нього кине їм вдова:..
— „Ти орле з вискубаним пір'ям,
Зловжив народнім ти довір'ям,
Кляне Тебе душа моя!..
— ...Та зм'якло серце удовине

І інші вирвались слова
 У неї з уст: — немов дитина,
 Кричить і плаче і співа:
 — „Наш вождь!.. Наш Пане!..
 О, Батьку наш!.. Наполеоне!..”

 — І перший син її поліг
 Під Австерліцом в бою,
 А другого холодний сніг
 Засипав під Москвою;
 А третій син, остання кров,
 Під Ватерлоо смерть знайшов...
 На горе те, — немає ліку;
 Воно позбавило їй віку,
 Нудьгою серце їй пекло...
 Тепер же Мати почувала,
 Що мало трьох синів було, —
 Що для Москви та Ватерлоо
 Вона би ще кількох оддала!..
 Для кожного з отих боїв
 Вона дала б своїх синів —
 Вождю народньому на славу,
 На гру велику та криваву!..
 Ревуть гармати голосні,
 А Мати плаче, мов у сні;
 — „Наш Вождь!.. Наш Пане!..
 О, Батьку наш!.. Наполеоне!..”

Про цікаві подробиці до історії цього перекладу довідуємось із іншого листа д-ра Т. Олесюка. „Я перший раз почув цей твір на одній з академій, присвяченій пам'яті Симона Петлюри в Празі 1926 року. Його прочитав тоді з естради покійний генерал Омелянович-Павленко. Мене вразила тоді психологічна подібність зі ситуацією, яка витворилася в українському суспільстві після вбивства С. Петлюри в Парижі. Дотеперішні вороги й хулители Петлюри, що не щадили йому прокльонів, раптом, по смерті Петлю-

ри, стали його почитателями і хвалителями... „О, Батьку наш! Петлюро!...” Я був певний, що Славінський написав цей вірш, маючи на увазі смерть Петлюри і характеристичну зміну „масової психіки”. Я звернувся за поясненнями до Славінського і він potwierдив мені те, що він мав на увазі змінливість настрою окремих людей під впливом „психології юрби”, одначе заперечив, що власне Петлюрина смерть і реакція української „юрби” спонукали його до зроблення цього перекладу. Це явище вселюдське і переклад зроблений раніше і видрукований з певними незначними змінами в Літ. Науковому Віснику за 1924 р., кн. 6, ст. 100-101. Славінський подарував мені власноручний текст цього вірша і я вивчив його напам'ять... І оце відновлений з пам'яті текст посилаю редакції. Він мало різниться від тексту Літ. Наук. Вісника...”

Проблема психології має актуальна й небезпечна особливо сьогодні. Маса прагнуть спокою, миру, „хліба й видовищ”, але розколосані вони готові до війни і всіх страждань, що вона приносить. На це в останньому місяці звернув увагу світу англійський філософ Бернтрэнд Расел у циклі доповідей, виголошених у Німеччині. „Якось я уявляв собі — казав Расел — що народи не охочі до війни, але їхні тиранські правителі накидають їм війни.” Але вже 1914 рік виявив, що така думка помилкова. Це ж народи розпочинали війну в захопленні... І не виключено, що й тепер про-

паганда зможе викресати таке захоплення. Все ж Расел знаходить і „основи для тихих надій” у тому, що страх перед науковим знищенням світу переможе у людських душах велику перешкоду мирного співжиття, яка в тому,

що „люди бажають власного щастя не так сильно як нещастя ворогів”. Не виключене таке: страшна небезпека, що її може викликати ненависть і лжевіра, накинє світові стільки страху, що світ знову прийде до розуму...

Short characteristics of one of the most eminent representatives of Ukrainian intelligentsia of the 20th century, Maksim Slavinskyj, are given by his pupil and friend, Dr. T. Olesluk. Slavinskyj, an expert on world literature and translator of H. Heine's poetry, gave an excellent translation of "The Return of Napoleon", originally in Czech language, which we are publishing in this issue.

ОЙ ДІВЧИНО, ЯВІР ЧАХНЕ, КОЛО ТЕБЕ ЗІЛЛЯ ПАХНЕ

Колись приносили богам запашні жертви із ладану. Пізніше помазували голови королів пахущими оліями. Сьогодні спіймані в пляшечки і слоїчки пахощі знаходяться на туалетному столику трохи не кожної жінки.

Хрестоносці привезли з Орієнту амбру і тоді пішла мода: все пахнуло амброю, від кінчиків уха до великих килимів. Дами доби рококо сновивались хмарами пахощів. Їм цього й було конче потрібно: в ті часи люди милися мало, а купалися зовсім рідко... Навіть лікарі дораджували вживати сильних цвіточних пахощів проти зараз.

В старовину Персія торгувала миррою і бальзамом. Атенці, особливо витончене суспільство, мали окремі парфуми для кожної частини тіла. Із мармурових посудин неслися запахи ароматичних олій, в купальнях пахнуло есенціями кориці й тубероз. Жінки римських сенаторів цили запашні течива, щоб мати "солодкий віддих". Сократ і Пліній даремне боролися проти настирлявого люксусу носа.

Так у всі часи люди вживали пахощів. Але завжди було знаком культури мати міру і смак у цьому. Славний французький письменник: Теофіль Готіє каже: — В нічому так не виявляється безоглядність жінки як в уживанні парфум.

НАЙНОВІША РЕЦЕПТА НА СВІТОВЕ ЗАМИРЕННЯ

Директорка лондонської фабрики жіночих нагрудників вибирається до ССРС : великою політичною місією. Вона хоче на місці перевірити свою теорію, що советсько-американські взаємини покращали б, коли б більше советських жінок носило нагрудники. „Коли б вони носили нагрудники, вони були б щасливіші і принагідніші. А це робило б і чоловіків щасливішими. Таким чином уся країна була б більш задоволеною, і я вірю, що відношення ССРС до ЗДА і світу покращали б”.

КНЯГИНЯ І РАБИНЯ

Написав С. СКЛЯРЕНКО

СВЯТОСЛАВ розумів, що мати його не марно з'явилась на Горі з угорськими послами і королівною Предславою, яка за вечерею сиділа поруч із ним у стравниці й часто кидала на нього допитливі погляди. Бачив він і те, як хвилюється Малуша, відчував, що насувається гроза і що йому не минути розмови з княгинею. Не знав він тільки того, що це станеться так швидко.

Княгиня Ольга покликала його до своєї світлиці тоді, коли Малуша мила ноги угорській королівні. Сама зустріла його, зачинила за ним двері, потім пішла в куток, стала там і пильно з голови до ніг оглянула сина.

— Як же ти тут жив, що робив, сину? — запитала княгиня.

„український огляд”, з. 3, 1960

Малуша знала це слово. О, про княжі пожалування тільки й розмов було на Горі, про пожалування мріяли і вголос говорили бояри, тіуни, воеводи. Але що можна пожалувати їй, Малуші? Хіба можна щось пожалувати за те, що вона любила Святослава? У неї дуже боліло серце, щоб княгиня пожалілася...

Проте це був все... — За твою службу, — я тобі даю село Перигомо, — господарство... Сама рука до столу і в Перенигом.

І тоді княгиня Ольга не жалілася, була в теремі, і за лавою вона має по-родити дитину.

І Малуша, стиснув груди в терем, вона б закричала на землю, на небо. Це був не тільки біль, це була страхітлива образа того найсвятішого, що вона носила в своєму серці. Невже ж княгиня не розуміє, що в Малуші можна все забрати, — здоров'я, сили, саме життя, але честі в неї ніхто забрати не зможе?

Малуша й сказала це: — Навіщо мені село? Я не просила пожалування і не візьму Будутину, не візьму...

І Малуша вже не плакала. По її блискучих очах, по стиснутих губах княгиня відчула й відчула, що в цій розтрошеній дівчині прокинулось те, чого досі не бувало, прокинулася якась інша, незрозуміла поки що княгині людина, і вона зробить так, як сказала.

— Так от ти яка, сіверянка! — хижо вже промовила княгиня. — Інші в мене пожалування на колінах просять, а ти відмовилась від нього, коли я тебе попросила?! Гарзд, нехай буде по-твоєму. Ти поїдеш в Будутин, ти будеш там жити, але будеш ти, як і досі, рабинею, роботою, чуєш?

Уривок з історичного роману „Святослав”, виданого в Києві 1959 р.

Святослава втішило те, що мати дуже спокійно і лагідно почала з ним розмову, і він так само спокійно відповів:

— Я виконував твій загад, творив суд і правду. У цьому мені поміч давав Свенелд, воевода, бояри. Вони, мамо, вельми мудрі, знають закон і покон, — пощо я б став сперечатись із ними? До того ж було добре літо, я з дружиною своєю їздив за Дніпро, був далеко, в полі, їздив на лови в ліси, побував у Родні...

І весь його вигляд — обвітрене, засмагле обличчя, вицвілий від сонця чуб, м'язисті руки, міцні

ноги — свідчив, що за літо княжич сходив і проїздив чимало. Княгиня захоплено дивилась на нього і думала, як зрадив би батько Ігор, побачивши Святослава.

— Я чула,— промовила княгиня,— як ти тут без мене творив суд і правду, знаю, що їздив далеко у поле. У мене серце облилось кров'ю, коли почула, що був ти також покалічений. Але, бачу, здоровий, дужий. Що ж, сину, добре. Тепер ти знаєш, чи гострий печенізький меч. І про Асмуса я чула. Доброго вуйка втратили, вічна йому пам'ять.

Проте, не тільки цим цікавилася княгиня Ольга.

— А що ти робив ще влітку, сину? — запитала вона.

Святослав подивився на матір. Він зрозумів, що це питання княгині — випущена з лука стріла, і спробував перетяти їй шлях...

— Ще дуже турбувався про тебе, мамо. Як ти їздила? Скажи!

Вона зрозуміла, що син одбив її перший удар і вирішила, що так, може, буде й краще.

— В далеку сторону я їздила, — відповіла вона, — я бачила так багато, що, либонь, і не розкажеш. Їхала я туди, як і ти знаєш, з великими сподіваннями, але від сподівань тих зараз нічого в мене не лишилось. Лживі й хижі ромеї, наді мною вони посміялись, двоєручачуть з нами, хозарами, болгарами і всіма язиками...

— Так треба їх бити, — сказав Святослав.

— А хто поведе рать на брань? — запитала княгиня.

— Я поведу Русь проти Візантії! — запальливо вигукнув він.

Вона подивилась на нього теплими материнськими очима.

— Може, колись і настане такий час, коли поведеш ти Русь проти Візантії. Але днесь я сиджу на столі, знаю, як важко жити нашим людям, через що їхала до ромеїв, щоб нагадали імператорам про давній наш мир, сказати, що ми й зараз хочемо жити в добрі й любові... Хіба, сину, коли ворог хижий, мстивий і ненависний, треба тільки рубатись з ним? А чому не поговорити з ним з ласкою і любов'ю... Он каган хозар помирився з ромеями, взяв у жони дочку імператора...

— Нехай хозарський каган і цілує царгородську царівну, — не стримався Святослав, — але київським князям ці царівни не до пари.

Княгиня Ольга засмучено похитала головою.

— Це ти марно говориш, Святославе. Поріднитись з імператором ромеїв, у якого є п'ять дочок, Київському столові було б дуже добре, і я, признаюсь тобі, говорила про це імператорові Костянтину...

Широко розплющеними очима він дивився на неї.

— Але імператори ромеїв, — швидко додала вона, — носять гординю в своєму серці, вони вважають нас еллінами й дикунами, і тому Костянтин відповів, що християнська віра забороняє імператорам ріднитись з нами.

Щось схоже на радісний вигук, а разом і зітхання вирвалось з грудей Святослава.

— Дяка богам, — крикнув він, — що я досі не був християнином, а тепер я і поготів ним не буду...

— Але я, — повела далі мати, — знайшла дівицю не згірше, як у імператора Костянтина, і привезла її сюди, до Києва... Ти бачив її — угорську королівну?

— І що? — не зрозумів її Святослав.

— З уграми у нас давно існує мир, а коли ми зміцнимо його шлюбом, то помножимо наші сили...

— То це, — задихаючись, прохрипів він, — ти привезла мені жону.

— Так, Предслава мусить бути тобі жоною.

— Ні, — схопившись за голову, сказав він, — цього ніколи не буде, не може цього бути, мамо...

— Ти забув, Святославе, що я — твоя мати, — сказала вона, — і, як мати, мушу і нині дбаю про твою долю...

— Я знаю — відповів він, — що ти моя мати, ти — княгиня, і хочеш знайти мені добру, достойну жону. Але я не можу взяти в жони угорську королівну, бо люблю іншу, не царівну й не князівну.

— Знаю про це, — промовила княгиня Ольга.

— Що ти знаєш?

— Усе знаю, — тихо відповіла княгиня. — Про тебе, Малушу і про те, що вона непрадна...

— Звідки ти знаєш? Хто тобі це сказав, мамо?

— Хіба не однаково, хто сказав, — сама маю очі, бачу...

Княжич Святослав все дивився

на матір, ждав, що вона скаже далі. Але вона мовчала, певно, ждала, що скаже син.

— Навіщо ти зробиш це, Святославе? — нарешті запитала вона.

І раптом — не з упертістю вже, а зовсім інакше, схвильованим голосом, від самого серця Святослав сказав:

— А коли люба мені Малуша, як сонце, земля, як ти, мамо, коли люблю я її...

Княгиня Ольга відчувала, знала, що син її говорить правду, що любить Малушу так, як люблять тільки раз у житті, але мусіла відповісти:

— Невже ти думаєш, що в мене немає серця? Невже вважаєш, що не люблю тебе? Ні, Святославе, люблю тебе, тільки добра бажаю. А через це скажу — нині ти княжич, землями правлю я, проте, почуваю себе недобре, старіюсь, слабію і вже скоро закінчу земні справи. Хто ж тоді сяде на столі Київському?

— Не говори про це, мамо!

— Ні, — сказала вона, — говорити про це повинна, мушу... У великий і страшний час живемо ми, сину. Допреже важко було руським людям боротись з ворогами, які йшли і йшли на нас, намагались нас знищити, розгромити... Скільки вже крові пролилося до нас над Дніпром і Руським морем, скільки людей загинуло за те, щоб жили ми. Але такого часу, як нині, ніколи не бувало. Зараз я проїхала до Візантії, була в болгар і угрів — бачу й знаю, що велика загроза насуває на Русь. На схід сонця — сто-

Бюро подорожів

„САТИС”

Д-р Борис Лотоцький

S A T Y S

World Travel Services, Inc.

501 Madison Avenue New York 22, N.Y.
Suite 402 A Tel. PLaza 2-1337

Щоденно — 10 - 6; по суботах — 10 - 2

- *Подорожі літаком і тури по ЗДА.*
- *Подорожі літаком і пароплавом до всіх країн світа.*
- *Тури (Tours)*
- *Chartered Planes по низьких цінах для організацій і товариств.*
- *Спроваджування рідних на тимчасовий і постійний побут.*
- *Висилка пакунків до Краю на найкращих умовах, з оплатою мита і всіх видатків тут, у ЗДА і з повною гарантією доставлення. Великий вибір товарів, зокрема ліків.*

ять хозари, над Руським морем — пильнують ромей, на болгарську землю можна було б надіятись, але кесар Петро продав Болгарію ромеям, а Візантія рано чи пізно воюватиме з нами. Хто тоді поведе Русь? Чому ти мовчиш, сину? Ти ж тільки-но говорив, що згоден вести...

— Так, говорив...

— Але, щоб вести Русь на Візантію, треба бути князем...

Святослав мовчав.

— Невже ж ти думаєш, що будеш князем, коли візьмеш Малушу? Ти знаєш, що таке Гора?

— Що Горі до мене й Малуші?
— крикнув Святослав.

Княгиня Ольга похитала головою.

— Сину мій, сину, — зітхнула вона. — Ти ще не знаєш Гори, не відаєш, де живеш. Над землями Русі київський князь, нині я їх княгиня, але підпирає нас Гора, бояри й воєводи, всякая князья земель. Важко мені з людьми моїми, але ще важче з Горою. Вони льстиві, — з серцем і дуже голосно говорить княгиня, — вони хитрі, вони вимогливі й неситі, і я вже не знаю, сину, як і задовольнити їх...

Вона на якусь хвилину замовкла, бо їй, помітно, важко було говорити, а потім повела далі:

— Добра хоча людям своїм, я давала Горі все, що могла дати. Це було не легко, сину, бо множество ворогів ішло на нас і мусіли ми їх одбивати, а хто ж їх одбив би, коли б не було воєвод, дружини? І ми тримали воєвод, ми мали дружину. Але воєводи стали

боярами, і княжий гридень може стати воєводою. Вони ненаситні, вони хижі, їм все мало. Ти думаєш, чого загинув твій батько? Князь Ігор взяв з деревлян сповна всю дань, а Гора з дружиною змусили його йти туди ж по другу дань, і він пішов, за дань заплатив життям. Я помстилась деревлянам, бо за кров треба було заплатити кров'ю, але побачила, що, коли й далі братиму дань, то землі підуть проти нас, а потім і земля на землю. Я, сину, заборонила дань, встановила погости й дала уроки й устави. Це була полегкість для людей земель, та коли б ти знав, що тоді робилось тут, на Горі, сину?! Пожалування, пожалування, пожалування, — я віддала тоді боярам, воєводам, всякому князю всі землі...

— Так кому ж служать князі — людям своїм, — вирвалося у Святослава, — чи воєводам і боярам?!

Княгиня Ольга подивилась на Святослава, що збуджений, надзвичайно схвильований, з рум'янцями на блідих щоках стояв перед нею, і подумала, що помилилась, вважаючи, що син її ще юнець, отрок. Ні, він виріс вже, змужнів, став дорослим, а коли так, то треба говорити йому всю правду, яка б гірка вона не була.

— Так, — відповіла княгиня. — Глава земель — це не тільки князь, а й бояри наші, воєводи, дружина.

— А племена, язики, всі люди?

— Вони загинуть без князя і бояр...

— Отже, служимо і людям, і

Горі?

— Так, Святославе, за мною стоять князі і бояри, воєводи й дружина, вся Гора. Це вони скажуть тобі: негоже ти зробив, не бути Малуші жоною великого князя...

— А я не питатиму їх...

— Вони самі запитають у тебе, і горе буде, якщо тобі нічого буде відповісти їм. Вони були б згодні, коли б ти взяв дочку імператора, вони мовчали б, коли б це була дочка хозарського кагана, вони приймуть Предславу — угорську королівну, але не допустять Малуші...

Вона помовчала й закінчила:

— І я зроблю так, як бажають вони.

— Ти так не зробиш, мамо!.. — крикнув він.

— Ні, я мушу зробити й зроблю тільки так, — відповіла княгиня.

Вона помовчала, підійшла до нього ближче, поклала руку на його плече й сказала:

— Слухай, Святославе! Слухай і запам'ятай. Не всім судилось бути князем — князь один, людей багато. Якщо ти став князем, мушиш бути, як князь. Не легко носити корону, сину, вона, щоб ти знав, важка. Так як зробити, сину? Княгиня чи рабиня? Говори!

— Мамо! — відповів він. — Я хочу добра людям моїм, люблю рідну землю, живу тільки для них. Що ж, нехай не буде ні княгині, ні рабині.

— Добре, що ти сказав це перше слово. Спасибі, Святославе. Не турбуйся, я зроблю все, щоб Малуші було добре. Рабиня буде щаслива. А про княгиню ми пого-

воримо пізніше. Іди, Святославе!

Він стояв і довго дивився на матір і перший раз у житті не знав, добро вона робить чи зло, правду чи неправду.

— Іди, сину, — ще раз сказала княгиня. — Я стомилась з дороги. І він вийшов з світлиці...

**
*

Малуша увійшла до світлиці так тихо, що княгиня навіть не почувала її кроків. Зупинившись на порозі, вона побачила княгиню, ступила один крок вперед і повалилась у ноги...

Коротка мить! Княгиня пригадала, як колись у стравниці побачила цю несмілу дівчину, що боялась підняти на неї очі, пригадала, як Малуша допомагала Ярині, як потім стала допомагати їй — княгині. І як потім увійшла в терем, ключницею стала.

Тепер ця дівчина лежала на підлозі, плечі її здригались від нестримних ридань...

— Встань! — суворо промовила княгиня.

Дівчина все ще стояла на колінах, підвела голову, й княгиня побачила її, розтоптану, зневажену...

А все ж і в страшну цю хвилину — на колінах, зігнута — Малуша була напричуд, хороша. Високо підіймались її тугі груди, обличчя її розшарілось, грало рум'янцем, сльози блищали на віях, як самоцвіти.

Княгині несила було дивитись на це засмучене, але чудове обличчя, важко було почати розмову, а все ж вона перемогла себе. Твердо, як належить княгині, на-

казала:

— Встань-бо, Малушо!

Малуша встала. У очах її, як це звичайно буває, промайнула іскринка надії...

— Що ж це ти вчинила? — так само суворо сказала княгиня. — Я тебе взяла до терема, вірила, ключницею своєю зробила, а ти так віддячила, звабила княжича...

У розпачі Малуша обхопила голову руками, вся захиталась від ридань, але, дивлячись просто в очі княгині, відповіла:

— Ні, ні, княгине, я ніколи не зваблювала княжича Святослава і я не винна, не винна, матінко княгине. Я тільки пішла до Дніпра разом з усіма на Купала, а Купало відвів мене від вогнів до темного берега, і там я побачила княжича Святослава, і княжич не винен, Купало і його звабив, звів нас над водою... А що далі було, я не знаю, любила княжича і люблю, хоч знаю, що не смію... Та що мені робити?

— Люблю! — тихо промовила і зітхнула княгиня Ольга. — Але ж ти й непрадна...

— Я не знаю, що зі мною робиться, матінко княгине, але тоскно мені, мліє все тіло, місця не знаходжу, вночі не сплю... Це бо-

Княжа дружина, найближче оточення князя в давній Україні-Русі, головна збройна сила князя. Дружина поділялася на дві групи. Вони такі: 1. старша дружина, що складалася з бояр і виконувала вищі державні функції; 2. молодша дружина або „гридь” несла особисту охорону князя і виконувала різні менші функції.

Смерд — вільний селянин.

ги покарали мене, вже далі несила, не можу.

І Малуша замовкла, бо помітила, що княгиня одвела свої очі й дивиться на темне вікно світлиці, за яким десь по той бік Дніпра переливалась велика вечірня зоря.

— Великий гріх ти зробила, Малушо, — промовила княгиня, — і заслужила великої кари. Ти — раба, Святослав — княжич, завтра — князь; він — глава всієї нашої землі, заступник людей, на нього дивиться увесь світ. А ти посміла стати поруч із ним. Чи розумієш ти, що наробила?

— Я розумію, княгине, — відповіла Малуша. — Я не смію стати поруч із князем, я не знала, що так буде, і ніколи, ніколи, княгине, я не думала про це, нічого не робила... Все зробив Купало... Тепер мені лишається одно — до Дніпра і в воду...

— Ні, — суворо сказала княгиня Ольга. — Якщо ти підеш до Дніпра, це буде ще один і ще страшніший гріх, бо не одну себе ти вб'єш, а й княжича дитину...

— Тоді, княгине, я піду до батька, в Любич...

— Ні, — заперечила княгиня, — і до Любича тобі йти не можна. Хто там повірить, що так сталось, рідний батько тебе за блуд вижене з хижі.

Малуша мовчала.

— Колись, — сказала тоді княгиня, — я тебе, Малушо, взяла до двору й зробила ключницею своєю. Ти працювала добре, милостницею моєю була...

Щось схоже на надію заблищало знову в очах Малуші, вона

ALgonquin 4-5027

Modern Framecraft

Мистецька, елегантна оправа образів у модерному та традиційному стилях по фабричних цінах.

331 EAST 9th STREET

[Betw. 1-2nd Ave.]

NEW YORK 3, N. Y.

пильно дивилась на княгиню.

— І я ніколи не забуваю добра, — вела далі княгиня. — За те, що чесно і добре працювала, хочу пожалувати тебе...

Малуша знала це слово. О, про княжі пожалування тільки й розмов було на Горі, про пожалування мріяли і вголос говорили бояри, тіуни, воєводи. Але що можна пожалувати їй, Малуші? Хіба можна щось пожалувати за те, що вона любила й любить князя Святослава? У неї дуже боліло серце, і вона одного тільки хотіла — щоб княгиня пожаліла її...

Проте це був все ж не жаль, а саме пожалування.

— За твою службу і за все, — говорила княгиня, — я тобі даю село Будитин, на Росі... Будеш ти в ньому господинею... От тобі моя печать, — вона простягла руку до столу і взяла дарницю на село, написану ларником Перенігом.

І тоді Малуша все зрозуміла. Отже, княгиня Ольга не жаліє її, а хоче пожалувати — і за службу в теремі, і за любов до Святослава, і за дитину, яку вона має породити.

Гіркий, невимовний біль, як об-

ручем, стиснув груди Малуші. Коли б це був не княжий терем, вона б закричала так, щоб чути було по всій землі, на небі. Це був не тільки біль, це була страхотлива образа того найсвятішого, що вона носила в своєму серці. Невже ж княгиня не розуміє, що в Малуші можна все забрати, — здоров'я, сили, саме життя, але чести в неї ніхто забрати не зможе?

Малуша й сказала це:

— Навіщо мені село? Я не просила пожалування і не візьму Будитина, не візьму...

І Малуша вже не плакала. По її блискучих очах, по стиснутих пальцях княгиня Ольга побачила й відчула, що в цій розторощеній дівчині прокинулось те, чого досі не бувало, прокинулась якась інша, незрозуміла поки що княгині людина, і вона зробить так, як сказала.

— Так от ти яка, сіверяно! — хижо вже промовила княгиня. — Інші в мене пожалування на колінах просять, а ти відмовилась від нього, коли я тебе попросила?! Гарзд, нехай буде по-твоєму. Ти пойдеш в Будитин, ти будеш там жити, але будеш ти, як і досі, рабинею, робою, чуєш?

— Чую, — спокійно відповіла Малуша.

— Але мусиш знати, — тим самим сердитим голосом говорила княгиня, — що ти — рабиня, але носиш під серцем княжу дитину... З тобою пошлю гридня, — не тебе він стерегтиме, а княже дитя, і коли народиш, дасть мені звістку. Ти ж народи і вигодуй.

Чуєш?

— Чую...

Княгиня Ольга ступила вперед, зупинилась, щось, видно, думала сказати, але не змогла, і, махнувши рукою, сказала:

— Іди!

— — — — —

Княгиня довго дивилась на двері, що зачинились за Малушею.

Після цього Малуша повернулася до хлівини, в якій пройшли останні її літа. О, як би вона хотіла, щоб зараз у цій хвилині була Ярина, — вона впала б на коліна перед старою ключницею, виплакала б перед нею свою душу...

Але зараз ключниця Ярина була далеко. Коли Малуша прочинила двері хлівини, на неї дихнуло холодом і тліном. За княжими клопотами й турботами вона не розпалювала тут вогнища, не прибирала...

А все ж лишилось щось від того далекого минулого часу, коли була вона весела й щаслива. Крізь вузьке віконце в хлівину, як колись давно, заглядав місяць, промінь його, як і колись, падав на долівку, ліжку, стіни.

— — — — —

Крізь відчинені двері сичав мороз, на небі висів місяць. Зеленакувате його проміння сягало в хлівину. Ось вони — добра покійної Ярини і її, Малуші, що ж їй взяти з собою?

А Святослав не прийшов. Тепер він і не прийде. Хіба ж Малуша цього не знала ж! А коли б він за-

раз і став на дверях, о, тепер однаково було б уже пізно...

**
*

Шлях до Будитина й інших сіл і городищ над Россю був битий, широкий. Ним їздила сторожа, над ним стояли двори княжі й боярські, іноді тут можна було побачити й гостинницю, бо цим шляхом їздили гості від червенських городів.

І зараз, хоч Добриня з Малушею виїхали з Києва пізньої ночі, перед самим світанком скрізь вони зустрічали то дружинників на конях, що повертались з поля, то смердів, що підводами везли з дворів всякі добра, то просто якихось невідомих їм людей, що, спираючись на посохи, згинаючись від мішків на раменах, ішли невідомо куди й звідки.

А потім десь позаду, за Києвом городом, від якого вони чимало відїхали, зарожевіло небо і над полями навкруг попливло нитками золоте проміння світанку...

Ніч боролась з світанком. Важкою синьою громадою лежали скрізь сніги. Чим більше світла лилось навкруги, тим темнішим був обрій, ніби туди відступила й стала там стіною вся ніч. На небі яскраво переливались різними барвами, вилучали все своє сяйво зірки. Одна із них, найяскравіша, зéлена, висіла високо над небозводом, палажкотіла, сяяла.

І раптом вона затухла, зникла, а слідом за нею зникла й темна, непрониклива стіна на обрії. Сині сніги вже не лежали громадиною, а простелились рівним полем, на сході розгорілось золоте вогни-

ще: там народився світанок, почався день.

Тоді ніби прокинулись всі на саях — мовчазний підводчик, замислений Добриня, розплющила очі й Малуша. Розплющила й якось кволо посміхнулася: у передку саней сидів знайомий їй гридень Тур.

— — — — —

А потім удалині, позаду них, на ясному небі встав сірий димок. Пізніше вони побачили, що шляхом навздогін їм мчить якийсь вершник, а ще пізніше пізнали княжича Святослава.

Тур зупинив коней, коли княжич наблизився до них впритул, і зстрибнув з саней...

— Здрав був, княжичу Святославе! — крикнув він.

З саней схопились Добриня й Малуша, вони також привітались до княжича.

Святослав відповів на привітання і зійшов з коня.

— Ти, Добрине, — звернувся він до свого сотенного, — проїдь з гриднем Туром далі... А ти, ключнице, — він не назвав її імені, — залишись тут.

І Тур зрозумів, що княжич Святослав хоче говорити тільки з Малушею, провів далі коней. Замислений, пройшов за кіньми й Добриня. Ніхто з них не вимовив ні слова.

— Княжичу, — сказала Малуша, коли вони залишились тільки вдвох, — пощо женешся за мною?

Він аж здригнувся. Як могла Малуша запитувати про це в нього? Як же йому не гнатись, коли

він любить її, не може бути без неї? Запалений, збуджений, охоплений нестримними почуттями, він ладен був зламати і вже зламав слово, яке дав уночі матері. Він поїхав слідом за Малушею, наздогнав її. І їй, може, досить зараз сказати одним-однісіньке слово, щоб усе склалось надалі зовсім не так, як замислила княгиня Ольга. Бо він не змінився, він такий же, як і був, він жде, що скаже Малуша.

Але змінилась за цей час до невпізнання Малуша. Зовні цих змін не було видно: вона стояла перед княжичем Святославом така ж яку він знав і яку любив: струнка, ставна, трохи бліда, з рум'янцями від морозу на щоках, в незвичайному темному платні, в шапці...

Проте щось нове з'явилося у Малуші, в самій її душі, і це княжич Святослав відчув одразу ж, коли вона сказала вперше, а потім знову повторила:

— Пощо, княжичу, женешся за мною?

— Я знав, що княгиня вночі говорила з тобою, — задихаючись, промовив він. — Говорила вона й зі мною. Це було страшно, Малушо. Не сама вона говорила, за нею стоять воеводи, бояри, вся Гора... І тоді я на одну якусь мить завагався, згодився, — я не людина, я княжич, князь. Проте, я швидко зрозумів, що це неправда, я чув, як тебе забирали, мучився, терпів, страждав, а потім... потім погнався за тобою, і от стою тут... Чуєш, вернись, Малушо, ми вернемось разом з то-

бою!...

Малуша ледь посміхнулась блідими, пересохлими устами.

— Пізно ти за мною погнався, княжичу! Я ж тебе ждала вночі. О, яка це була довга і важка ніч. Але зараз Київ-город далеко, ніч минула, все минуло. За чим женешся, княжичу?

Щось надзвичайно просте, але разом з тим образливе, гірке було в її словах. І він крикнув, відповідаючи їй:

— За долею своєю я женусь, за щастям... Адже я люблю, люблю тебе...

Малуша обернулась і побачила, що Добриня і Тур стоять далеко від них, біля саней.

— Княжичу мій, княжичу, — сказала вона. — Ти любив мене тоді, в купальну ніч, я ж любила тебе і тоді, і зараз. Але пам'ятаєш, княжичу, я говорила, що з нашої любови не буде щастя, бо ти княжич, а я рабиня... І це так, це нас Купало звабив. Бо ти такий, як і був, — княжич, заступник людей, я ж раба, світлий княжичу, тільки раба і такою мені бути.

— Але я приїду туди, де ти будеш, Малушо...

— Ні, — відповіла вона. — Ти не приїдеш, бо про це знатиме вся Гора. І не їдь, княжичу, благаю.

— А якщо буде син? Невже я його не побачу?

— Чому ж, княжичу, ти його не побачиш? Ти його батько, князь, покличеш, коли буде надоба, і він захистить тебе. Скажи тільки, як назвати сина?

— Нас скорила Гора, — відпо-

вів він, — то нехай син володіє миром у всій нашій землі. Володій миром!... Володимир буде.

— Володимир буде, — повторила Малуша.

**
*

І ще раз прийшла весна, прилетіли гуси й журавлі, на крилах своїх принесли сонце, на Росі потрощило й хвилею прогнало кригу, із землі стрілами тягнулись трави, настали гарячі дні, теплі ночі.

В одних з цих ночей Малуші стало дуже важко, нестерпно боляче. Біль народжувався нижче від серця, зводило ноги, тіло здригалось, хотіло визволитись від болю, розродитись від того, що само вже прагнуло життя.

Малуша лежала на траві у землянці. Желань не запалювала світла, але надворі, високо над Россю, висів місяць, все навкруг заливало яскраве зеленкувате проміння. Промінь місячного сяйва заглядав через душник і в землянку, освітлював траву, Малушу, Желань, що схилилась над нею.

— Кричи... стогни... ворущись... дужче ворущись, Малко! — говорила Желань.

У Малуші від болю було перекошене обличчя. Великими очима дивилась вона на місяць, з уст її зривались важкі стогони.

— Малушо! Ворущись, ворущись, Малко!

Добриня стояв у цей час недалеко від землянки на високій кручі й дивився на Рось. Чорні тіні лягали від скель, чорним-чорна була вода в берегах, тільки плесо

світилось, сяяло, ніби там лускою грала срібна риба.

Добриня ждав. Він вірив, що мине якийсь час і на небі загориться ще одна зоря, а на землі, поруч у землянці, народиться нове життя. Це було так просто й так звичайно, що він над цим навіть не замислювався. Так завжди було в світі, так мусить бути й тепер.

Він думав про інше. Кожна зоря в небі має свій круг, матиме свій круг і ця нова зоря, що народиться цієї ночі. Але яку долю матиме дитина, що народжується зараз в землянці над Россю?

Для Добрині то було не байдуже. Жінка, що стогнала й кричала в землянці, була його сестрою, в ній текла та ж сама кров, що й у Добрині, кров Анта, діда Уліба, Воїка... Їхня ж кров буде і в новонародженій дитині, кров полянського роду...

Але буде в дитині й інша кров, і коли Добриня думав про це, холодок і трепет пробігали по його тілу.

У землянці пролунав дитячий плач, здригнувся на кручі над Россю, сам не розуміючи чому, Добриня, зняв з голови шолом, поклав руку на криж меча.

У землянці рипнули двері, звідти вийшла Желань.

— Це ти, Добрине?

— Я, Желань...

Тоді вона сказала одно слово:
— Син...

І стала швидко з цебром спускатись до річки.

А Добриня зайшов до землянки. Місячний промінь доходив до кута землянки й освітлював голову Малуші й груди. Вона стомленими, глибоко запаленими очима дивилась на нього, показала очима на груди.

Там лежало дитя — її син, що тільки-тільки з'явився на світ. Він ще не знав і не бачив світу, але хотів іти в цей світ, хотів жити й так жадібно пив молоко.

Тієї ж ночі, коли місяць почервонів і став схилятися до лісів по тойбіч, а чорна тінь від скель закрила плесо Росі, кручі, а потім і землянку над ними, з Будитина виїхав вершник.

У полі не видно було шляху, у долинах клюбочились тумани, вони повзли, затягали все навкруг. Але вершник твердо сидів у сідлі, він добре знав шлях у полі, щосили гнав коня, і луна копит, як це буває перед світанком, широко летіла навкруг.

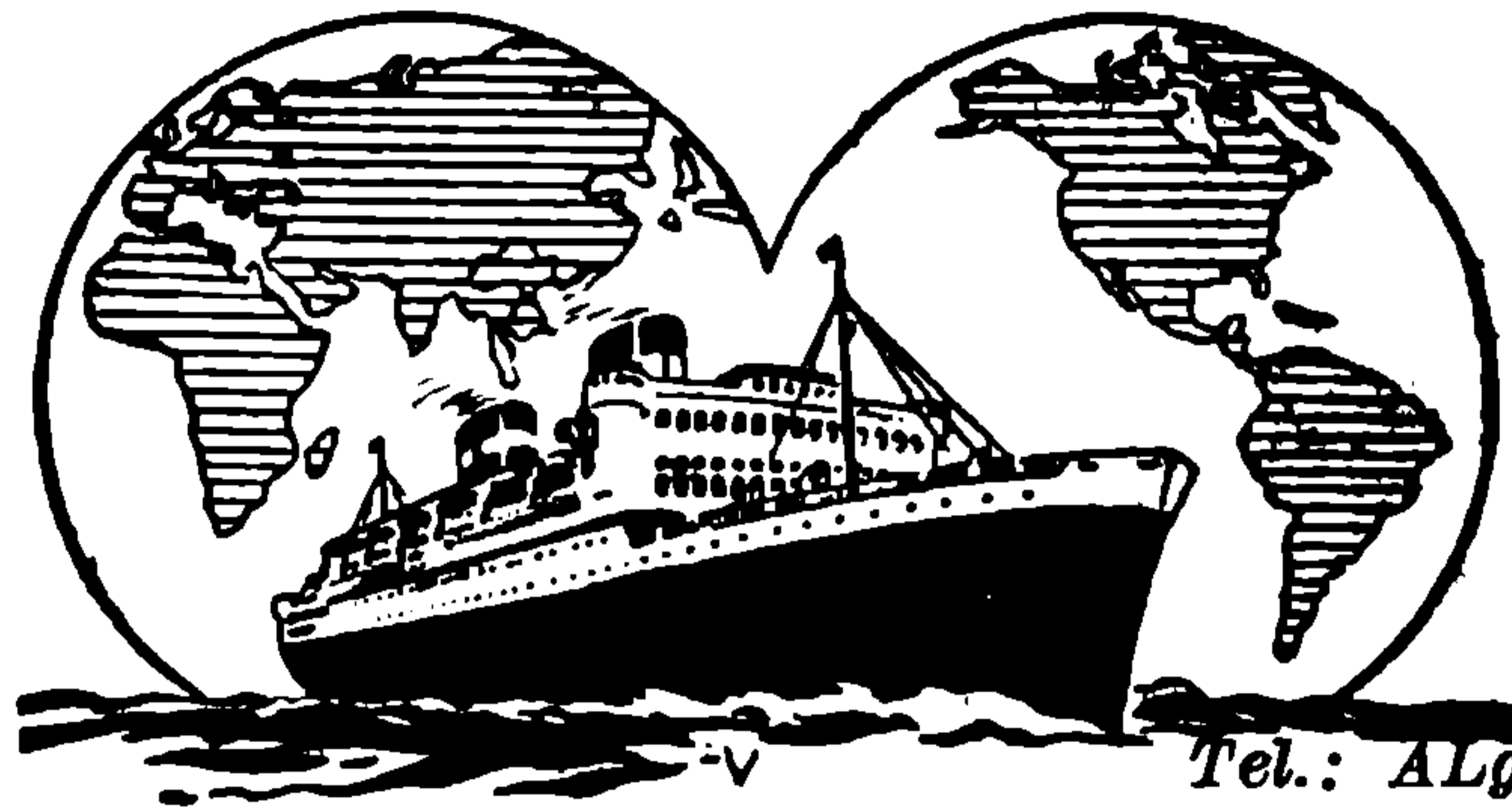
То мчав до города Києва Добриня, він хотів швидше привезти до княжого столу звістку про те, що в Будитині над Россю народився від рабині Малуші Володимир, син Святослава.

ЯПОНСЬКІ ПРИКАЗКИ

Коли ти здобув перемогу, прикріпи сльнніше шолом, бо тільки тоді переможеш удруге.

Тільки той, що любить творити добро, є справжнім лицарем.

Немає на світі такого ключника, що замкнув би час.

Tel.: ALgonquin 4-8779

Турстичне бюро KOWBASNIUK AGENCY

**286 East 10th Street
New York 9, N. Y.**

- ЛЕТУНСЬКІ і КОРАВЕЛЬНІ ВЛІЕТИ до всіх частин світа.
- ТУРНЕ (TOURS) до західної Європи, Польщі, всіх частин СССР, Чехії, і т. д.
- СПРОВАДЖУВАННЯ Рідних і знайомих з Польщі, і з усіх країн світа.
- ГРОШОВІ ПЕРЕСИЛКИ до всіх частин Західної і Східної Європи та американські долляри до Польщі, і т. д.
- УПОВНОВАЖЕНА АГЕНЦІЯ НА ПЕРЕСИЛКУ ПАКУНКІВ через: PEKAO — до Польщі; HASKOVA — до УССР; TUZEX — до Чехії.

Всякого рода обезпечення

Години урядування
ЩОДЕННО: від 10-ої ранку до 7-ої
вечера.

В СУБОТУ: від 10-ої ранку до 1-ої
по-полудні.

Антін Шумейко

Віра Ковбаснюк-Шумейко

СЛОВОГРА

Подав А. Вовк

ПРИЄМНЕ Й КОРИСНЕ

Для кожного з нижче поданих слів виберіть відповідне пояснення.

1. Терези — а. вага, б. упряж коня, в. колиска на бігунах, г. незнане слово, г. прикраса одягу.
2. Милиці — а. помиї, зливки, б. палиці, підпори для калік та хворих на ногу, в. вода з милинням, г. незнане слово, г. рід паляниць.
3. Бриль — а. річна риба, б. капелюх, в. фризієр, голяр, г. незнане слово, г. бочівка.
4. Заповідник — а. конферансьє, анонсер, той що заповідає, б. пророк, віщун, в. людина, що пише завіщання, тестамент, г. незнане слово, г. резерват, природний парк.
5. Бриза — а. легкий, лагідний вітер, б. легка двокінна карета, в. яхт, яхта, г. незнане слово, г. овечий сир.
6. Личинка — а. „правий бік” матеріалу, шкіра, б. коробка з лика, в. жартівлива маска, г. незнане слово, г. лярва, розвоєва форма комах.
7. Волосожар — а. старослов'янський бог, б. сузір'я, констеляція зір, в. герой із „Слова о полку...”, г. незнане слово, г. гуцульська назва чорта.
8. Ряска — а. дрібна, молода риба, б. водяна рослина, в. вія ока (англ. eye lash), г. незнане слово, г. священничий одяг.
9. Своллок — а. сіть, що нею ловлять рибу, б. стеля у хаті, в. бальок, що піддержує стелю, г. незнане слово, г. сільсько-господарський прилад.
10. Слобода — а. стодола, клуня, б. обгороджене пасовисько, в. велике село, г. незнане слово, г. свобода, воля.
11. Рінь — а. кругле, дрібне каміння, б. збіжжя, що його сіють весною, в. мілке місце в річці, г. незнане слово, г. неоране поле.
12. Кандиба — а. шкапа, мізерний кінь, б. подорожня палиця, в. хатина в Карпатах, г. незнане слово, г. каліка на ногу.
13. Чотки — а. рахівниця (англ. abacus), б. кізли для різання дров, в. вервиця до молитви, г. незнане слово, г. органи дотику у комах.
14. Лимап — а. поширене гирло ріки, б. вузький півострів, в. керманіч човна у козаків, г. незнане слово, г. дружба (англ. best man) на весіллі.
15. Солод — а. цукровий буряк, б. скільчений ячмінь (англ. malt), в. кришталевий цукор (англ. rock candy), г. незнане слово, г. алькогольний напитек з меду.

(Відповіді на 85 ст.)

12-го січня помер у 53 році життя на розрив серця піаніст і вчитель музики, організатор, довголітній директор і вкінці інспектор Українського Музичного Інституту (УМІ) в Америці, Роман Савицький.

Його концерти — в Краю і на еміграції — утвердили його добру славу мистця-музика. Ще триваліший монумент мистця-громадянина здобув собі Покійний як учитель музики, фактичний творець і керівник УМІ, який став однією з найвизначніших наших культурних установ на еміграції і в якому студіює коло 800 учнів, пізнаючи світову і українську музичну культуру.

Мистець-громадянин

Роман Савицький

„... Найважливішою проблемою в наших очах була справа розбудови українських музичних шкіл, які могли б, хоч і без зовнішнього американського люксову, приміщень і обстановки, згуртувати маси нашої молоді для студіювання музики через призму українських музичних надбань і традиції.

... Проблема УМІнституту... це не тільки справа ентузіастичної праці учительського збору, не тільки справа аспірацій учнів і їх батьків... Це проблема громадсько-національна, якої не вільно занедбати чи приспати”.

Р. Савицький, „Пропамятна книга“ УМІ в Америці, 1958 р.

Р. Савицький, 1927 р.

„... Треба звернути очі в майбутнє. А майбутнє — це справа виховання людей, поглядів, це справа переконання молоді на її власному досвіді, що все гарне, високе, вартісне твориться тільки навчанням, шуканням і твердою, послідовною працею. Нашим обов'язком є не лише звернути увагу молодих студентів музики на коначність їх поважних студій, але також створити для них можливість такої праці, придумати свою власну систему музичних студій, яка запевняла б нашим майбутнім музикам те, чого вони справді потребуватимуть, коли повернуться до Краю будувати нове, рідне

життя. Незалежно від того треба думати теж і про підготовку нашої молоді до включення в американське музичне життя”.

Р. Савицький, „Америка”,
Філадельфія, 1952 р.

„... Не таланти творять трівки цінності, але роблять це тільки працюючі таланти і доперва на ґрунті твердо працюючої і шукаючої правдивого знання армії талантів можуть вирости одиниці, які штовхнуть нашу музику наперед і здобудуть для неї світ”.

Р. Савицький, „Свобода”,
Джерзі Ситі, 1952 р.

ПОДЗВІННЯ

... Життя як сон. Оце неначе сон згадуємо наш далекий рідний край. Там починала в'язатись нитка життя Романа Савицького. Вона вузенькими стежечками вибігала з провінційного батьківського дому в щораз ширше поле. Першими вчителями музики були для хлопчика великі сільські концертмайстри, жайворонки і соловейки, а оркестрою для них були золоті пшеничні колоски, послухні наказам диригента-вітру. Потім ті стежечки злилися в дальшу дорогу, що вела до міста-мрії здебільш юнаків Галичини, до Львова. Там золоті колоски пшениці замінились золотими струнами інструменту, якому вірним залишився Роман Савицький до кінця свого життя, зразу як учень, потім майстер-концертант і найкращий учитель, що передавав своє знання і свою любов до музики молодому поко-

лінню. Його дорога була пряма. Він знав одного Бога-Духа, і одну молитву до нього: музику. З тією молитвою на устах перейшов він життя аж до того втірка 12 січня 1960 року, коли порвалася пряжа, згубились кінці...

... Дочасне Романа Савицького спочило в гробі філадельфійського кладовища. Але слава мистця й учителя мистецтва, слава вірного служителя і ясного лицаря української культури, перейшли в українську вічність.

„Листи до Приятелів”,
Нью-Йорк, 1960 р.

... Ми сипали землю на його домовину і руки нам дрижали. Тоді здавалося нам, що чуємо в душі виразний голос протесту: Не засипте хоч того, що за ці роки спільної праці ми здобули! Не гасить ясного огню ідеї, бо я його з

собою не беру, а залишаю Вам!

...Наперекір смерті той огонь живе, горить, не погасає. Він світить найяскравіше серед тихих, безсонних ночей і тоді нам знову вчуваються слова: Працуйте, працюйте, не спочивайте! Ідіть вперто до мети, не ставайте в половині дороги, а осягайте повноту і завершеність своїх завдань!... Відокреміть себе від зовнішнього світу, не слухайте шуму машин і мо-

торів, а пориньте всім своїм єством у внутрішній світ людини і працюйте над його формуванням, збагаченням та шліфуванням! Не забувайте, що серед нашої молоді є таланти, яких не вільно занедбати, бо вони можуть підвести наш народ до висот духа і ширити його добре ім'я в світі!

Г. Клим, „Свобода“, Джерві Сіті, 1960 р.

On January 12, 1960 in his fifty-third year Prof. Roman Sawycky, pianist and musical pedagogue, organizer and director of the Ukrainian Music Institute in America, died of a heart attack. The late artist built himself an everlasting monument as a devoted and efficient organizer of musical education. The Ukrainian Music Institute in America stands as one of the highest Ukrainian cultural institutions, in which around 800 studied music. The Branches of the Institute (there are 16 of them) commemorate their prominent leader by memorial concerts in his name.

Лікар заспокоює пацієнта перед операцією. — Оце я накладу вам маску. Ви почнете рахувати і я робитимусь щораз меншим щораз меншим, аж ви зовсім заснете. Коли ж операція скінчиться, ви поволі приходитимете до себе. Я ставатиму щораз більшим, щораз більшим, аж вкінці стоятиму перед вами у нормальній величині.

І так було. Коли пацієнт пробудився доктор ставав щораз більшим, щораз більшим, аж до нормальної величини.

— Але ж докторе! Що це за довжелезна борода у вас? Ви ж її не мали раніше?

— Приятелю, я ношу її від двох тисяч років. Я ж Петро перед небесними воротами...

НАСОННИЙ ЗАСІБ

— Я очарований, і щасливий, що можу вас бачити з близька — (ентузіаст до зірки).

— Мені приємно це почути — (відповідає зірка).

— Мусите знати, що ваше фото постійно у мене на столі, а вечором я дивлюсь на вас і починаю мріяти...

— Мій молодий приятелю, чи хочете сказати цим, що вживаєте мене як насонного засобу?

Сполука музики і руханки

— ідеал виховання

МУЗИЧНИЙ вишкіл це сильніший засіб виховання, ніж усякий інший, бо ритм і гармонія знаходять дорогу до глибоко-внутрішніх місць душі, де вони утверджуються, вносячи до неї чарівність і роблячи душу того, хто добре вихований, чарівною... А хто дістав правдиве виховання, той бистро завважуватиме всякі занедбаня і блуди в мистецтві і природі, і маючи правильний смак, хвалитиме і любитиметься буде добром і прийме його в душу, і так стане шляхетним і добрим, слушно осуджуватиме і ненавидітиме зло вже в днях молодости, ще поки зможе пізнати причину, чому воно так є; а коли прийде до розуму, він спізнає і привітає приятеля, з яким виховання познайомило його здавна.

— Так, я погоджуюсь із тобою і думаю, що наша молодь повинна перейти музичний вишкіл саме з огляду на те, про що була мова.

Руханка так само як музика повинна починатись у ранніх роках; руханковий вишкіл повинен бути старанний і продовжуватись через

усе життя... А моє переконання таке: що не добре тіло і не тілесна визначність поправляють душу, але навпаки, добра душа своєю власною визначністю поправляє тіло, поскільки це можливе.

Чи ти ніколи не спостерігав, який це має вплив на духа, коли хтось віддається виключно руханці, або протилежний наслідок при виключній посвяті музиці? В першому випадку виробляється твердість і жорстокість, у другому лагідність і жіноча ніжність. Коли мужчина дозволяє музиці сповивати себе грою і вливати в душу проводами ушей солодкі й ніжні і меланхолійні мелодії... і коли все його життя проходить у розкошуванні співом, тоді на початку цього процесу пристрасті і дух у ньому виправляються як залізо і робляться придатними до ужитку замість того, щоб бути крижкими і без ужитку. Одначе коли він далі продовжує той процес злагіднювання і розніжування, тоді в другому етапі такий мужчина починає губитись і топиться аж поки не змарнує свого духа і не порве

нервів своєї душі...

І так у руханці... якщо хто нічого більше не робить, якщо не має зв'язків із Музами, тоді і та інтелігенція, що може бути у ньому, при повнім браку охоти до того, щоб учитись, до досліду, до мислення, чи до культури, стає слабою і тяжкою і сліпою, а його ум ніколи не пробуджується і не дістає поживи і його чуття не очищуються від мряки... І вкінці він стає ненависником мудрости, нецивілізованою істотою, яка ніколи не користується зброєю переконання. Така людина стає неначе

диким звірем, повним насильства і непогамованости, і не знає ніякого іншого способу співжиття; і живе така людина в повному невіжестві і злих умовах, і не має відчуття слухности і краси.

... Той, хто сполучує музику й руханку в найвідповіднішій пропорції і найкраще пристосовує їх до душі, того справедливо можна назвати справжнім музиком і гармоністом і то в далеко вищому розумінні ніж того, хто настроює струни.

Платон: Держава, кн. 8

... Можна сказати, що світ це втілена музика, або так само слушно можна сказати, що світ це втілена воля; і цим пояснюється, чому кожен образ, навіть кожна сцена дійсного життя і світу завдяки музиці дістають підвищене значення; очевидно тим більше, чим відповідніша мелодія для внутрішнього духа того явища в житті і світі. І тому то вірш можна підставити під музику і буде пісня, наглядний опис підставлений під музику, буде пантомімою, а обоє разом — оперою.

... Невимовна інтимність кожної музики, завдяки котрій вона проходить повз нас як зовсім добре знайомий і все ж вічно далекий рай, як щось таке зрозуміле і все ж таке трудне до вяснення, полягає на тому, що музика передає всі зворушення нашої найглибшої суті, але зовсім далеко від дійсности і її страждання...

А. Шопенгауер: Світ як воля і уявлення, кн. I.

ЦІКАВЕ З КАЛЕНДАРЯ

— Століття ніколи не починаються в середу, п'ятницю і неділю.

— Жовтень починається завжди того самого дня в тижні що й січень; квітень того самого дня що липень; грудень у той же день що вересень. Лютий, березень і листопад починаються того самого дня в тижні. Зате немає таких подібностей у травні, червні і серпні.

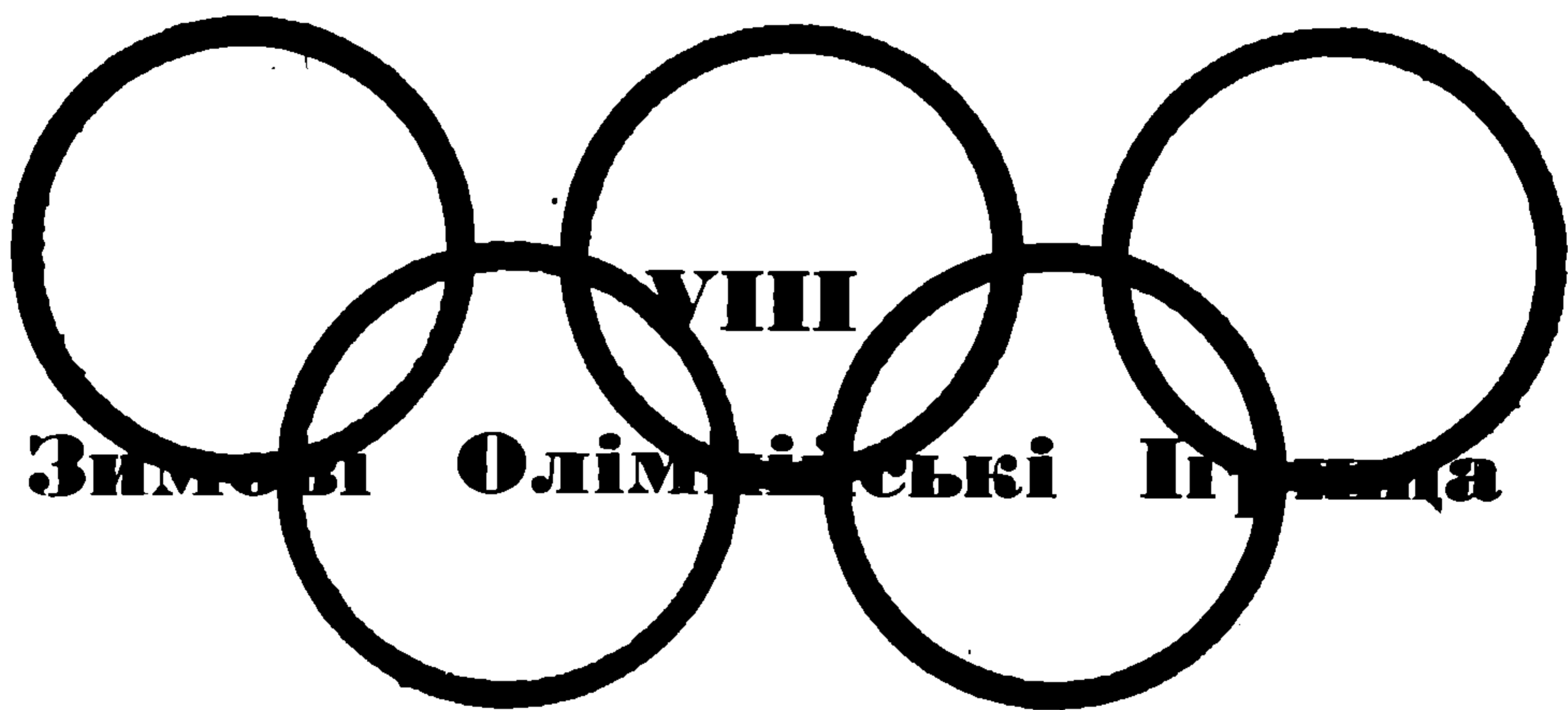
Візьміть цьогорічний календар і ви знайдете, що все це... не так, як сказано. Причина проста: все це не відноситься до переступного року, як цей 1960 з лютим, що має 29 днів.

Любитель сильних напитків, прокидається з похмілля. Його око підбите. Тонном, що прохає ласки, до дружини:

— Чи ти дуже сердишся за те, що я вчора прийшов до дому з підбитим оком?

— Це помилка, мій любий, коли ти прийшов до дому, ти ще не мав синяка...

1960 рік — це рік Олімпійських Ігрищ. Перша частина — Осьмі Зимові Ігрища — відбулася в лютому ц. р., у Скво Веллі, Каліфорнія, ЗДА (Літні Ігрища відбудуться у серпні в Римі, Італія).

КАТАСТРОФАЛЬНА злива декілька днів перед відкриттям VIII Зимових Ігрищ, як першої частини Новітніх Олімпійських Ігрищ, не заповідали успіху змаганням. І хоч в дні відкриття гори були вже покриті товстою сніговою покривою — проте святочний момент притемнювала снігова завія; для безпеки змагунів переложено навіть деякі конкуренції на наступні дні. Це все було й причиною того, що на відкритті число глядачів було далеко нижче сподіваної цифри...

Відкриття відбулося згідно з приписаним церемоніялом, світлощі якого підніс відомий з Голіву-

ду Волт Дісней своїми ефектовними помислами.

Перший день змагань не приніс жодних сенсацій; висліди змагань відповідали усім передбачуванням найкращих фахівців діла. В лецетарському бігу на 30 км переміг — згідно з „програмою перемог” — швед Єрнберг, а в фігурній їзді парами золота медаля припала канадійській парі Б. Вагнер — Е. Павль. Сенсації почалися другого дня і вже тягнулися по останній день ігрищ. Большевицькі спортсмени — що по правді є „аматорами” на утриманні держави — були певні перемог майже в усіх лецетарських і ковзарських конкурен-

ціях і думали що перемоги придуть їм так само легко, як це було на останній олімпіаді у 1956 р. Тим часом вийшло інакше; з сподіваних 13 золотих медаль добули лиш 6. А вже найбільшою сенсацією ігрищ була програна ССРСР у хокейовому турнірі до Канади і до ЗДА; стріча ЗДА і її виграну з ССРСР назвали американські коментатори „гаряче вітаною перемогою у холодній війні”.

Для нас цікавими були виступи українських спортсменів на цих ігрищах; в рядах ЗДА бачили ми ковзарку І. Омелянчук з Дітройту та І. Мусійчука в гаківковій дружині ЗДА; в репрезентації з-поза залізної завіси Н. Донченко добула срібну медаль у бігу 500 м, О. Гончаренко добув 6 місце в бігу 5 000 м, а Ніна і Станислав Жукки — 6 місце в парній фігурній їзді на ковзах.

ГОКЕЙОВИЙ ТУРНІР

Гокейовий турнір був своєрідною сенсацією ігрищ; згідно з передбаченнями фахівців „повинна” була виграти репрезентація Канади. ССРСР у своїй пресі передбачував „певну” свою перемогу. А, звичайно, так буває, що де двох б’ється, там третій користає; — ніхто не числився з тим третім, з американцями, що перемогли Канаду 2:1, Швецію 6:3, Німеччину 9:1, і ССРСР 3:1! Перемога над Чехами була вже лиш формальністю 9:4. У висліді тих стріч ЗДА зовсім несподівано добули перший раз в історії зимових олімпійських

ігрищ перше місце і золоту медаль. (У попередніх Ігрищах переможцями були: 1924 — Канада, 1928 — Канада, 1932 — Канада, 1936 — Канада, 1948 — В. Британія, 1952 — Канада, 1956 — ССРСР).

По такій несподіванці — боротьба за друге місце набирала ваги престижу; Канада мала на своєму конті перемоги над Німеччиною 12:0, Чехами 4:0, Швецією 6:5. ССРСР вправді переміг Чехів 8:5, Німеччину 7:1, але зовсім несподівано зремісував зі Швецією 2:2, що заграла одну з найкращих стріч! Перед рішальною стрічею з Канадою сума точок для ССРСР вправді виносила 5, а для Канади 6 — проте щоб дістатися на друге місце треба було виграти стрічу. Її виграла Канада, перемагаючи ССРСР 8:5.

На дальших місцях умістилися: 4. Чехи, 5. Швеція, 6. Німеччина.

В рунді потіхи для тих дружин, що відпали в елімінаційній розгрівці — перше місце заняла Фінляндія, 2. Японія, 3. Австралія.

ЗАГАЛЬНЕ ТОЧКУВАННЯ

Офіційно — Олімпійський Комітет не переводить загального точкування; але репортери головно большевицькі, напосілися переводити таке точкування, даючи 10 точок за перше місце, 5, 4, 3, 2, 1 за наступні місця. У висліді такої пунктації перше місце заняв ССРСР — 165,5 точок, 2. Швеція 71,5 точ., 3. ЗДА 71точ., 4. Німеччина 70,5 точ., 5. Фінляндія, 6. Норвегія.

Вона: Я була божевільна, коли виходила за муж за тебе.

Він: А я був такий закоханий, що цього не помітив.

До культури належить гімнастика, турнір, агон,
до цивілізації належить спорт.

О. Шпенглер: Сумерк Заходу

ЩО ЦЕ Є СПОРТ?

Написав Едвард Жарський

Згущено із газ. „Свобода”, Джерзі Ситі, 1960.

Від забав чи гор — недалекий крок до спорту, до того поняття і слова, на звук якого постають різnorodні реакції, а перед очима вринають різні образи: переповнений футбольний стадіон, завзята боротьба бігунів на меті бігу, витягнений, мов струна в повітрі, стрибаючий лещетар, — або самотній альпініст, що з вершка не досяжної, здавалося б, гори розкошується прекрасними дивами природи, чи пара ковзарів на леду, або завзято тренуючий боксер...

Для одних „спорт” є останнім висловом модерного, поступового світу, для інших своєрідним „мане-текел-фарес”, знаком занепаду, виявом повороту до здичавіння, примітиву.

Отже, модерний спорт має багато облич, багатозначних інтенцій, підходів — добрих і менш добрих, додатніх і від’ємних. Під тим оглядом є він вірним відбиттям модерної суспільності, в кліматі якої він живе і за законами

якої поступає. Або іншими словами: спорт є такий добрий або такий поганий, як і та спільнота, громада, що його вправляє або йому приглядається; є він її функцією і від її наставлення, вимог та намірів залежить і шлях, по якому буде йти, і мета, до якої буде прямувати спортова діяльність даної спільноти чи її членів.

При таких підходах і розуміннях важко одним словом вяснити, що це таке „спорт”; бо ж приглядаючися його різnorodним змістам находимо, що він є і свобідною грою і унормованим, організованим змагом, є і радісним переживанням як також і вичерпуючим, утомливим напруженням, але є й свобідним, непримушеним дозвіллям.

Спорт це важливий здоровний біологічний чинник, що набирає особливого значення в сучасному автоматизованому й змеханізованому світі; і в цьому випадку він є породженням інстинкту, що не до-

зволяє людині зникнути у безділлі навіть і в глибокій старості. При тому всьому є він чинником, що дозволяє заповнити вільний від праці час; це знов важливе в добу, коли суспільство починає вимагати скорочення тижня праці, а добутий тим способом час використати на дозвілля.

Спорт має своє власне, собі притаманне обличчя в світлі і на сцені публічної opinii, зате зовсім інше в контемпляційному затишку ідейного аматорства. Спорт є помостом між народами світу, є одним з тих справжніх заповідників-резерватів вселюдського ідеалізму в нашій так сильно зматеріялізованій добі, а zarazом є постійною ціллю безідейних одиниць зробити з нього видовище, що набиває кишені спекулянтів.

Творча сила спорту лежить у його діях, його активності, у його змаганнях і зусиллях, і якщо всім тим проявам надати високоідейний духовий провід та розумне і свідомо ідейне керівництво — тоді може він діяти високоблагородно і творчо.

ДЕЩО З ІСТОРІЇ

Як бачимо, в сучасному розумінні слово „спорт” стало широковживаним синонімом для покриття різноманітних змістів, і не все яernih понять. Не багато допоможуть у розкритті його значення в сучасності розшуки в минулому за його прапроходженням; у дечому тільки дозволять вони пізнати прапервісне означення цього слова. А саме: спорт своїм корінням сягає в латинське слово „діспортаре”, староанглійське „діспорт” чи ста-

рофранцузьке „діспортер”, що в переносному значенні означувало час свобідно переведений на дозвіллі, серед природи, приємних занять, гор, для своєї власної приємности. У Британії в XIV ст. вживали слова „діспорт” для означення дій, пов’язаних з товарицькими забавами і грами, з полюванням, риболовством, а також і з тіловиховними вправами чи змаганнями. У середині XV ст. слово „діспорт” обшліфувалося до скороченого „спорт” і вже в такій формі вживає його в своїх драмах Шекспір, при чому надає йому різновидне значення, але все в розумінні гри, дозвілля, забави — отже на означення таких дій, що не конче є твердим щоденним обов’язком, але є з категорії тих, які уприємнюють життя, надають йому позначки дозвілля, дають глибинне заспокоєння.

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ

Не можемо промовчати й того факту, що вже за часів Шекспіра існувала категорія людей, які пописувалися на ринках своїми змаговими здібностями у дужанні чи різних вправах, за що платили їм гроші; були це професіонали-ремісники, що мусіли важко працювати над собою. Річ ясна — їхню діяльність вважали типовою професією, ремеслом, і як таке було всіма ре-спектоване; ніхто не підтягав такої діяльності під рубрику „спорт”. Також і сьогодні ніхто не підтягає під рубрику „спорт” дії професіоналів. „Професіональний спорт” — це тверда, дуже важка праця, що вимагає великої витривалости і пильности, як зрештою

кожна професія. Є це зайняття даної людини, так як зайняттям таксівкаря вести авто, капітана корабля — проводити кораблем; проте ніколи не можна підтягати такої праці під поняття „спорт” у розумінні внутрішнього, безкорисного переживання і свідомого керування силами людини для досягнення здоровних, виховних цілей. Спорт — це не ціль, а засіб до цілі, — що має поважне й далекосягле значення як для одиниці, так і цілої спільноти: народу, держави.

Відкинення спорту як виховної функції суспільства чи даної національної спільноти — може мати для неї далекойдучі наслідки. Історія суспільств, а передусім історія виховної діяльності тих чи інших спільнот не раз вже дала нам „клясичні” приміри таких наслідків. Доки старинні греки цілою своєю спільнотою ставили перед своїми юнаками високовиховні ідеали „кальокагатії” і послідовно вимагали від них їх виконання — доти Греція мужно ставила чоло різним ворогам; коли ж спільнота збайдужіла до ставлених раніше вимог, коли почала вдовольтися „професіоналами”, — не тільки що зледачіла сама, але й довела Грецію до упадку. Таких прикладів історія може доставити куди більше; не раз було це пов'язане з

цілим комплексом інших чинників, проте збайдужілий підхід до спорту, як одного з важних у тодішні часи чинників національного виховання відіграв в тому не останню роль.

Відмежування професійного спорту від виховного, дуже актуальне саме тепер. Як виявили останні дослідження переведені владою — професійний спорт докорінно зганґренізований і просякнутий підривними, кримінальними елементами, а їхні дії ведуть до повного розкладу і деморалізації молоді. З таким спортом українська громада не повинна мати нічого спільного.

ЦІЛІ УКРАЇНСЬКОГО СПОРТУ

Особливі умови нашого існування ставлять українському спортові далеко ширші цілі та завдання, як тільки засобу для внутрішнього дозвілля; спорт це важливий виховний чинник і важлива форма виховної діяльності. Якщо надамо спортовим діям відповідний напрям, згідний з завданнями спільноти і загальними національними виховними цілями, тоді спорт ніколи не буде явищем відірваним від українського суспільства, а зате буде невід'ємною частиною української громади, її засобом для доведення цілої громади на найвищі шпилі розвитку.

Prof. E. Zarskyj, an authority on sports, gives a brief summary of the meaning of sports in history, particularly in present-day society. He underlines the great educational importance of real sports and makes the distinction between them and professional sports.

“В ДЕНЬ ЗЕЛЕНИХ СВЯТ”

О Д Н О Д Н І В К А

*Присвяжена охороні могил
українських вояків у вільному світі
та культові
Незаного Українського Воїна*

ВИЙДЕ

*як і щороку вже шостий
з терги рік під
Українські Зелені Свята
1960 р.*

ЗАХОДОМ

**Братства “Броди-Лев”, Інк.
в Нью-Йорку**

**ЗАМОВЛЯЙТЕ ТА ЧИТАЙТЕ
ОДНОДНІВКУ ЯК РІВНОЖ
ЖЕРТВУЙТЕ НА ОХОРОНУ МОГИЛ
УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ
У ВІЛЬНОМУ СВІТІ**

“Brody-Lew”, Inc.

c/o Ukrainian National Home

140-142 Second Ave.

New York 3, N. Y.

МОЛОДІ ГОЛОСИ В УКРАЇНІ

З НОВИХ ЗБІРОК,
ЖУРНАЛІВ І ГАЗЕТ

Віктор Зубар
(Буковина)

СВІТАНОК У САДУ...

Світанок у саду... Бджола сіда
На гілку вкриту цвітом і росою —
І крильцями обтрушений спада,
Летить молочний цвіт понад рікою.
І пахне медом золота вода,
Покрита пелюстками, як шумою.
І пахне вся земля, як медівник,
Що в нього промінь сонячний
проник.

Із збірки „Пагіння”,
Київ, 1959 р.

Микола Гірник

БЕРЕЗУ ЗГІНАЛО ВІТРАМИ...

Березу згинало вітрами,
Як тільки здіймалася вище, —
В'язало тугими вузлами
Від самого корневища.

До сонця на ніготь зростала,
Віддавши цій праці всі сили, —
І м'язи залізом ставали
І струнами рвалися жили.

І кров загустіла до ртуті
В борні із морозом жорстоким, —
І стан в неї й руки погнуті
І рани на тілі глибокі.

Березу зовуть кам'яною
За вдачу незламну, уперту, —
Вона, не зігнувшись, такою,
Як треба, — то може умерти.

Така в житті все переборе,
На щастя візьме своє право.
А ніжність у ній — білокора
І листя — веселе й ласкаве...

Із циклу „Друзям в дороги”,
„Вітчизна”, 1960.

Михайло Клименко
(Житомир)

ЗЕЛЕНИЙ ЛЕВ...

Зелений лев
Розніжився і ліг,
Не потрясає гривою страшною,
Лиш пазурями камінці шкребе,
І сухо пошурховує пісок...
Зелений лев
Розніжився і ліг.
Не вірте,
Що ручним став, що довкола
Немає небезпеки!

Пильний зір
У моря-звіра.

Знехотя слідкує,
Як борсаються поміж хвиль
дельфіни,
Як десь вітрило дальнє манячить...
Коли ж нахмурить
Брови горизонт,
І пошматують небо блискавиці,
Тоді не смій до нього підійти
І поплескати по кошлатій гриві.
Зелений лев
Розніжився і ліг...

Із журналу „Вітчизна”,
Київ, 1959 р.

Перезорюють зорі, перенóзують ніз ...

П. Тизина

Наступ людини на царство підсоння

“Атлантропа”

ВЕЛИКІ наукові й технічні винаходи і здобутки звичайно окрилюють людей до фантастичних плянів. Це тим природніше в наші часи справді переломових наукових і технічних осягів.

Автором двох цікавих проєктів був баварський державний будівничий, Герман Зергель, що про нього найбільш говорили в 20-х і 30-х роках нашого століття. Ті проєкти мали цілєю поліпшення підсоння південних районів, передовсім Африки, і відвоювання від моря і від пустині нових урожайних просторів.

Перший плян Зергеля відомий під назвою „Атлантропа”. Він виходив із думки, що перед якими 50 тисячами років рівень Середземного моря лежав на приблизно

~~~~~  
На основі “Die Weltwoche” (Zürich)  
~~~~~

1000 метрів нижче рівня великих океанів і тоді Африка лучилась із Європою багатьома суходільними переходами. Колись урожайні береги і широкі прибережні простори сьогодні залиті водою.

Отже — думав Зергель — треба відгородити Середземне море від океанів, себто треба збудувати могутні греблі на Дарданеллах і Гібральтарі. Тоді без припливу води з океанів рівень Середземного моря поволі обнижувався б. Це був би довгий процес. Тому Зергель пропонував ще третю греблю коло Месіни, яка відгородила б західню частину моря від східньої.

Виконання такого проєкту мало б дати величезні нові урожайні простори.

Плян дискутувався, але ніколи не розроблено його поважно до деталей.

1935 року Зергель висунув ще один, інший проєкт. Він запропонував створення двох великанських озер в серці чорного континенту, Африки. Одне озеро мало б заповнити Конго, друге мало поглинути поважну частину Сагари. Цей плян рахувався з тим, що 1½ мільйона км² суходолу знайдеться під водою, але ж це і так нездорові і рідкозаселені країни. Зате значно покращав би клімат

усієї Африки. Найбільше скористали б на цьому французька центральна Африка, Нігерія, Судан, Анголя, Північна Родезія, Танганайка, Уганда і бельгійське Конго. В тих екваторіяльних околицях створилися б умови, які уможливили б хліборобство і розвиток промислу.

Сьогодні ті пляни — бодай покищо — здані до архіву. Африка, її населення ставлять перед світом цілком інші проблеми, не кліматичного і не технічного, але передовсім політичного порядку. „Незалежність, хай і в бідності і хай в тяжкому кліматі” — це ті проєкти і мрії, що вже здійснюються.

Боротьба з північною крижаною покрівлею

ПОДІВНО зміною кліматичних умовин, але вже в зовсім інших околицях займається проєкт советського клімато- і океанолога Петра Михайловича Борисова. Його цікавить північ і його мрією є позбутись крижаної покрівлі північної півкулі Землі, і таким чином зробити Сибір і Північну Канаду краями поміркованого підсоння. Це плян зовсім сучасний і не погребаний, бо на доручення советської влади він пильно студіюється цілим штабом науковців. „Литературная Газета” інформує про цей плян на основі інтерв'ю з його автором, Борисовим.

Цілий плян потребує однієї речі: великої греблі з могутніми помпами через протоку Берінга між Аляскою і Сибіром, що широка на 74 км. Така гребля спричинила б

На основі журналу „Литературная Газета”, Москва.

велику перемену: льодова і снігова покрива полярного круга стопилася б, а це дало б тривалу зміну підсоння північної земної півкулі, а північно-американський континент і Сибір збагатило б великанськими урожайними просторами.

Побудом до тих плянів був довгий досвід Борисова здобутий підчас праці в полярних околицях, зокрема в північному Сахаліні. „Там трудні нафтові верчення, трудно будувати мешкальні дома і промислові споруди, але найбільше пригнічує страшна самотність. Там людина мріє про людей, про

тепло". Його плян — це шлях до здійснення мрії-туги за людьми і за теплом.

„Основні думки пляну Борисова такі: Північний крижаний океан займає 13 мільйонів км². Зимне повітря вливається з цього простору в Сибір, де немає ніякої перепони для тієї холодної маси. Це рівнина з трьох сторін загороджена горами. Вона займає 47% всього простору СРСР. Над тією розлогою, з півночі відкритою, а з інших сторін замкнутою територією те зимне повітря „повисає“, температура спадає до -40° Цельсія, 15% простору — це неврожайна тундра, з гарячим, сухим повітрям в літі, що висисає всю вологість із землі. Будова промислових споруд в цих околицях двічі дорожча ніж у поміркованому підсонні, а зимою кошти транспорту особливо високі. В японській півночі не росте риж і Жовте море замерзає. Північна Канада зимою це одна льодяна пустеля. Але натиск і наплив зимного повітря має шкідливі наслідки не тільки в СРСР і Канаді, але і в Європі. Часто страждають від того холоду французькі виноградники, а Німеччина, навіть Італія іноді відчують прикрий подих полярних околиць. Аляска до 70% покрита льодом і навіть в ЗДА трапляються арктичні умовини. Ріка Св. Лаврентія, що сполучує індустриальні терени Америки з Атлантийським океаном, замерзає, а це коштує Америку дорого. Звідси висновок: треба стопити лід полярного моря.

Це можливе тільки при співпра-

ці двох найбільш зацікавлених країн: Америки і СРСР.

Якже ж це зробити? Борисов плянує зробити це, скеровуючи водянні маси Гольфштрому в льодяне море. Гольфштром це тепла морська течія в Атлантику, що йде від екватора попід берегами Європи до Північного льодяного океану. Західня Європа завдячує йому свій лагідний клімат. Льодяний океан окружений суходолом, тільки між Норвегією й Гренландією, і знову між Аляскою і Сибіром отворений й сполучений з великими океанами. Ідея Борисова така: — коли через один отвір витягати воду, тоді вона вливатиметься другим.

Отже треба замкнути Берінгову протоку греблею, що пересічно мусіла б бути глибокою на 50 метрів. Гребля мала б цілу систему помп, які витягали б воду з Північного океану і втискали б у Тихий океан. Тоді утрата води надолужувалася б з другого боку, себто води Гольфштрому вливалися б у Північний океан. Тепер води Північного океану не вступаються з дороги Гольфштрому, але навпаки створюють протитечію, яка не допускає теплих вод на північ. Помпи могутньої греблі отворили б дорогу Гольфштрому, і теплі течії плили б від Атлантики до Тихого океану, стоплюючи крижані поля.

Але чи зимою не перемагав би мороз і чи не замерзала б наново північ? Борисов виходить із теорії, що полярні льодяні криги не є споконвічною притаманністю нашої планети, але тільки залишком

льодяного періоду. Треба раз позбутись того залишку, тоді він уже не витвориться наново. 90% соняшного тепла, що спадає на лід і сніг, відбивається назад у світові простори. Зате вода абсорбує тепло, і коли полярні криги раз перемиються в воду, процес замерзання не повториться.

Коли зникнуть північні льоди, тоді дуже зміниться клімат цілої північної земної півкулі. Європа сильно отеплиться і її підсоння стане подібним до підсоння південної Африки. Та найбільші користі мали б СРСР і північний американський континент.

Такий проєкт, і — як сказано — його ще досліджують. В ньому дуже багато непевного, недоведеного до кінця. В ньому криються небезпечні можливості, напр. чи при такій радикальній зміні підсоння Європа не перемінилася б у країну постійних дощів. Зрештою при такій зміні підсоння стопилися б

не тільки північні льодяні криги, але й льодовики і сніги гір. Це піднесло б рівень води і могло б спричинити страшні катастрофи поводей. Всі ці питання вимагають докладної розробки.

Але є й деякі певні й невідмінні речі. Є факт, що на нашій Землі стає щораз тісніше, щораз менше місця, і людський ум мусить напружуватись, щоб знаходити нові можливості прожитку нових мільйонів людських істот. Тож ясно, що увагу притягають такі, нині ще порожні простори, як північна Канада, Сибір, Сагара! Що зробити, щоб обернути їх в урожайну землю?! — І так само знаємо з історії, що те, що колись вважалося тільки фантазією, виплодом розгаряченої уяви мрійників, те згодом ставало дійсністю. Сучасна наука і техніка здігнали і перегнали найсміливіші фантазії Юлія Верна. То ж і нинішні фантазії Зергеля чи Борисова колись можуть стати дійсністю.

“Найближча війна”

ПРИ цих словах звичайно приходять на думку воднева бомба, ракети. Про іншу війну пише Camille Nougeron у своїй книжці під вище поданим заголовком. Найближча війна це буде війна кліматів, метеорологічна війна.

„Досить, щоб Судан рішився на інтенсивне зрошування своєї території водою із зборищ гребель Нілу, щоб стан у Єгипті з його 34 мм річного опадку коло Каїро став таким же, як і більшої частини те-

На основі “*Science et vie*”, Paris

риторії на півдні”. Або ближче і тривожніше для нас: — Систематичне хемічно-метеорологічне діяння на формування хмар між Ісландією й Азорами, дозволило б переминити Україну в напівпустинний степ, знижуючи опади з 500 мм до 250 мм, що творить звичайну пересіч для Сталінграду й

Астрахані. Така сама контрола на океані продовж грудня і січня звелася б майже до нуля сніжні опади Східньої Європи і, таким чином зміцнюючи діяння морозу континентальних околиць, знищила б усяку можливість озимих культур за залізною завісою”.

Атмосферичні умовини не раз рішали про хід історії. Коли б Еспанія могла втихомирити бурю, що здешаткувала Непереможну Армаду 1588 року, може обі Америки говорили б по еспанськи. Коли б наполеонівські легіони знали, як паралізувати таємного союзника Росії, а саме „генерала Зиму”, інакше виглядала б сьогодні мапа Європи.

Людина була в таких випадках безсила і здана на ласку і неласку природи. Сьогодні передовсім американські і советські техніки переганяються в зусиллях опанувати підсоння. Капітан Orville, предсідник дорадчого комітету Білого Дому для контролі клімату, заявляє, що коли б ворожа нація випередила Америку в цій ділянці, то це була б катастрофа. „Атмосферична війна буде страшніша ніж атомовий конфлікт”. Інший американський авторитет проф. Houghton із MIT в Бостоні каже: „Я дрижу на думку, що совети можуть раніше нас відкрити засо-

би успішної контролі підсоння”. Маючи в розпорядженні силу водневої бомби, людина може усувати гори, ледняки і так отворити вільний простір для теплих чи зимних повітряних струмів. Змінюючи форму ледняків на полюсах, можна змінити вигляд світу. „Коли б удалося відморозити околицю північного полюса, рівень океанів піднісся б, рахують, на 15 до 30 метрів, затоплюючи Нью-Йорк, Лондон, Гавр і інші пристані північної гемісфери”.

Ці можливості тривожать стратегів вільного світу. Совети дуже інтенсивно працюють на півночі і то виразно з стратегічними плянами. Вони особливо сильні в полярній метеорології. Число їх приземнень в Арктиці незвичайно високе. Вони буквально покрили кожну п'ядь арктичного басейну аж до віддалі 160 км від американського суходолу. Американські зусилля в порівнянні до їхніх малі — стверджує Harris Wexler, шеф американських метеорологічних дослідів.

Згадуваний уже кап. Orville переконаний, що за яких 20 років чи трохи пізніше люди опанують і це царство природи. Тому вже конечно встановити інтернаціональну співпрацю і контролю цієї небезпечної ділянки.

Scientific and technical achievements of recent times afford men with vast plans. At first these appear fantastic, but as past fantasies they stand a chance of becoming realities someday. Such grand projects are the wresting of land from the Mediterranean Sea, the irrigation of the Sahara, the melting of the North Sea ice caps, and finally the persevering efforts to control weather conditions which have exercised, and still exercise, a great influence on the fates of men.

УДВОХ

Написав

М. Понеділок

МОЯ хатина. Вірніше, закапелок із сірих стін та невисокої, що ось-ось придушити може, стелі... Невміру вікно широке розкриває задимлену й заковану асфальтом вулицю з неоновими лампами і зачаклим самотнім деревцем...

Я біжу в кімнату. Від двиготу машин, від скреготу заліза... Від кам'яного пилу, помішаного з цементом та газоліном...

Я прикриваю щільно двері, при темною вікно й полегшено зітхаю...

І падаю на ліжко.

І тоді... нарешті ми удвох в вузькій кімнаті... Я і моя пані, моя нерозлучна супутниця — туга. Вона безшумно виринає з темного кутка, нечутно сідає біля мене, зазирає мені в вічі і своїми пухкими та свіжими долонями пестить мені душу...

І ми удвох читаємо листа, що приблудився з-за тридев'ять земель до мене, аж звідти, де я колись уволю житами наблудився, босоніж понабігався і на соломі в полотняній саморобній сорочці з дошкульними рубцями понаспався.

На крайчику коверти зберігся ще засохлий крупнистий хліб, що певно ним, колись глевким, з смо-

лястим кольором, заклеювали вісточку до мене...

„Хата така ж, як і в той мент, коли ти з неї віддалився. Хіба трішки схилилася. Та те замурзане віконечко, з якого взимку видно ковзанку, замазали гладенько. Щоби крізь нього холод на піч не добирався...”

Моя супутниця і я шугаємо думками... До рідного кубельця... Обходимо кругом, на пагорбі, без тину, з єдиним осокором, хату... І входимо у середину... І горілиць лягаємо вздовж печі, ногами спираючись об стелю... І пхинькаємо, і гупаємо по стелі від досади...

— І чого це ти, Колько, ногами смалиш?! Хочеш, щоб я віником тебе звінчав. Мені недовго, звінчаю під перший сорт, — це батько.

— Ой правда, хоче наш пхинькало віника покуштувати, — мати.

— Пустіть на вулицю ковзатися, — це я.

— Ковзайся на печі. То ліпше буде. І так бухикаєш безперестанку.

І я, здається, лишився на черіні лежати...

— О ні, ні, ні, — підшіптує мені супутниця. — Хіба ти вже забувся? Пізніше мати вбрала у свої кохти, сорочки, а шию обгорнула спідницею... Пригадуєш?

— Пригадую.

— А вбувся в батькові розлізлі шкарбани — і майнув на ковзанку!

Як затишно мені від таких спогадів. Як радісно, що в моєму закапелку лише я та моя хороша

пані. Вона мені допомагає воскресити те, що призабулося, що часом, мов попелом, присипалося, притрусалося...

— Так, так, — кажу у захваті — я все пригадую. Мене оділа мати і я... Я тоді підскочив і її обличчя цілував. Один раз, два... Ну прямо безліч...

— Ні, ні, ти помиляєшся, — втручається супутниця. Й не раз, й не два, й не безліч... Ти зовсім і не цілував. Згадай, ти надвір миттю фуркнув — і зараз же, три кроки по снігу не вбігши, гримнувся додолу. Хоч і дошкульно по льоду лицем ковзнувся — та не заплакав. Пригадуєш, ти не заплакав. Ти зірвався хвацько і в козячому захопленні повіявся в долину... На ковзанку.

— То тоді, виходить, я матері й не дякував.

— Виходить так. Не дякував. Ти взагалі до матері не був надто ласкавий — ніби між іншим додала супутниця.

— А тепер би я упав на землю і ноги їй поцілував.

— Запізно — каже моя пані.

Обоє ми умовкли. І в затишку кімнати чутно, як лист в наших руках тремтить. Ми не читаємо, а п'ємо вдвох слова, що олівцем вистрибують на клаптику школярського паперу...

„Твоя товаришка по школі, Клава, в Сибір поїхала. З якутом одружилася... І має сина...”

Прожогом я з панею своєю вбігаємо до школи... заскакуємо в класу... Сідаємо за парти і очима стрижемо убік, на задню парту.

— Клаво, — кажу, — на вулиці

читав афішу... „Любов фронтовика”.

— А що таке любов? — це Клава.

— Любов... Це ти і я, коли із школи рядочком йдемо.

— Дай мені яблуко, — просить вона.

— Я вже надгриз. Кусай із іншої, ціленької частини.

І ось вона в Сибірі, в незнаній стороні, поміж чужим народом, вислухує, як нудно шумлять ліси і приколисує тайгою сина.

Чи згадує те яблуко і ту афішу про любов, колись маленька, з густою пшеничною косою, Клава?

— Ти зовсім не називав її „Маленька Клава”, — втручається супутниця. — Що з пам'яттю у тебе? Ти кликав її — „Гудзик”.

— Авже ж, — погоджуюся я, — дражнив частенько гудзиком. З очима темними й іскристими, як ранішній любисток. І біля уст родимка, мов цвяшок забито...

І знову я безмірно вдячний моїй супутниці. Вона кожную дрібничку з давнини зугарна розшукати і передімною, мов би на килимі, розслати.

Я відчуваю, що з панею в кімнаті жити легше. Я з нею зжився і здружився, і дружба наша тягнеться роками.

Я вдень пірнаю в море гамору і руху... Її лишаю в хаті. А вечором, переступаючи поріг, її стрічаю... Вона зринає з-за кута, з-поміж облущеної давниною фотографії, з-поміж потрісканого хрестика та полинялої ікони, що їх я захопив колись із дому.

І ми удвох. Як одне ціле... Вона, як часточка моя... її пильную,

боюся її втратити, як свого ока, як крихту тіла рідного...

Читаємо удвох...

„Ми живемо гарно. Нічого нам не треба. Якщо ти хочеш, пришли на празник два гребінці і пачку аспірини...”

Нехотячи від злости зім'яв листа...

Включаю радіо і відкриваю навстіж вікно між хмародери. Мою, мов скриню, комірчину, шматують кострубаті згуки самбо, із вулиці вривається брязкіт чарок із бари, шарпаються повз вікно свистки машин і рявкіт поліційної машини. Мої ще тількищо сумирні стіни дрижать з переполоху.

А я підтоптую під такт рвучкої музики... Підтоптую щораз сильніше... І ироганяю свою супутницю... Навіщо вона тут? Роз'ятрювати рани? Навіщо? За чим роз'ятрювати? За гребінцем? За шкарбанами? За шматком хліба, що ним заклеюють листи і грудних дітей годують?

— Чому стоїш? — кричу супутниці. Чому впиваєшся в лице і па-зурями раниш душу? Щоби журити очі і малювати темні риси на чолі? Я не сумую за тим, що я покинув! Аніосьстілечки! Ні крапельки! Чи чуєш, аніосьстілечки! Іди від мене! У темний кут іди і не виходь ніколи вечорами до мене на гутірку! Не жди мене. Мені з тобою, пані, зрозумій, не по дорозі.

І вона під натиском гармидеру, що вдерся в хату, щезає.

І я вже самотою дочитую листа...

„А степ наш той самий, що був. Ідеш, — а він з усіх боків із не-

бом сходиться”.

І враз мій гнів пройшов. Я ви-микаю радіо. Вікно загрюкую. І приплющую в знеможі очі... І в думці вибачаюся, що я посмів прогнати свою паню...

Я її знову кличу. Вона мені потрібна. Без неї я порожній, без тепла, без огника. Вона ж наповнює мене... І ogrиває... Як я співаю, вона приспівує і примовляє...

— Той самий степ... Поля... Жита... — прошіптую, мов би співаю, я.

— Жита... — брентить струною слово в моєї супутниці...

— Жито ж моє, жито,
Небом понакрито...
Та ти ж розрослося
До неба колоссям...

Ми разом співаємо. Ми, удвох, поміж чотирьма стінами й вікном, що виходить на асфальтовану вулицю і хмародери, щасливі.

Щасливі, що ніхто до нас не вривається у хату і в наші душі.

Але... Ще хвилька... І заскакує до нас — не вітер з бензином вулиці, не дмухит запліснілої в горілці бари. Сусідка.

— Ти співаєш?

— Ага.

— Погане щось. Певно про ковбоїв.

— Про жито.

— Ідемо телевізію дивитись. Там така драма, що серце роздирає.

— Не хочу дерти серця, — відрубую недружньо я.

— А футбол програли наші, — мучить вона далі.

— Так їм і треба, — щоб відчепитися, відповідаю.

— Кому так треба?

— Футболові.

Вона мені, мов би ножі, кидає здивовані і злякані блискітки.

— Ти щось не те говориш?

— Не те.

— Ідеш до товариства. Тепленька кава. І тісточка із мармелядою. З'їси, підвип'єш. Ідем, коцій безсмертний. Ти ж у кімнаті сам.

Я змовчав. Сусідка здвинула плечима і пішла.

Ну що її казати? Чи зрозуміє, що я зовсім не сам... Я не один. Зі мною цього вечора гуторить моя супутниця. Вона напрочуд свіжа і пухка, і нестаріюча роками... Моя справді шановна пані... Моя хороша туга.

M. Ponedilok: Two Together. A small room. Window opening into a street chained by asphalt and tall buildings. In the evenings the room behind closed shutters comes to life. The author carries on a conversation with his faithful friend: longing for the far off Ukraine. As live visions memories appear of years long past.

Молодний актор на радощах: — Тату, нарешті я дістав більшу ролю. Гратиму ролю чоловіка, що двадцять років одружений.

— Це гарно. Може другим разом дістанеш уже ролю людини, що говорить...

GENERAL PARCEL

& TRAVEL Co., Inc.

141, 2nd Avenue

(Між 8-ою та 9-ою вул.)

New York 3, N. Y.

Phone: GR 5-7430

Бюро з ліцензією на висилку пакунків до всіх країн ССРСР. Усі витрати, зв'язані з висилкою пакунків, включно з митом, оплачуються тут, на місці. Ваші рідні і друзі одержать пакунок без ніякої доплати.

ДОСТАВА ГАРАНТОВАНА НА 100%

Маємо на складі великий вибір ШКІРИ — м'якої й твердої. ХУСТКИ — швейцарські та інші. МАТЕРІЯЛИ вовняні, імпортовані і місцеві. ПОЛОТНА — ВСИПИ — ОКСАМИТИ — СТРУКСИ.

МАШИНКИ для стриження та НОЖИЦІ. Також німецькі ДІЯМАНТИ в великому виборі для різання скла.

ЦІНИ НИЗЬКІ

Крамниця відкрита: ЩОДЕННО від 9-ої ранку до 9-ої веч., у НЕДІЛЮ від 10-ої ранку до 4-ої по-полудні.

Роман Ганкевич

В-во „Пролог” у Нью-Йорку дало в серії „Суспільно-політична Бібліотека” вибір із думок європейських ревізіоністів-письменників, що зразу захоплені комуністичною революцією, пізнавши зблизька советську дійсність, відійшли від комунізму і в своїх творах дали розторощуючу його критику. Книжечки „Прологу” видані англійською і російською мовами п. з. „Легенда і дійсність”.
Подаємо кілька фрагментів з тих книжечок.

ВІДРЕЧЕННЯ

ВІД ФАЛЬШИВОГО БОГА

ЩО мені більш усього кидалось в очі в російських комуністів, і то навіть у справді непересічних індивідуальностей, як Ленін і Троцький, так це їх цілковита нездібність об'єктивно дискутувати неприйнятливі для них питання. Противник, якщо він рішився суперечити, вже згори ставав зрадником, опортуністом, людиною, що продалась. Щиро переконаного противника російські комуністи просто не можуть собі уявити”.

Ігнаціо Сільоне

„Зиму 1932-33 я проводив голов-но в Харкові, тодішній столиці України. Це була катастрофальна зи-

ма після першої хвилі колективізації землі; селяни вбивали свою худобу, палили або ховали збіжжя й умирали від голоду й тифу; оцінюють приблизно число тих, що померли тільки в Україні, на два мільйони. Подорож через села була жахливим переживанням. Можна було бачити нещасних селян жебраків по станціях, з розпухлими руками і ногами; жінки піднімали до вікон вагонів страшних дітей з великими головами, роздутими черевами, вихудлими членами; за кусок хліба можна було замінити українську вишивану хустку, народний костюм або покривало на ліжку... В Харкові похоронні процесії цілий день про-

ходили попід мої вікна в готелю; не було електрики; не було світла в місті, а трамвай ішов тільки тоді, щоб відвезти робітників на фабрики і привезти їх у місто; не було ні палива, ні бензини; зима була сувора навіть для України, і термометр спадав до 30° нижче нуля. Здавалось, що життя припинилось і весь механізм готовий розпастись.

... Але тоді в советській пресі, з українськими газетами включно, не допускали найменшого натяку на дійсний стан. Кожного ранку, читаючи харківського „Комуніста“, я знаходив статистику виконаних і перевиконаних плянів, звіти про суперництво ударних бригад по фабриках, про нагороди орденом червоного прапора, про грандіозні нові роботи на Уралі, фотографії показували або юнаків, що завжди сміялись і завжди ходили з прапорами, або кольоритних старичків із Узбекистану, завжди усміхнутих і завжди грамотних. Ні одного слова про місцевий голод, епідемії, про вимирання цілих сіл; харківська газета ні разу не згадала про те, що в Харкові немає електрики.

... Знаючи бажання лівих бути обманутими, советська преса уміла досягнути успіхи, яких не знає історія. Її успіх в засаді ґрунтується на двох методах: а) методі посереднього промовчування фактів і б) методі прямої пропаганди. Советська пропаганда за кордоном користується знову двома методами, які доповняють одна одну. Перша це опора на статистику і промовчування людини; друга метода зосереджує увагу на окре-

Ігнаціо Сільоне, підчас фашистського режиму керівник комуністичного підпілля в Італії і представник його в Комінтерні. Безпосередня зустріч з советською дійсністю отверезила його і він дав вислів цій переміні в книжці „Бог, що не був богом“.

Артур Кестлер, славний письменник мадярського походження. Працював як комуніст в Німеччині, а в першій половині 30-х років перебував головню в ССРСР, також в Україні. Побачивши зблизька „соціалістичне будівництво“, відійшов від комунізму. Найпопулярніші його романи: „Тьма в полудень“, „Йог і комісар“.

Говард Фаст, відомий американський письменник, 1943 р. вступив до комуністичної партії, нагороджений премією Сталіна. Розчарований, висловив свій відхід від комунізму в книжці „Голий бог“. Нині Фаст це „заклятий ворог трудящих“.

Андре Жід, світової слави французький письменник, Нобелівський преміант. Гарячий прихильник советів, поки 1936 р. не побував в ССРСР. Його приймали з особливими почестями і особливим люксом, але правди не заховали. Жід отверто відкрив її перед світом у книжці: „Поворот із ССРСР“.

мій деталі і прикриває цілий образ.

Перша метода подобається американській уяві, що привикла до статистичного блефу... Друга метода послуговується узагальненням незначної деталі... Туристам, журналістам і фотографам показують зразкові фабрики, зразкові дитячі ясла, зразкові робітничі клуби і санаторії. Всіми тими осягами користується приблизно один відсоток населення; закордонний турист ніколи не бачить решти: 99% ..."

Артур Кестлер

„... Історія дала нам виразну науку: коли людина принижена, коли її переслідують і правлять нею при помочі страху — байдуже чи це робиться в ім'я короля, церкви, партії чи держави — будучина людства зовсім не ясна, а навпаки темна і сумна.

Чим не була б у свій час комуністична партія, тепер вона є тюрмою людських надій і сподівань. Завтрішній день належить до тих, що збурять стіни тюрми, в яку замкнений людський розум, а не до тих, що зміцнюють ті стіни. Людство завжди бачило і завжди бачитиме обітовану будучину — розповсюдження розуму і розширення обрію в великій перспективі особистої свободи”.

Говард Фаст

„Чотири дні після приїзду в Росію я з нагоди похорону Горького на Червоній Площі заявив, що на мій погляд доля культури тісно зв'язана з будучиною СРСР ...

Я сказав це, як зазначено вище,

Те, що ревізіоністи — українські і неукраїнські — пізнали на основі власного сумного досвіду, те історичною інтуїцією збагнув славний історик Якоб Буркгардт ще 1871 р. в своїх *“Weltgeschichtliche Betrachtungen”* (Роздуми над світовою історією). Він передбачував, що революція мас 19-го ст. знайде заспокоєння під владою „кесарів”, як у римській імперії. „На овиді є добровільна піддача індивідуальним фюрерам і узурпаторам. Люди вже не вірять у принцип, але правдоподібно час-до-часу віритимуть у спасителів”. А такими політичними спасителями не мусять бути окремі диктатори, але мілітарні корпорації, політично-мілітарні партії. Вони правдоподібно вживатимуть метод, перед якими здригнувся б і найстрашніший деспот. Буркгардт вже тоді проглянув страшну волю до влади кримінальних типів. „Мої уявлення жахливих упрощувачів, що покриють нашу стару Європу, зовсім не чарівні”. При обниженні якості політичного проводу кримінальні типи, користуючися революційними програмами, як засобами, посягатимуть по владу і багатства.

Такий стан уможливають в Європі дві категорії людей: — безконечні покоління інтелектуальних невдоволенців, яких патворюють школи й університети, але для яких не стає місця на ринку, і друга категорія добрих, але безхребетних людей, „які взагалі не знають меж добра і зла, і не знають, де починається обов'язок спротиву й оборони”.

на самім початку своєї подорожі по Росії, тоді коли я ще вірив, краще я повинен сказати: коли я ще був настільки наївним, щоб вірити — що з росіянами можна серйозно говорити про справи культури. Я бажав, щоб та віра ніколи не була знищена в мені. Але раз помилившись, я повинен був якнайскоріше признатись до того... Бо ж це йдеться про будучину людства і долю його культури.

...В ССРСР культура служить тільки одній цілі: вихвалюванню совєтської держави. Культурою керує партія, можливості критичного мислення немає.

...Підчас моєї поїздки по ССРСР я відвідав і один зразковий колгосп. Я хотів би приблизно передати моїм читачам те пригноблююче враження, яке роблять усі ті мешкання, бо всі вони позбавлені

всяких індивідуальних познач. В кожній кімнаті те саме огидне устаткування, висять однакові портрети Сталіна. Я не бачив ні однієї кімнатної прикраси, ніяких познач власности. Постає питання, чи можна називати поступом погноблення особистости, урівнювання, нівеляцію, до якої скероване все в ССРСР...

Правда для мене дорожча ніж партія. Треба бачити речі такими, якими вони є, а не такими, як їх малюють у мріях. ССРСР розчарував нас у наших найдорожчих надіях; він трагічно показав нам, як чесна революція може втопитись у піску брехні. Відновилося те саме старе капіталістичне суспільство, новий і жахливий деспотизм гнобить і експлуатує людей і створює гидку і услужливу ментальність рабства”.

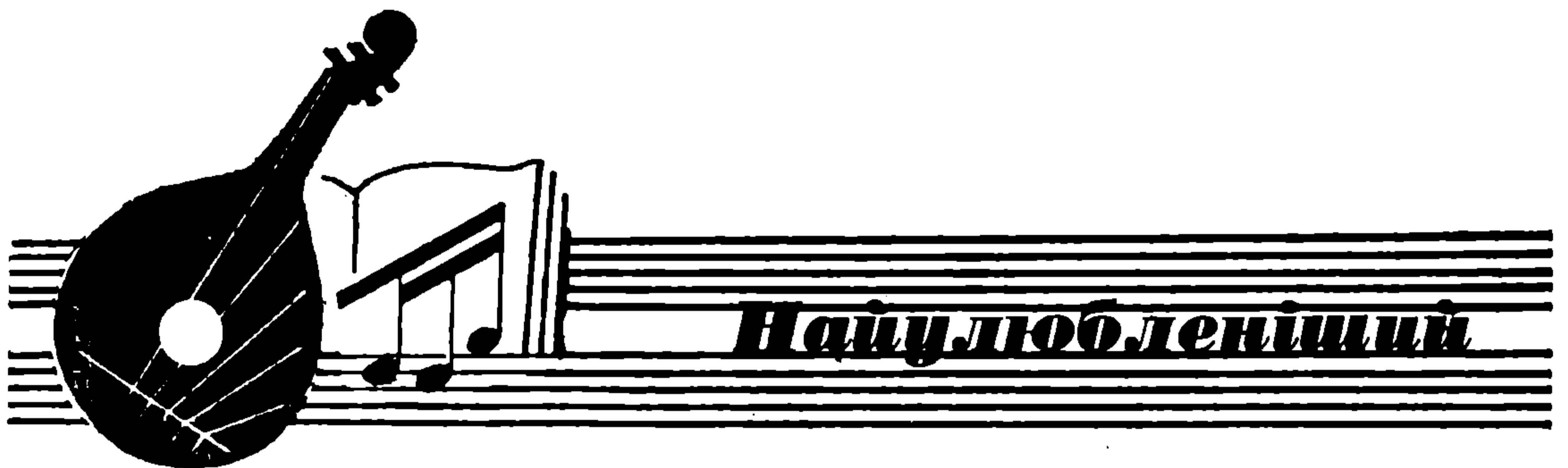
Андре Жід

Few excerpts from a group of writers who have told the truth about what goes on in the USSR, mostly from their own experience. Former communists or sympathetic toward the Soviet-revolution, they became the so-called “revisionists”.

Ignazio Silone, leader of the Italian Communist underground and its delegate to the Comintern. Disillusioned he published a collection “The God that Failed”. *Artur Koestler* member of the Communist Party in Germany. In the 1930’s he lived some time at Kharkiv, then the capital of the Ukrainian SSR. Now active fighter against totalitarianism. *Howard Fast* an American, 1943 active member of the Communist Party of the USA, was awarded the Stalin Prize. He left the Party and wrote „The Naked God” which is both his confession and an exposure of the falsehoods of Communism. *André Gide*, french writer, Nobel Prize winner 1947. Admirer for the Russian “experiment” went to Moskow in 1936. In spite of the honours paid him during his visit, he saw the horrible reality and reported his disillusionment in the book “Return From the USSR”.

Взяв би я бандуру,
Та й заграв, що знав...

інструмент

в Україні

Написав Л. ПИЛЬЩИК

Скорочено із часопису „Молодь України”,
Київ, 1960 р.

КОЖЕН з народів світу має свої улюблені музичні інструменти, якими він пишається, які вдосконалює протягом століть. На Україні є багатий інструментарій: смичкові, духові, щипкові, різноманітні пристрої—усе навіть важко перелічити. Але з давніх-давен найбільшою популярністю користувалася кобза (або бандура).

Кобза виникла десь в епоху Київської Русі. Була вона потрібна

для козаків як свитка, люлька, добрий кінь, бо під час мандрівок, військових походів і навіть у бою козаки-кобзарі не розлучалися із улюбленим інструментом. Як видно з фольклорних джерел, на кобзі грали всі — і старі і молоді, і хлопці і дівчата.

Особливого розквіту досягло мистецтво кобзарів у XVI—XVII століттях — в період напруженої боротьби українського народу за

■
„український огляд”, з. 3, 1960

національну незалежність. У цей час кобзарі створювали думи, пісні та легенди про боротьбу українського козацтва із пляхтою. Ці твори найчастіше носили характер полум'яного заклик — або померти або скинути ярмо неволі. Кобзарі завжди брали участь у військових походах, а потім відтворювали в пісні чи думі героїку козацтва, красу подвигу в ім'я щастя народу. Фактично вся історія України відображена в численних думах створених протягом століть найвидатнішими, зараз на жаль, невідомими народними мистцями. Перший запис про такого професійного бандуриста Чурила з'явився в 1498 році.

Часто виникає запитання: чому один і той же інструмент має дві назви — і кобза і бандура? Відносно цього є дуже багато різних версій. Одні дослідники говорять, що це два інструменти різного походження, інші, що бандура від кобзи нічим не відрізняється.

У давнину кобза мала овальну форму, невелику кількість струн — траплялося навіть три. На ній було дуже просто і легко навчитися грати. Поступово кількість струн збільшилася, інструмент значно вдосконалився, набув величезних технічних можливостей. З деякого часу кобза почала називатися бандурою. І на сьогодні побутують дві цілком рівнозначні назви. Різниця в основному полягає в тому, що сучасна бандура має значно більшу кількість басів, особливо приструнків і на ній можна виконувати твори будь-якої складності.

БАНДУРА, укр. муз. іструмент на 12-30 і більше струн, зах.-евр. походження, відома в Україні в кін. 16 в. (попередниця бандури — кобза); у 17 в. — укр. нац. інструмент, у другій пол. 18 в. занепала, і в 19 в. на бандурі грали тільки сліпці-бандуристи; в наслідок збільшення уваги в кін. 19 в. до нар. муз. творчості, зокрема завдяки пропагандивній праці Г. Хоткевича, на поч. 20 в. бандура відроджується; з'являються талановиті бандуристи Т. Пархоменко, І. Кучеренко, В. Ємець та ін., виходять присвячені бандурі праці Г. Хоткевича (м. ін. „Підручник гри на бандурі”). В 1920-х роках існували капелі в Києві, Харкові, Полтаві, Дніпропетровському, Запоріжжі, Умані, Миргороді й ін. 1927 р. зорганізовано Держ. Капелю Бандуристів ім. Т. Шевченка; 1941 частина чл. цього ансамблю, опинившись під нім. окупацією, створила Капелю Бандуристів під керівництвом Г. Китастого, згодом (1945) і В. Божика, яка продовжує нині, під спільним керівництвом, працю на еміграції; в УССР Держ. Капеля, тепер — Заслужена Капеля УССР, працює під мист. керівництвом А. Меньківського; існує тріо бандуристок при Київ. Консерваторії (Т. Павленко, К. Поліщук, В. Третьякова) і численні самодіяльні й професійні ансамблі бандуристів; у Київ. Держ. Консерваторії й деяких муз. сер. школах створені класи гри на бандурі. (Ю. Л.).

(Словн. Енцикл. Укр.
т. I., стор. 88)

Поступово створилися різні стилі гри на бандурі, найкращим і найбільш досконалим з яких є, безумовно, харківський. Він полягає в тому, що виконавець в однаковій мірі використовує і праву і ліву руку, і це дає йому величезну технічну перевагу. Якщо раніше лівою рукою грали тільки на басах, а правою — тільки на приструнках, то тепер виконавець при бажанні може міняти руки. Корпус бандури став несиметричним, овальним, бо для великої кількості приструнків потрібна видовжена верхня дошка, так звана „дейка”.

Наші українські майстри безперервно працюють над удосконаленням інструмента. Створено цілу „сім'ю” бандур які охоплюють весь діапазон звуків.

Бандура була в моді не тільки серед простого люду. У XVIII столітті українські та польські магнати і російська аристократія дуже часто запрошували у свої палаци бандуристів і залюбки слухали їхній спів та гру. Багато письменників та істориків того часу, зображуючи побут аристократичних родин, описують подібні картини.

Проте пізніше у високих колах все більше починають захоплю-

ватись фортепіяном, скрипкою флейтою, арфою, схилитись перед „італійщиною”. Про бандуру забули.

Та у 70-х роках минулого століття, коли з новою силою пролунав голос геніяльного кобзаря Остапа Вересая й особливо після Археологічного з'їзду в Харкові 1902 року, відбувся крутий поворот у ставленні до цього інструменту. Дослідники-фолклористи, композитори, історики, та й широкі кола громадськості — найбільших культурних центрів тодішньої Російської імперії — зацікавилися бандурою, виконавцями на ній та тим величезним репертуаром, який завжди мали народні співаки.

З'явився ряд досліджень і праць з цього питання. До нас дійшли імена найвидатніших народних співців. Це, зокрема, Андрій Шут, Архип Никоненко, Павло Братиця, Іван Крюковський і, нарешті, Остап Вересай. Пізніше стали відомими Терентій Пархоменко, Михайло Кравченко, Іван Кучеренко, Гнат Гончаренко, в наші часи Федір Кушнерик та Єгор Мовчан.

Широкого розповсюдження набула бандура в Радянській Україні за останнє півстоліття.

The most loved folk instrument of the Ukraine is the bandura. It was the constant companion of the Ukrainian in happiness and sadness, in peace and war.

The Article gives us the history of the kobza-bandura and tells of the flourishing of bandura music, her decline in the 18th century and rebirth at the end of the 19th and in the 20th centuries.

The item concerning the bandura in the Ukrainian Encyclopedia completes this article with facts about the bandura artistry in emigration.

ЧИСТИЙ

ЧЕТВЕР

Уривки з гасла „Живний Четвер”, Української Малої Енциклопедії проф. Е. Онацького, кн. IV, Буенос Айрес, 1959 р.

ЖИВНИЙ Четвер — четвер останнього тижня Великого Посту, його називають також Чистим або Великим четвергом. Живним цей день називається тому, що цього дня, коли помирав Христос, горобці все кричали „жив, жив!”. Кричали, коли Він був уже й мертвий. І за те горобці прокляті, що брехали на Христа (Зап. Ю. Зап. ОТД. 1874, II, 355).

Щоб бути чистим увесь рік, треба цього дня до схід-сонця встати і помитися. На Буковині купалися в річці того дня — „щоб не було нашкірних хвороб” (там же). Купали того дня й худобу. Те саме було й на Надпрянщині: „У чистий четвер, до схід-сонця, як ще нічого не рушено, як ще ворон дітей не купав, ходять купатися в річку, у копанки, а то й коло колодязя обливаються, а хто і в хаті теплої води наведе та в щаплиці

купуються від усякого лиха: од поганки, од корости, в кого що болить...” (Дикарев, 100-101). Те саме й на Білорусі...

В Галичині (с. Озерянка) казали, що на живний четвер треба підкладати під квочки покладки, будуть вилуплюватися й добре водитися курчата, каченята, гусята. Все це очевидно, у зв'язку з пнем слова „жив”. Корова, що отелиться живного четверга, даватиме багато молока, а теляткові також добре поведеться. Кому худоба не ведеться, треба йому добути теличку чи лоша, що вродилися цього дня, і тоді вже йому худоба добре поведеться. (Ржегорж в Науковому Збірнику 1927, т. XXVI, 136).

В Карпатській Україні жінки любили сповідатися на цвітну неділю, а чоловіки в живний четвер, а це на те, щоб жінки цвіли у здоров'ї, а чоловіки, щоб з чистим серцем могли їсти паску. Живний четвер вважали там за день, коли ворожки і взагалі всякі забобони мають найбільшу силу.

У живний четвер, по відправі Страстей, сходяться мертві до церкви. Вмерлий священник править для них Страсті. Не кожний може те бачити, тільки такі щасливі, яким це вже так Бог дав. (Наук. Зб. 1927 р. XXVI, 137). „В живний четвер ходить Христос по всій землі, ходить, ходить, похожає, всім на хлібадогоджає...” (Мат. у ент. НТШ, III, 42). Якщо в живний четвер іде теплий, густий дощ, то буде врожайний рік (Наук. Зб. 1927, т. XXVI, ст. 130).

Написав Йосип Гірняк

МИНУЛО чверть століття з часу, коли Москва вирвала з українського театру серце і мозок, виточила животворящу кров, яка так буйно запульсувала у тілі нашої культури. Російський „пристав” Постишев усунув Леся Курбаса із творива його рук — з театру „Березіль”, а сам кремлівський сатрап — наказав творцеві пустити кулю в голову.

Сторінки нашої історії залиті кров'ю великих лицарів, великих синів української землі. Клали свої голови, лили свою кров гетьмани, отамани, політики і рядові сини України... пішов, з гордо піднятою головою на ешафот і мистець. Він знав, що та його геройська хода є звітом на суді української історії!

За один день перед вилученням із театру, Лесь Курбас мав ще змогу фізично зберегти своє життя. Проте, він з визиваючою погордою відкинув всі пропозиції „сановних благ”, він не прийняв простягнутої руки — фарисея Постишева, а навпаки, не побоявся заявити свій рішучий протест проти політики компартії в галузі господарства і культури на Україні, і свідомо та гордо пішов назустріч своєму призначенню і своїй долі!

Одчай і жах огортає, коли призадумався над тим, що зі смертю Леся Курбаса і Миколи Куліша втратила наша культура? Як виглядав би український театр і українська драматургія, коли б ці два велетні жили і творили по сьогоднішній день?! Чи добре во-

О. С. Курбас

ни поступили, що пустилися вплав проти течії, не питаючи броду? Чи не краще було б здавити серце, стиснути уста і рятувати хоча б крихти, хоча б пилінки їхнього генія? Чи не було б це корисніше для нашої культури? Адже ж такі таланти не часто приходять на світ? Хай на ці питання відповідь дадуть ті, що рубають з плеча!..

Буквально за кілька років, на спадщині етнографічної драми і майстерности побутового актора — виріс модерний театр, європейський режисер і широкого діапазону актор, озброєний гнучкою технікою і всебічною театральною культурою.

Під чією чародійною паличкою могло появитися таке чудо?

Хай сьогоднішні наказні історики та театрознавці і малоросійські „підпівали”, зо всіх сил фальсифікують факти, хай пришивають

своїм пристосуванцям чужу працю і досягнення, хай ті останні з цнотливими усмішками приймають у свої „послужні листки” це чуже надбання, все одно те „чудо” не скинути з білянсу короткого, творчого, життя Леся Курбаса.

Це ж Лесь Курбас переконав акторів Народнього Театру, на чолі з Іваном Александровичем Мар’яненком, що їм необхідна перекваліфікація, що вони повинні озброїтись технікою і культурою європейського актора, якщо хочуть вийти із етнографічної обмежености і стати учасниками нової доби в українському театрі. Це ж Курбаса клич: „Через Шекспіра, Мольєра, Шіллера до Старицького, Кропивницького та Карпенка-Карого, але на цьому не кінець... Прийшла до театру Леся Українка, гряде своя і світова нова драматургія, вона вимагає нового, всеозброєного лицедія!”

Буревієм несеться революція, летять старі заборони, обмеження, вікові кордони, цензурні утиски. Знову ворожі навали не дають Україні хоч короткого, але вільного віддиху... Нові руїни, злидні, голод... І ось, без ніякої матеріальної бази, у зруйнованих, неопалених приміщеннях, у вітром підбитих одягах, у постійному недоїданні — кипить творче життя „Молодого Театру”, „ВСЕУКРДРАМУ” і згодом „Березоля”.

Лесь Курбас не зважаючи на ті історичні гromовиці, збирає біля себе з усіх українських земель десятки однодумців-соратників, сотні учнів, організує театральні майстерні, режисерські лябораторії, мистецько-декоративні студії, ек-

спериментальні стани для клубних та селянських драмгуртків. Всеукраїнський театральний Музей народжується у стінах Курбасового „Березоля”. Визначні педагоги різномірних дисциплін, загорівшись курбасівським ентузіазмом, вишколюють нового актора для театру нової доби. В „Мистецькому Об'єднанні Березіль” драматургічна секція гуртує старших і молодших письменників, які інтенсивно підготовляють репертуар усіх жанрів для театру „Березоля”.

Чи не найбільшим вкладом в українську театральну культуру є новий актор і режисер вихований Лесем Курбасом. У „Березолі” він розмежував ті два чинники. Новий театр став виконувати ширші і складніші суспільні функції, котрі вимагали широкої та високої кваліфікації організатора. Тим організатором у театрі став режисер. Роздвоєння, яке мусів переборювати до-березільський організатор (майже завжди актор і режисер в одній особі) ставало на перешкоді розвитку самого театру і тих двох найважливіших чинників. Тому Лесь Курбас — один з найкращих акторів того часу, в 1921 році з великим внутрішнім болем, залишає акторство назавжди і всеціло присвячує себе режисури. Всі режисери його вишколу мусіли собі усвідомити ту несумісність, бо поєднання тих двох функцій — обмежувало їх взаємно.

Режисер переживає творче піднесення в часі підготовки п'єси і праці з актором. З хвилиною виступу театру перед глядачем, режисер завмірає, залишається на

кону актор, який у контакті з глядачем знаходить кульмінаційний стан мистецько-естетичного переживання. Цього безпосереднього зв'язку з глядачем режисер не переживає. Не кожний театральний діяч у стані відмовитись від того дефінітивного творчого процесу. На таку самопожертву не здобулись наступники Лесь Курбаса у бувшому „Березолі”.

Інсценізації — Цар'я Едіпа, Гайдамаків, Макбета, Газу, Джіммі Гігінса, висувають Лесь Курбаса на перше місце театру країни. У 1924 р. „Березіль” завойовує твердиню російської культури у Києві — театр „Соловцова”. 1926 року „Березіль” стає столичним театром України у Харкові. 1927 р. на світовій театральній виставі у Парижі, „Березіль” експонатами своїх вистав — здобуває золоту медаль.

В останній третині творчого періоду Лесь Курбаса, появляється драматург, який конгеніально зумів включитись у ритм і рух „Березоля”. Микола Куліш за короткий час доп'яв Курбасового звучання і з постановою „Народного Малахія” вони разом, нерозлучно пішли назустріч протитечійним хвилям.

П'єси Миколи Куліша: Народний Малахій, Мина Мазайло, Маклена Граса в інтерпретації Лесь Курбаса, та Патетична Соната (якій не пощастило попасти на кін „Березоля”) віддзеркалювали обличчя українства — у добі московсько-більшевицької дійсності. Режисер і драматург стають динамічними речниками спротиву окупації та насильству.

Жодному театрові не доводилось грати такої відповідальної ролі, як театрові Леся Курбаса. Театр на перших воєнних позиціях. Військовики у підпіллі, у лісах, у Холодних Ярах, по глухих селах, з обрізами під свитами. А на аванпості у перших рядах, озброєні ідеєю та словом — письменник, режисер, актор. Боротьба нерівна. Кулі, тюрми та концтабори спустошують лави борців, але ідеї і слова пролітають фронти і жевріють у серцях та душах підпілля і майбутніх поколінь.

музика, які служили тому театрові. Леся Курбас біля кожної індивідуальності, яка могла бути корисною для театру, ходив, як дбайливий огородник біля ніжної і рідної квітки. Молоді режисери пригорщами черпали із Курбасової скарбниці знання та хисту. Вони у „режисерському штабі Березоля”, під постійним піклуванням Леся Курбаса проходили вишкіл, якого не здатна була дати жодна існуюча вища театральна школа.

Найбільшою турботою Леся Кур-

Микола Куліш читає „Народного Малахія”. Одеса, 1927 р.

Є одна дуже рідка прикмета театрального робітника, якою не всім дано володіти. Не кожний мистець театру у стані піднятися до ступня — справжньої любови до театру! Любови в якій індивідуальне „я” уступає перед любов'ю до театру. 99.09% акторів та режисерів люблять СЕБЕ у театрі! Леся Курбас належав до тих унікумів, які люблять ТЕАТР! Все його творче життя позначене печаттю цієї самовідреченої любови. Він любив театр, любив актора, режисера, драматурга, декоратора,

баса були молоді театральні кадри усіх цехів. Він, як ніхто інший з сучасних йому театральних організаторів, передбачав широкий розквіт українського театру і потребу вишколу цілої армії театральних робітників. Для виховання тієї армії він не жалів ні себе ні свого життя!

1917-33 рр. це час творчо-організаційної праці Леся Курбаса в українському театрі. У 1917 р. Курбас став на чолі „Молодого Театру” і його мистецьким керівником. 1933 р. 26 грудня зачини-

лись за ним назавжди двері московської Луб'янки.

В історичній перспективі, 16 років, це незамітно-короткий час... Коли ж взяти до уваги ті бурхливі катаклізми, які за цей період часу пережила Україна і які не могли бути сприятливими стимулами для розвитку одного з найбільше утонченого роду мистецтва: драми і театру, то не можна не помітити того великого процесу, який відбувся в українському театрі, і який кожний об'єктивний та чесний дослідник, мусить внести на актив — дорібку і заслуги Леся Курбаса.

Справа не в „европеїзації” театру. Іntenції таких реформ про-

являлись і в інших часах, але вони не піднімались, на жаль, вище перекладів та провінційної стилізації.

Леся Курбас за коротких 16 років зумів створити театр — європейської культури із сугубим ОБЛИЧЧЯМ УКРАЇНСЬКОГО ДУХА! „Березіль” Леся Курбаса не потонув у морі безликості провінціалізму. Театр Леся Курбаса — це достойний паспорт української культури на форумі світових театрів!

Це твердження не гріх обороняти, після чверть століття, сконфронтувавши весь світовий мистецький фронт.

J. Hirniak, whose article about the the Ukrainian folk theatre appeared in the second issue of the Ukr. Digest, dedicates this article to Les Kurbas, the well-known reformer of the Ukrainian theatre. Under his leadership a new modern theatre developed with a European producer and a wide range actor, armed with great theatrical experience and universal culture. All this must be credited to the 15 years of creative work by Les Kurbas. For his unbroken resistance to the efforts of the Moscovite occupants to subject art to the requirements of the communist party — Les Kurbas payed with imprisonment and execution. He remains one of the most illustrious heroes of the tragic Ukrainian resistance against Moscow.

ПОКРИВДЖЕНИЙ АВТОР

Після прем'єри одної з своїх драм. Ведекінд сидить у гардеробі. Навколо нього коші з цвітами, але він зажурений. Приятелі дивуються пробують розвеселити. — Одинадцять кошів з цвітами, це ж не дрібниця! — Так — пояснює свій смуток поет — одинадцять. А я ж замовив тринадцять і заплатив за них...

Відомий французький актор і арбітер елегантії, Моріс Шевальє, розмовляє з приятелем-лікарем про жінки. Лікар дивується, чому властиво жінки живуть довше чоловіків. Шевальє легко знаходить пояснення: — Я не дивуюсь. До неба жінки не йдуть. До пекла не хочуть іти. То де ж, питаю, мають бідні жінки по-дітись?

*Я був — не я, лиш мрія, сон.
Навколо дзвонні згуки . . .*

П. Тизина

ПОЕТ

З БОЖОЇ ЛАСКИ

Написав ІКЕР

Василеві Барці — присвячую

Дорогі Земляки, якщо вас коли-небудь у Нью-Йорку скортить переступити межі давнтавнської України аж поза Бродвей, то раджу вам уже, при цій нагоді, заглянути у т. зв. артистичне містечко Грінч Вилідж. Там побачите всякі дива: галерії картин під мурами будинків, мініатюрні театрики, каваренки, бородатих артистів, поетів, „бітників” та інших чудаків. Часом там можете надібати й загублену українську людину, звичайно, теж якогось поета, чи маляра.

Якже ж, спитаєте, їх розпізнати, тобто, як відрізнити нашого чудака від американського?.. Пояснення: якщо побачите на розі 4-тої Евню і 9-тої, скажім, вулиці істоту не від міра цього, з очима закоханого Херувима, або

св. Апостола Івана, а таку тендітну, прозору, що не треба Рентгена, щоб бачити крізь неї наскрізь каменицю Венемейкера; якщо ця істота стоятиме, наче Геракль на розпутті, поміж візочком з бананами і страганом із старими книгами, і, тримаючи в руці останнього „кводра”, пів години буде вагатись, що купити: в'язочку бананів, чи книжку, і коли врешті, звівши душевну боротьбу, купить збірку сонетів Петрарки, чи поезії Кітса, — то це буде, безумовно, наш Поет.

Ще одне пояснення — чому тут згадка про банани, а не про помаранчі, чи що інше: бо наш Поет тільки і ними живиться. Просто тому, що вони з овочів найдешевші. Ну, крім цього, час-до часу, Поет купує в пекарні чер-

ствий хліб і рясно скроплює його несолодженим чаєм. Чайку попиває багацько, бо він — східній українець. На таке вітамінне харчування він не витрачає більше трьох доларів на тиждень. Одіж купує в конторі Армії Спасіння („два і пів долара за костюмчик!“). Так, що фактично життя майже нічого йому не коштує. „Саме головне, щоб квартиру заплатити“.

Знаю, знаю, Дорогі Земляки, що ви хочете сказати: „Та ж то якийсь варіят! А чому він не йде до праці?“ Річ ясна — наш Поет міг би прекрасно „клінувати“ шпиталі, чи хмародери, що він, зрештою, передше і робив. „Америка, як казав наш один лідер, це така благословенна країна, що в ній ніколи не забракне „мапів“ для української інтелігенції.“ Все це правда, все дуже гарно, але я сумніваюся, чи після дворічної вже бананової дієти наш Поет ще зможе втримати „мапу“ в руках. Просто — не має сили, щоб нею оперувати в задовільний спосіб. Це одне. А подруге — послухаймо, що він сам скаже:

— Так, так, розуміється, я міг би заробляти на прожиток щоденною працею, як і всі нормальні люди, але ж мені, скажу вам правду, ну, шкода марнувати час на оте „клінування“... В мене час дорогий, бо так, знаєте, відчувається, що не багато його в мене залишилось... Тому я волю трішки поголодувати, а робити своє діло — писати! Нам, знаєте, людям зі Сходу, що пережили три голодовки, голод не страшний...

Можна звикнути. А от мені треба ще рік добре попрацювати, щоб закінчити другий том „Всесвіту“. Перший том критика гарно прийняла. Я вдоволений. Переклади моїх поезій в англійській і німецьких мовах теж мають гарні рецензії, в Європі і тут. Та цим не можна вдовольтись! Треба дати з себе все, все! Не на те ж ми покидали Батьківщину, щоб тут закопати і змарнувати Богом дані нам таланти!

— Скажіть, Маестро, а не чуєте ви жалю до громадянства, що не знаходите в ньому належної підтримки, допомоги?

— Ні, ні, абсолютно! Борони Боже! Наші люди дуже добрі, дуже гарні, тільки, бачите, Америка, це така шалена країна, тут кожний страшенно зайнятий своїми справами і клопотами... Але я певен, що якби я докучав людям, ходив, просив помочі, то мені напевно допомогли б! Але я, просто, не смію турбувати когонебудь: кожний виглядає такий зайнятий, кудись біжить, спішить, то на збори, то на засідання...

В цьому місці, Дорогі Земляки, я бачу вашу іронічну посмішку на устах і чую скептичну заувагу: „Ну, ви, пане письменнику, очевидно „соображаєте“. Безперечно, є на світі різні чудаки, але таких фантастів, як наш Поет, хіба немає на еміграції!“

Не журіться, є такі чудаки. Живуть тут, між нами, топчуть нью-йоркський брук, може, інколи, в юрбі многолюдній, обтираються об нас ліктями, може вдивляються у вас очима, що просять трохи

більшої до них уважливості, трохи теплого серця... Господь Бог знає, що робить: тому саме, що такі чудаки ходять по землі, наш зматеріялізований світ набирає ще якоїсь вартості. Тому в людських серцях родяться шляхетні відруки почування. Тому й сонце ясніше світить, тому квіти так чудесно цвітуть весною, тому дитячий сміх так дзвінко, радісно брентить у парках і городах...

Сумно було б на світі, якби не стало на ньому поетів. Колись, пригадую, я прочитав маленький вірш, що зробив на мене велике враження. Я переповім його зміст в одному реченні: „Коли вам несподівано і не знати з якої причини зробиться дуже сумно на душі, так знайте, що в цьому моменті десь, далеко від вас, на самотньому піддашші, в неотопленій, холодній хаті — помірає поет.”

I. Kernyckyj gives an image of a Ukrainian poet by God's grace, faithful to his destiny, in the surroundings of a society devoted to business.

MElrose 5-4422

Stein & Kozicky

Продаж та купно домів
Різного роду асекурації

391 East 149th Street

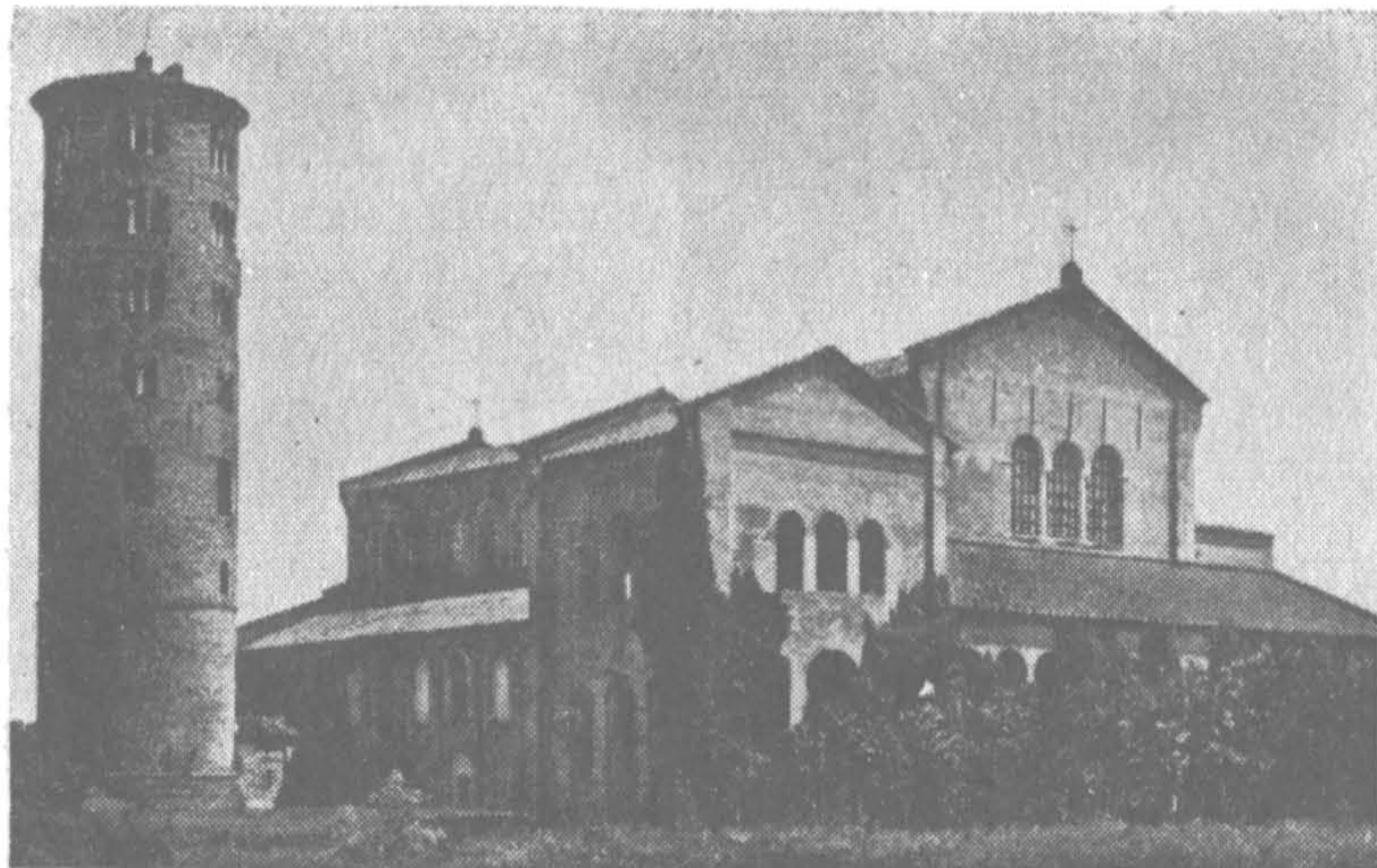
New York 55, N. Y.

Room 211

Cor. 3rd Avenue

ЧЕСНА ТА СОЛІДНА ОБСЛУГА ГАРАНТОВАНА

ВОЛОДИМИР КОЗИЦЬКИЙ - власник фірми

РАВЕННА

Написав Святослав Гординський

РАВЕННА, положена на заході Італії, над Адріатицьким морем, лежить осторонь великих комунікаційних сполучень. Її важко оглянути переїздом куди інде, до неї треба їхати спеціально. Ще в середньовіччі місто було морським портом, але море давно понаносило стільки піску, що місто тепер віддалене від моря чотири милі і сполучене з ним тільки виритим каналом, яким не надто великі кораблі запливають майже до центру міста.

Ще вдавнині Цезар гуртував тут свої війська, щоб перейти Рубікон — на південь від міста, в

сторону Ріміні. Найвища доба розквіту Равенни припадає на 5-6 ст., коли король остроготів Теодорих переніс сюди свою столицю. Західня Римська імперія була тоді переможена одним з помічників Аттіли, Одоакром, який і став королем Італії із столицею в Равенні. Рим був тоді розмірно невеликим провінційним містом. Теодорих довго воював з Одоакром (який на старовинній таблиці у передній церкві в Зальцбургу в Австрії названий „рекс рутенорум“) і вкінці склав з ним союз, але вбив його підступно підчас бенкету в 493 р.

Впродовж якого півтори століття Равенна виросла на подивугідний осередок східної, візантійської культури на землях Італії. Саме, може, той факт, що це місто лежало осторонь від великих шляхів, причинявся до того, що майже всі пам'ятки тієї доби збереглися. Їх старовинність відразу кидається увічі: будови „вросли” в землю, не раз до 4 метрів. Архітектурно, будови тієї доби є сполукою східних стилів з римським, найхарактеристичнішою рисою їх є хрестовидна форма або восьмигранна. Але найбільш східного виразу надають тим будовам мозаїки, які і творять славу Равенни.

Найдавнішою збереженою будовою є мавзолей Галлі Плаціди, збудований коло 430 р., який і має найраніші равенські мозаїки. Тут ще сильно вчувається вплив мистецтва катакомб, а самі мозаїки, повні християнських символів, своїм стилем ще гелленістично-римські, не чисто візантійські. Збудована побіч цього мавзолею базиліка Сан Вітале своє остаточне мистецьке завершення отримала щойно в пол. 6 ст., за імператора Юстиніана. Разом з церквами св. Аполінарія Нового і св. Аполінарія ін Кляссе, ця базиліка творить три найвизначніші пам'ятники Равенни.

Сам Теодорих був аріянець, визнавець секти, яка постала спочатку 4-ого віку і була осуджена Нікейським собором. Аріяни не визнавали Божої істоти Христа, для них Христос був істотою посередньою між людиною і Богом, але не Бог. Проте, Теодорих не переслідував католицизму, він тільки на-

магався надати йому якнайбільше східних рис. Це й витворило спеціальну форму мистецтва, яка і знайшла свій найкращий вияв у мозаїках. Це бо не тільки декоративне мистецтво високої класи, але й вислів певної теологічної доктрини. Церкви стали наче театрами для показу великих релігійних візій, а мозаїки — своєрідними кулісами, що допомагали розуміти містичні дійства. Зрештою, основник літургічних відправ св. Іван Золотоуст сам порівнював літургію до театрального дійства, отожд церква стала своєрідним „святим театром” для показу великих містерій.

Проте, це ще не все. Містерією були не тільки справи чисто-релігійні, а й влада імператора. В східній церкві єпископ був прямим наступником Христа, а священники в своїй гієрархії були ставлені вище від янголів. Володар землі, імператор, став тут наслідником Христа в справах земних, його місце було побіч єпископа, і отці Церкви, хоч не раз змагалися з імператорами за різні доктрини, не заперечували зв'язку Христа з імператором і різні двірські церемонії признавали як рівнобіжні з релігійними дійствами.

Все це відбилося на блискучих мозаїках церкви Сан Вітале. Вгорі, в луку, зображений Христос серед янголів, але побіч знаходимо й пишні зображення земного володаря, Юстиніана, його дружини і двору, що доказують, як злилося в одне поняття духовного і політичного, згідно з думкою того часу. Це й дозволило зобразити Юсті-

Церква Сан Вітале. Імператор Юстиніян з почотом.

ніяна й імператорицю Теодору з німбами святих. Пізніша перемога Заходу над Сходом, із супрематією пап, була закономірною перемогою духовного в обличчі наступаючого ісламу.

Мозаїки Сан Вітале, при всьому свому багатстві барв і золота (притишених м'яким світлом, що падає через вікна з тонких мармурових плиток) дивують своєю єдністю з архітектурою. Ніяке малярство не було б спосібне викликати такий ефект. Суть лежить і в самому візантійському стилі, що ніколи не шукав реалістичної глибини і творив площинно, з монументальними рухами постатей, лінії яких підпорядковані загальній архітектурі храму. В час, коли мозаїки Сан Вітале справляють враження деякої переладованості, зумовленої пишнотою матеріялу, більшу простоту і, можна б сказати, радість барв, знаходимо в церкві св. Аполінарія Нового, збудованій на місці смерті цього ра-

венського мученика. Обидві бічні стіни нави зображують, здавалося б, безконечний похід мучеників і мучениць у білих одягах на золотому тлі, що викликає сильне ритмічне враження.

До цієї церкви нам пощастило потрапити в добрий час. Саме перебувало дах і підчас цієї реставрації тимчасово стягнуто горішню партію 26-и мозаїк із зображеннями Христового життя та влаштовано з них окрему виставку. Оглянути їх стало виїнятковою і одноразовою нагодою, бо розмірно невеликі мозаїки на висоті якого 4-ого поверху годі було перед тим добре розглянути. Тепер, вичищені і вправлені в окремі цементові плити, вони стояли перед нами, на віддалі простягнутої руки і вигравали всією несамовитістю своїх максимально натужених барв, так, якби вони були створені щойно недавно. Всі вони строго скомпоновані, з блискуче розміщеними на площі постатями, і

перше враження від них — твори зовсім модерні. Справді, це твори зовсім згідні з модерним поняттям т. зв. чистої форми, вони піддані ритмові мас і ліній та перебивам глибоко знюансованої скалі барв — синяви, пурпури і зелені, до того ж поданих з усім драматизмом, який визначав, наприклад, малярство Ван Гога.

До базиліки св. Аполінарія ін Кляссе треба їхати досить далеко за місто. Прегарна будова серед поля, перше враження: як цей пам'ятник тут, на відкритому просторі, міг перетривати незнищеним впродовж 14-и сторіч? Усі мозаїчні зображення зосереджені в абсиді, вони з кінця 6-го ст. і є останнім блиском великого равенського мистецтва. На блідо-зеленому тлі в апсиді колосальна мозаїка з розмірно невеликою по статтю святого і 12-и ягнят та монументальним хрестом в авреолі над ним, разом з усім нутром церкви створюють враження досконалої єдності простору й зосередження всіх мистецьких засобів, майже клясичних у своїй простоті і ладі вислову.

Згадані пам'ятки мистецтва ще далеко не вичерпують усього в Равенні. Два інші блискучі пам'ятники тієї доби це Баптистерія (христильня) Неона (або ортодок-

сів) і Христильня аріянів. Це майже округні (восьмибічні) будови, на стелях яких зображено ідентичні сцени: Хрищення в Йордані посередині і 12 апостолів навколо.

Коли хтось оглядає Равенну, не може не вибратися за місто, де стоїть мавзолей Теодориха, десятигранна будова, накрита стелею з одноцілого каменя-моноліту в промірі 11 метрів. І як ще не згадати, що Равенна — це місто Данте? Тут він прожив свої останні роки і докінчив „Божественну комедію” та пізніше був похований в окремій гробниці коло церкви св. Франціска. За його костями кілька разів посягала Фльоренція, тоді монахи замурували їх у таємне місце і так зберегли їх для Равенни. Знайти Дантові сліди тут це щось зворушуюче: в місті, що дав один з найкращих мистецьких виявів середньовіччя, стоїть могила поета, що найкраще поетично те середньовіччя висловив — на самій його грані, коли вже просвічували перші промені нової, нашої, доби.

Коли ми вже виїздили з міста, наш погляд упав на великий рекламний плякат: „Оліо Данте” (олива Данте). Нам стало трохи сумно, а потім весело, коли ми пригадали, що в Америці є муштарда Косцюшко і огірки Пуласкі. О темпора, о морес!

S. Hordynskyj describes his impressions of Ravenna, a city especially interesting to him as a painter and poet. Ravenna, an Italian city, but with strong signs of the Byzantine East influence, a city of famous mosaics and home of the greatest poet of the Middle Ages, Dante.

З БОЛОТЯНОГО У МОСКВУ

Написав Фотій МЕЛЕШКО

ЗВИЧАЙНИЙ будній день оголошено святочним днем для всіх людей всіх народів держави — „необятной матушки России”. Це ж бо був день коронування царя-государя імператора Миколи II Романова, старшого сина покійного Олександра III. Всі народи, всі люди від найстаршого до найменшого мали повне право цілу ніч не спати й улаштувати собі забави, на які тільки могли собі спромогтися — зі співами, танцями, п'янством і... бійками.

...
Десь уже на третій день після того урочистого дня почали доходити до Болотяного глухі відомості, що щось величезне сталося

Уривок із повісти „Три покоління”, том II-ий, В-во „Книгоспілка” Нью-Йорк, 1959 р.

в Москві під час коронування. Що саме — ніхто докладно не знав. Тільки пошепки говорили, що люди побилися чи подушилися десь там у Москві на майдані. Вже добре знали про все тільки пани та жиди, але докладно нічого не говорили, тільки все натякали, що сталася якась велика трагедія. Коли хтось настирливо допитував, то вони відповідали:

— А що ми знаємо?.. Нам нічого не відомо. Ну, аж приїде з Москви ваш делегат, то він усе

вам розкаже.

А цей делегат, Федір Савченко, щось довго не повертався. Люди, а особливо жінка та діти, вже починали журитись, чи не сталося там і з ним чогось недоброго. Десь уже аж по тижні після коронування Савченко повернувся до Болотяного в доброму здоров'ї. У волості домагалися від нього докладного звідомлення про свою участь у коронуванні, але він, завжди дуже охочий про все докладно й довго оповідати, тепер тільки руками відмахувався та все казав:

— Жалко, жалко, що господин писар не поїхав до Москви, можливо, що й з нього там була б юшка потекла, як потекла з тисяч людей...

— Та що ж воно там сталося, Федоре Трохимовичу?

— Та нічого не сталося... А про те, що сталося — „строжайше“ заборонено говорити. Ото ж воно, дорогі мої, ніби й нічого не сталося... Відбулося собі коронування молодого царя і цариці та й усе... Був і я на тій урочистості. Своє діло за нашу волость я виконав добре. І на цьому він кінчав свій звіт.

І тільки своєму найближчому товаришеві Минці Малещукові, з яким служив разом у гвардії, одного вечора, сидючи в Минки під хатою на призьбі, докладно розповів про те, що сталося в Москві.

— Спочатку воно їхалося добре, — почав він здалека, — а вже від Курську стало пекло в вагоні. Ага, я забув сказати, що в вагоні познайомився з одним чоловіком. Так собі — пан не пан, але не з

простих старий чоловік. Слово по слову, а він мене й запитує: „Звідки будете?“ Я сказав йому. „Чи ви, — каже, — не знаєте часом Оксани Таранихи, дочки Штельмаха?“ — „А чому б не знати тої гладкої кабанниці?..“ — Він так ніби посміхнувся, а по хвилині відповів: „Просив би так про Оксану не говорити, бо інакше нам доведеться розбити глека...“ — „А що вона вам?“ — запитую. — „То моя племінниця...“ — „А ви будете також Штельмах?“ — „Ні, — каже, — я не Штельмах, а Семен Буревій з Уманського повіту...“

— Мені вже незручно було допитуватися, який він дядько Оксані, а так собі подумав, чи не є це часом той кабанник, у якого Оксана була приймачкою. Але більше ми про неї не згадували. Навіщо, думаю, мені з ним сваритися. Помічаю, що він чоловік не дурний і видно дуже багатий.

— А ви, — запитав я потім його, — від якої волости їдете? — „Я, — каже, — ні від якої. Іду сам від себе. Закортіло подивитися, як воно буде в тій Москві...“

— Ну, то ми вже й тримались один одного. Я що — захопив з дому на дорогу пару паляниць та сала і все, а в нього, показалося, повний кіш сухої ковбаси, вина та наливки, як казав, свого виробку. Ну, та й смачні ж то напитки були. Він старий чоловік, то я вже, де треба було, пропихав свсею силою дорогу для нього і для себе... Коли доїздили до Москви, то людей, особливо отих кацапів у лаптях, стільки набилося до вагонів, що почали просто ду-

шитись, кричати, верещати та не-ймовірно лаятись. Так ми з великим запізненням приїхали до Москви на Курський вокзал. На пероні було стільки людей, що вони наче гойдалися сюди та туди, мов водянні хвилі. Я побачив розпорядчика. Ледве до нього з Буревієм проштовхався. А він усе щось кричить. Я тільки хотів його запитати, де збираються волосні делегати, або гвардійські старші унтерофіцери, повні Георгієвські кавалери в одставці, але в цей момент людська хвиля поперла нас вбік від нього. Потім я вже не міг до нього добитись. Натовп виніс нас з перона аж на вулицю. А тут ні візника, ні жандарма — тільки люди, кацапи в лаптях, крик та лайка коло конки.

— Підемо, — кажу до Буревія, — пішки до міста, може там скорше чогось доб'ємося. Пішли. А тут показалося, що всі вулиці вже забиті простим народом. Ні одного пана не видно. Куди не глянь, кацапські одноконки. На возах повно старих, молодих і дітей. Коло кожного городового сотні людей. Я тільки чую вигуки: „Коронування відбудеться завтра!.. До Кремля можуть дістатися тільки ті, хто матиме особливу перепустку. Всім збиратися на Ходинському полі. Там його імператорське величество з августейшою супругою власноручно всім будуть роздавати подарунки!..”

— А волосні делегати де мають збиратися? — запитав я викриком через голови натовпу. — „Там же, — відповів городовий. — Там стоять таблиці з написами, кому

де ставати!..”

— Ходім, — кажу, — шукати те поле. — „Ні, — відповів Буревій, — ми туди не дійдемо. В мене вже й так руки заклакли від коша. Я маю листа від мого сина до знайомого. Ходім його шукати. Де є та вулиця, найкраще ми можемо тепер допитатись в аптеках. Сьогодні певно ще люди ліків не купують, може з завтрішнього дня почнуть, коли кинеться на цей людський натовп якась хвороба...”

— І він правду сказав. У різних крамницях було повно покупців, а в аптеках порожньо. Ми допиталися, де та вулиця і знайшли той будинок, де мешкав приятель його сина. Показалося, що то був наш чоловік: жив у Москві, мав на собі мундир урядовця, а говорив по-нашому, по-простому.

— І хотілось вам, — сказав він нам, — їхати в таку далечінь аж з України сюди. Путящого однак ви тут нічого не побачите...

— Ну, та вже коли приїхали, — сказав Буревій, — то приймайте... Інакше доведеться на вулиці ночувати, а в ночі можуть злодії донитки обікрасти, бо ж вони певно тепер з цілої Росії сюди поз'їздилися для „заробітку”...

— Та вже ж, — каже, — не вижену своїх людей з хати. Доведеться вам тільки на підлозі спати, бо вільних ліжок не маю.

— Та дякуємо і за те, — сказав я. — Добре, що хоч приймаєте.

— Ми помились. Буревій гостив своїм добром мене і господаря. Нам постелили в одній кімнаті, і ми поснули, мов забиті, бо ж дві ночі зовсім не спали. Прокинулися аж увечері.

— Тепер, — каже Буревій, — ходім подивимось, що воно діятиметься вночі в цій Москві.

— А подивитись тут було на що. Ціла Москва наче горіла, так її залито світлом та ілюмінаціями. Безперестанку дзвонили в усіх церквах, а їх, кажуть, в Москві є сорок раз по сорок... Від того дзвону просто глухим чоловік робився. Головна урочистість відбувалася в Кремлі. Весь він аж палахкотів від освітлення. Звідти вихром вилітала ракета за ракетною, або просто цілими жмутами вилітали іскри різної барви.

— От якби нам, — кажу, — про-
братися туди. Але ж у Кремль про-
пускають тільки великих панів.

— Нічого, — каже Буревій, —
проберемось...

COPYING
ENLARGING

FRAMING
COLORING

Одиноке українське фотографічне
заведення в Нью-Йорку

Park View

Photo Studio

R. FENCHYNSKY

*Wedding and Family Groups
Portraits
Candid Photography*

437 E. 6th STREET

Bet. A & 1st Aves.
NEW YORK 9, N.Y.

OR 3-4466

— А хто ж нам дасть перепустку?

— Не журіться, — каже, — тільки тримайтеся мене. Я з дому набрав повні кишені перепусток...

— Ледве ми пробилися крізь натовп до першої застави, Буревій витяг з кишені коверту та й подав вартовому жандармові.

— Добре, — каже, — проходьте до другої застави. Там мусять дати другу вашу перепустку...

— Тут уже було вільно йти. Дходимо до брами — Спаські ворота називається. Буревій і тут офіцерові подає коверту. Заглянув він до неї і тільки запитав:

— Вас два?

— Два, — відповів Буревій.

— Ну так проходьте.

— Чи дійсно в тих ковертах були перепустки, чи тільки гроші та скільки їх там було, так Буревій мені й не сказав. Підозріння в начальства він ніякого не викликав, бо був добре одягнений, чоловік старий. А я за ним — хоч уже й у потертому старому мундирі з галунами старшого гвардійського унтерофіцера, але за те на грудях хрести та медалі. В Кремлі на диво було зовсім порожньо. От мені тільки довелося пригадати свою стару службу, бо куди не глянеш — сама офіцерня та все генерали або полковники в парадних мундирах. От і довелося мені на старість знову козиряти та стукати закаблуками. А тут того дива було — ні пером описати, ні в казці сказати... Машини аж сичать та вогні різної барви розкидають іскрами, ракета за ракетною аж під небо летять.

Посередині майдану зробили театр під відкритим небом, тільки для артистів велика халабуда, а спереду за рядами крісел, так трохи збоку, з шовкової матерії з позолотами шатро з золотою короною зверху. В середині того шатра на перських килимах стояло два золотих крісла. Це був наче престол для царя і цариці. Від того місця аж до царської палати дорогу було встелено килимами. По обидва боки тої дороги стояла царська охорона, все гвардійське офіцерство. Ох, тут же було того панства, ох, тут же було того блиску!.. Але довго щось нічого не починалося. Все чекали на прихід царя. Чую тільки, як говорять між собою різні пани, що імператор все ще дуже зайнятий. Саме тепер він приймає чужоземних посланців, а вони понавозили багато різних подарунків для нашого царя. Коли ось усі заметушились, зашептали, попідносили голови догори.

— Іде, іде імператор!.. — шепчуть пани.

Нараз усе стихло, а потім відразу як гаркне музика — „Коль славен”... а всі ніби по команді: — „Ура!.. Ура!..” — Ну і я гримнув „Ура” та мабуть так гримнув, що аж Буревія перелякав, бо він ухопив мене за руку й почав шарпати...

— А ти ж пригадуєш, Минко, наслідника, великого князя Миколая. Тоді він був не дуже догідним хлопцем, мало що після того й виріс, як ми його бачили востаннє в Петербурзі. Куди там йому рівнятися до свого покійного батька. Той мав царську постать,

а цей... Цариця, буде трохи вища за нього... Корон ще на головах не мали, бо ж це було ще перед коронуванням. Горностаєві накидки тяглися довгими хвостами за ними. Ех, а яка на цариці була сукня,— а що вже тих брилянтів, дорогоцінного каміння було на ній. За ними йшов царський почет — великі князі, а потім чужоземні гості та наші міністри ну й різні дами в блисківі та дорогих уборах. Всі сіли на свої місця тільки після того, як побачили, що цар і цариця вже сидять у своїх престольних кріслах. Тут десь недалеко несподівано бахнули з гармат так, що аж мною затрясло... Потім почалася вистава. Ех же й грали та співали!.. Оце було чудо. Буревію мені потім шепнув, що це грають „Жизнь за царя”... Тільки цар і цариця чомусь до кінця не досиділи. По одній перерві встали й пішли, а за ними пішов і почет. Випроваджали їх музикою та знову вигукували „Ура”... Чув, що після того мав початися баль уже тільки для найбільшого панства в царській палаті. Я з Буревієм по виставі все ще ходили по Кремлі та розглядали там різні дивовижі.

— Оце вам, — казав Буревій,— „Царь-Пушка”, з якої ніхто ніколи не стріляв, — додав він пошепки.

— А вона до лиха таки дійсно велика та дурна... Потім ми відвідали й „Царя-Колокола”...

— А оце ваш „Цар-дзвін”, у якого ніхто ніколи не дзвонив, — шепнув Буревій.

— Дзвін то великий, але не та-

кий, як то його москалі малюють на картинах. В ту дзвонуву вищерблину кацап однокінним возом не проїде, як то я бачив на одному малюнкові. Не правда, що і дзвіниця Івана Блаженного сягає до неба, як то теж малюють. Мені здається, що дзвіниця коло нашої Лаври в Києві буде вища. Дзвони тільки в Івановій дзвіниці так гуділи що аж московська земля дрижала.

— Ану, — сказав Буревій, — поліжемо нагору. Подивимось ще звідти, як воно Москва в короновану ніч виглядає?..

— І тут треба було перепустку мати. Та Буревій уже коверти не давав, а так щось вартовому всунув у руку... Поки ми вилізли нагору по східцях, то таки добре задихалися. Ну, я тобі скажу, мій дорогий, звідти також було на що подивитись. Вся Москва в нічному освітленні виглядала, ніби якісь чари-мари... А Буревій дивився на те та все мені нишком шептав: „Вигадка з тисяча одної ночі... Ну й диво — в повній тобі красі та величі кацалський твір... Таке місто могли побудувати тільки азіяти... Шкода, що його Наполеон доценту не знищив”.

— Аж дивно було, чому він тут усе так ненавидить? Я на що не дивлюсь, то воно мені цікаве, все ж це наше, руське... А для нього все це не таке, як слід, все ніби чуже. Я помітив, що він навіть і на царя з посмішкою дивився. Аж як він мені усе розказав, то й я вже почав трохи розуміти, що вся та велич не наша, а кацалська, чужа нам... Буревій потім мені

оповідав, що ми зовсім не руські, а українці, що наша мова не проста мужицька, а наша рідна, українська. І колись ми мали свою державу, своїх князів, потім гетьманів, своє військо козацьке. Багато він цікавого про наш народ мені говорив. Буревій ніби відкрив мені очі. Яюсь після того мені стало наче веселіше й на світі жити. Хотіли ми ще заглянути в Преображенський Собор, в якому відбувається коронування всіх руських царів. В ньому в цю ніч відслужувалась всеношна, але окрім царської фамілії, князів, графів та чужоземних гостей нікого туди більше не впускали. Вартували самі генерали. Тут уже Буревій не відважився показувати своїх перепусток. Збоку, так віддалік стоять старі царські палати, залиті світлом. Всередині виграла музика. Отож там цар давав баль своїм гостям.

Я яюсь не завважив, а Буревій шепнув: „Ходім звідси, бо за нами шпик вже ходить”...

— Не знаю, чи то правда була. Може то тільки якийсь дурень ходив та дивився на мене, бо я, здається, і тут був найвищим чоловіком... Були ще там вергеляси — стояли на варті в таких кудлатих високих шапках, — але до мене їм не дорівнюватись... От ми й пішли з Кремлю. Добре, що при виході вже перепусток не вимагали. На вулицях скрізь гуляння. Та все видно тільки простий народ. Місцями виграють на гармоніях та вибивають лаптями свого комаринського... Тисячі людей лежали покотом по пар-

ках — повкладалися спати. На ранок новинка. Той пан, у якого ми замешкали, сказав, що в ночі по цілій Москві розкидано проклямації, а в них було написано: „Долой царей... Долой Николая II!... Да здравствует революция!...” От тобі й маєш. Ще він не відкоронувався і вже „далой”... Мені аж жаль стало бідного царя — бачив же ото його — мале таке, молоде. Гляди, кажу, що ще вб'ють бісові демократи... А Буревій тільки з того посміхається. Я вже почав боятися, чи не є він якийсь революціонер, але коли він мені все розказав, то я пізнав, що він тільки мудрий наш чоловік.

— Другого дня після коронування, як то казали, цар з царицею мали показатись на Ходинському полі простому народові та роздати там власноручно подарунки. Буревій відраджував туди йти, але я впросив. Ну й пішли ми зранку туди. Порядно стомилися, поки прийшли на те поле. А там — Боже мій! — Що там тільки не діялося! Я ще в своєму житті не бачив стільки людей в одному місці. Ніби з цілої великої Росії всі люди, всі народи сюди на урочистість збіглися. Скільки очі бачать — все люди та люди. Мов архангели скликали сюди своїми трубами всіх живих і мертвих, праведників і грішників на страшне судилище. І все напливають зі всіх кінців кацапи пішо і на возах. Таблиць з написами, де кому ставати в цьому людському морі, не видно. Тут тобі різні забави для простого народу: цирки, каруселі, гойдалки, шатра, хала-

буди. Тут же й торгівля, чим хочеш, тільки ні до чого не можна протовпитися. Люди кричать, одні від веселощів, другі від біди. Одні співають, другі плачуть. Там когось обікрали, в другого гроші на ходу з кишені вирізали. Ось почав натовп напирати в один бік, туди, де був за дощаною загородою якийсь двір, а в ньому бараки. Чую кажуть, що там лежать ті подарунки, що сам цар з царицею по коронуванню роздаватимуть. А народу все прибуває, все стає тісніше на тому широкому полі. Поліція, жандарми, козаки, ніяк не можуть дати якогось ладу. Десь уже аж по полудні почалися вигуки, а потім залунало: „Покажіть нам царя!” — „Ми хочемо бачити государя!” — „Імператора, імператора!...” „Де є наш імператор?...” — „Показуйте!!...”

— І ось гукнув, мабуть, увесь людський натовп: — „Цар з імператрицею приїхали!.. Вже починають подарунки роздавати!..”

— І от зразу всі люди натиснули в той бік, де був той двір, до тих воріт, що уквітчані зеленню і з короною зверху. Народ ринув мов страшна повінь. Годі вже було спиняти. Зчинився страшний крик. Одні на одних, а нові на тих налітали, валили з ніг, самі падали і їх топтали. Козаки та кінна поліція били людей нагаями, але де там було стримати. Людський натовп поніс уже і мене вперед на явну погибель. Та я повернувся якось боком. Наставив праве плече проти людської хвилі, а Буревія ледве встиг ухопити за руку й утримати коло себе: „Три-

майтесь, — крикнув я, — за мене!..”

— Люди натискають, а я боком проти течі пробиваю собі дорогу назад. Врешті коло нас натиск зменшився, і ми вирвалися з тої страшної халепи. Обидва перехрестились. „Тікаймо, — каже, Буревій, — швидше з цього московського пекла, бо загинемо...” „Ходім просто на вокзал та до дому...” „Ні, — заперечив Буревій, — треба декілька днів почекати, бо коли тут не задавили, то в потязі буде нам капут... Підождемо, поки люди роз'їдуться”.

— А під вечір кружляли вже чутки по Москві, що на Ходинці задавлено та потоптано на смерть більше як двадцять тисяч людей. Скільки ж у дійсності їх там загинуло — невідомо. Правду начальство затаює. Кажуть, коли цар довідався, що сталося на Ходинці, то дуже плакав. Люди тепер говорять, що то погана озна-

ка — не буде добра в Росії за царя Миколи II.

— Буревій ще три дні після того водив мене по Москві, заводив у музеї та все показував та розказував. Потім ми ще заїхали до Києва. Він і тут усюди мене виводив та все казав: „Оце наша столиця. Отут жили колись наші князі, а потім гетьмани возвеличили це місто. Може ще настане час, що в Києві, коли не коронуватимемо своїх царів, князів чи королів, то вибиратимемо на наш престол своїх гетьманів...”

— От мені й стало багато дечого ясним. Буревій, кажу, таки справді відкрив мені очі. Знаю вже чому то наша мова стала простою мужицькою, а кацалська зробилася панською... От тепер я тому капітанові Цепкену втер би носа, нехай би знав, яка то наша мужицька мова. Я йому по вік не забуду, як він мене з-за моєї мови перед цілим зводом образив.

„ВІН” НЕ МОЖЕ СТЕРПІТИ ТАКИХ СЛІВ:

1. Чи ти не міг би встати кілька хвилин вчасніше?
2. Як я маю дати собі раду з тими центами на харчі?
3. Очевидно, ти думаєш про все, тільки не про свою дружину.
4. О, коли б я тоді була слухала мамі!
5. Ще секунда і я буду готова!
6. Де ж ти так довго пропадав?
7. Чи ти мушиш завжди зівати?
8. Коли ми побірались, ти бував значно чемнішим.
9. Очевидно, це тобі подобається...
10. Ти без серця!

„ВОНА” НЕ МОЖЕ СЛУХАТИ ТАКИХ СЛІВ:

1. Властиво, що ти робиш з усіми тими грішми?
2. Де знову поділася моя синя краватка?
3. Чи ти вже не можеш всидіти одну хвилину?
4. У нас дома торт був цілком інакший...
5. Чи ти врешті пришила гудзика?
6. Але ж, ти цього не розумієш.
7. Та ж ти щойно купила собі черевики.
8. Сьогодні триватиме трохи довше — в бюрі.

За нім. журналом “*Er*” [Він]

СВІДОК

Написав О. Маковей

Я просив знайомого суддю, щоб мені дозволив прислухатись розправам в суді, і дав мені знати, коли буде що інтересне. Я бажав придивитися нашим людям з села, бо я їх мало знаю, а в суді є нагода пізнати їх ліпше, бо вони то більше, то менше подратовані справою, для котрої їх покликали з села, і виявляють свої думки і вдачу не раз дуже різко. Суддя казав мені звичайно, що нема нічого інтересного. Але раз передав мені возним карточку, на котрій писав:

„Я пришлю Вам сьогодні Василюху Калинчукову з Комарівки, і Ви переслухасте її в такій справі: Петро Мафтеїв і Олексій Зелепуга мають поле об межу. На межі плота вже давно не було. Сього року Мафтеїв поклав новий пліт, а Зелепуга вночі розібрав і викинув. Каже, що Мафтеїв заліз йому з плотом на його поле. З того процес. Грунтових книг і мап нема, бо згоріли в часі війни. Тому треба свідків питати про границю між сусідами. Калинчукова

ОСИП МАКОВЕЙ (1867 - 1925)

люблений, особливо в Галичині, письменник. Його

оповідання втішались значною популярністю, а історична повість „Ярошенко”

з часів гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

була, можна сказати,

невідмінною лектурою

гімназійної молоді.

„М'яким гумором позначені

написані в старій

реалістичній манері оповідання

Осипа Маковея з побуту

міщанства та інтелігенції...

Відмінна звертанням до

романтичної манери його спроба

історичного роману з поч.

17-го ст. „Ярошенко”.

проф. М. Глобенко,

ЕУ-І, т. 2, стор. 771.

„Легким гумором, деколи

з примішкою тонкої

сатири („Прижмуреним оком”)

визначаються оповідання

Осипа Маковея..

Крім збірок оповідань

...залишив також поетичні

твори, повість „Залісся”,

історичну повість

„Ярошенко” (1905) та студії

літературно-наукового характеру”.

проф. В. Радзикович,

Історія Української

Літератури.

Том 3-ій, 1956, стор. 59.

є свідком. Буду Вам вдячний, коли Ви мені коротенько переповісте все, що вона Вам буде розказувати”.

Справді Василюха прийшла. Поважна, статечна господиня, літ коло п'ятдесяти, у новім кожусі і з головою, перев'язаною потрійно: одна хустка покривала голову, друга в'язала її від чола на потилицю, третя від тімені попід бороду. Чудно було, що вона чула ще щось в таких тяжких перев'язках, з котрих було видно тільки частину лиця.

Я привітав її: — Ви Калинчукова Василюха з Комарівки?

— Ая, прошу пана, Василюха. А мене ви звідки знаєте?

— Як же не знати такої славної газдині? .. Ви тут прийшли до суду за свідка в справі того плота, що Зелепуга поклав, а Мафтеїв розкинув.

— Не Мафтеїв! — скрикнула баба перелякано. — Хто ж вам таке сказав?! Зелепуга розкинув.

Я заглянув до записки, що мені прислав суддя, і поправив себе: — так-так, то Зелепуга розкинув, я забув. Ну, як же ж то було?

— Але ви мене послухаєте? — питалася Василюха і кивнула головою, мовби просила, щоби я їй не відмовив. — Бо тамтой пан, що мене слухав, не мав часу і все казав: скоро! скоро! — та й не вислухав всього. А то я найліпше знаю, по чиїм боці правда.

— Говорить, газдине, я вас послухаю і все запишу собі.

Газдиня, дуже вдоволена, махнула собі кулаком попід ніс і почала оповідати

— То, прошу пана, так було. За-

скаржив Николай Мафтеїв, той, що його мама була сліпа на одне око, Василю покійного Штефана Зелепуги за моле. Ще Николай покійний та тримали доньку вїтову, того, що тепер вже третій по нім, як він був, та дав Катерині пайку, а Штефан поклав пліт на серед загона. Тепер прийшла комісія та й викинула пліт.

— Чекайте, газдине. Се ви про який пліт говорите? Адже його поклав Петро Мафтеїв, а ви кажете про якогось Штефана.

— Е! прошу пана, то я кажу про той пліт, що я ще дівкою запам'ятала. Але ви лиш послухайте, як то було. То не проста справа. Ну, прийшла комісія і викинула пліт. Але Штефанів брат, Тодор, той, що його вуйка стара та покумалася з Грицишиним Николаєм, каже, що він также приналежний до тої пайки. Вони ще притягнули Тодосія і Івана Семенового з гори коло майдану. А Тодосія син, Николай та ходив до дівки Грицишинової та й тепер вмішався также до тої пайки. Бо каже, що його мачуха Василюха, що була за Тимофієм Кобзаєвим, ще його первого брата похресниця, — бо вона та Олексій Зелепуга, Штефанів син, то були якось в третім хресту, а Николай Тодосія то був зведенюк, — то як Тодосійова жінка, Оксана, вмерла, то він оженився з Василюхою покійного Тимофія. Адже ви її мусіли знати?

— Знав! — кажу я. — Як же ж ні? Я вже не нинішній. То ви досі казали про родину Зелепуги?

— Де ж там! Се Мафтеїєва родина.

— Ага! Ну, то говоріть дальше, все записую.

— Пишіть, паночку, най буде все о правді, як Бог приказав. Так духайте дальше! Семен Забурей, ще покійного Васильчука бравової первої сестри син, що мав естя — ой! ой! як же він звався? Так мені лиш на язиці плиничитья... той, що байки казав... ага! Трикопій звався він — то він оженився з Марією; а Марія з Николаєм тримали до хресту в Таньки Василевої, що коло потока, і вони собі также приходили не чужі, бо ї мама, а моя тета, Настасія Калинчукова і Фрузина Дьордійова, що була за Грицем Макухом, то були собі дуже близькі, так Семен, чоловік Марії, также вмшався до того права. Але бо й Николай, ще Грицевого брата від першої жінки син, той, що йому, вибачте, свині хату завалили, — го-то було сміху колись на ціле село, — і він также пристав до того права. Але суд відкинув рекурс і грунт дав Василеві, другому синові Николайового діда.

— Заждіть, газдине, хвилиночку, нехай я собі допишу. Ваша родина, бачу, не маленька.

— О, є нас доста, слава Богу. А що дітей тепер по війні! Як маку. Мене сеї осени сім раз за куму кликали.

— Не пропадемо?

— Ей, де там!

— Ну, добре. Газдине, хочу спитати: ви досі говорили про той давній пліт, чи про новий?

— Про давній, ще як я дівкою була. То, вважаєте, не проста справа. Тягнеться не від нині. Я вам зараз розповім все, як Бог приказав, і присягну.

— Се не потрібне. Ви вмієте читати?

— Ні!

— Я вам тут напишу карточку, і ви з тою карточкою вернетесь до того пана судді, в котрого ви нині були. Він слухав уже інших свідків і, може, поїде на комісію і мене візьме, то ми на місці розберемо, по чиім боці правда. Згода?

— Та що робити? Але я би вам дуже хотіла розповісти, як то було.

— То вже на місці в Комарівці. До судді написав я карточку:

„Відсилаю Вам з подякою Василиху Калинчукову. Від неї знаю дещо тільки про давній пліт, ще як баба дівкою була. До нового плота я не дійшов, бо дуже далеко, найменше тридцять літ. А в мене нема стільки часу”.

З тою запискою вислав я Калинчукову до судді, котрий, певно, вже дійшов до нового плота.

Багато жінок захворіло б, коли б мусіли затримати щось тільки для себе. На щастя, вони залишаються здоровими.

Марсель Ашар, франц. письмен.

Психопалітик досліджує пацієнта: Між іншим запитує:

— Отже ви страждаєте від еротичних уявлень?

— Навпаки, відповідає пацієнт, я не страждаю, я люблюсь ними!

УКРАЇНСЬКА ДРУКАРНЯ

ВИКОНУЄ:

- *візитівки, білети*
- *афіші, летюжки*
- *різні запрошення*
- *фірмові листи*
- *фірмові коверти*
- *газети*
- *брошури*
- *журнали*
- *книжки*
- *словники*

ukrainian-american press
114 st. marks place
new york 9, n. y.
tel.: gr 3-0240

Ой верше мій верше,
Мій зелений верше.
Юж мі так не буде,
Юж мі так не буде,
Як мі било перше.

Лемківщина

ЛЕМКІВЩИНА — найдалше на захід висунена українська країна, з півночі і заходу стиснута польською, з півдня словацькою територіями. До 1918 р. галицька Лемківщина належала до Австрії, закарпатська до Угорщини. Між двома війнами та перша попала під владу Польщі, друга Чехословаччини. По галицькій стороні лемківськими називались повіти: Сянік, Коросно, Ясло, Горлиці, Новий Санч, а в повіті Новий Торг були ще чотири лемківські села. За даними „Організації Оборони Лемківщини” в ЗДА, лемків було коло 250 тис. по галицькому і коло 150 тис. по південному боці Карпат.

Бідні гірські околиці не могли вижити приросту населення і тому саме з Лемківщини почалася найвчасніша українська еміграція за океан. „В західніх українських землях еміграція почалася в 1877

~~~~~  
На основі I-го т. Статтейної ЕУ, 1949. Автором статей про територію й населення Лемківщини є головний редактор ЕУ, проф. Володимир Кубійович, що жив і вихований на Лемківщині.

~~~~~  
році й охопила спершу закарпатську, далі галицьку Лемківщину, а в останні роки 19-го ст. всю сх. Галичину”. (ЕУ-I, т. 1, ст. 149). Цим і пояснюється те, що лемків в ЗДА, порівнюючи з іншими українськими племенами, дуже багато.

В довгих століттях постійного натиску польської стихії й держави, лемки вірно обороняли свою землю і виробили характеристичну твердість і непохитність у тій боротьбі за національне обличчя. Та найбільшу трагедію довелось пережити Лемківщині після 2-ої війни. Лемківщина залишилась за

Польщею (19,5 тис. км²) і Чехо-словацкиною (2,6 тис. км²), а лемків із Польщі виведено примусово на схід до УССР (Галичина, Дон-

бас) або на захід (Прусія й Шлеськ, що припали Польщі). Лише нечисленні лемки залишились на рідних землях.

Назва

Мгр. Вол. Бучацький: Генеза назв „лемки” і „Лемківщина”, „Свобода”, 1960.

„Перед 1-ою світовою війною, підчас моїх подорожей по гірських лемківських повітах, я завважував, що самі лемки називали себе „русинами”, „руснаками”, часом навіть „гірняками”, але ніколи не на-

зивали себе „лемками”. Тож назва „лемко” не походить від селян на Лемківщині. Зате польські міщани та інтелігенція, а також напівінтелігенти на Лемківщині, називали тамошніх селян „лемками”. Тому, що вони вживали слова „лем” замість „тільки” або „лишень”.

... Д-р Ярослав Рудницький подав мені зі свого етимологічного словника таке вяснення: Лемки, рідше лемаки, ... походить зі слова „лем” (лим, тільки), що його часто вживають лемки з словацького „лен”, з чеського „іен, „іеном” ...

Вірні землі і звичаї

Проф. Зенон Кузеля, ЕУ, Статтейна, т. 1, стор. 197.

„Лемки дуже прив’язані до своєї землі, до своїх звичаїв і обрядів, до своєї церкви, не денаціоналізуються і виявляють велику племінну солідарність, навіть на еміграції в Америці. В нормальні часи перед 1-ою світовою війною вони залюбки емігрували для заробіт-

ків за море, але намагалися повертатися потім до дому й вкладати зароблені гроші у розбудову свого господарства. За часів воєн лемки завзято боронили свою землю й витривали на ній до останку ... Лемки зберігали до недавня свій одяг (з характеристичними „чугами”), який виробляли вдома, але послуговувалися також чужими виробами (напр. чоловічі капелюхи купували з чеського Олумунця). Їх пісенний репертуар, як виявили збірки і студії Ф. Колесси, багатий і характеристичний, пов’язаний із словацьким, в давнину також із чеським, звідки перейшло чимало баладних мотивів і любовних пісень”.

Організація Оборони Лемківщини

В Америці національно свідомі лемки створили поважну організацію оборони Лемківщини, на чолі якої стоїть д-р Ю. Налісник. Ор-

ганізація видає живий орган-місячник „Лемківські Вісті” за редакцією Ст. Женецького.

Іншою організацією лемків в Америці є „Лемко-Союз”. Зразу ворожі, сьогодні щораз частіше знаходять обі організації розуміння спільної долі і спільних обов’язків в обличчі трагедії їх племінної батьківщини, Лемківщини.

Lemkiwshchyna — the most western part of Ukrainian lands, hemmed in on the north by Polish, on the south by Slovakian territory. The Lemky steadfastly defended their Ukrainian language, and their rite for centuries. After World War II the Lemky experienced their most horrible tragedy. They were driven from their native mountains.

*В кожній інтелігентній українській хаті
ПОВИННА ЗНАЙТИСЬ*

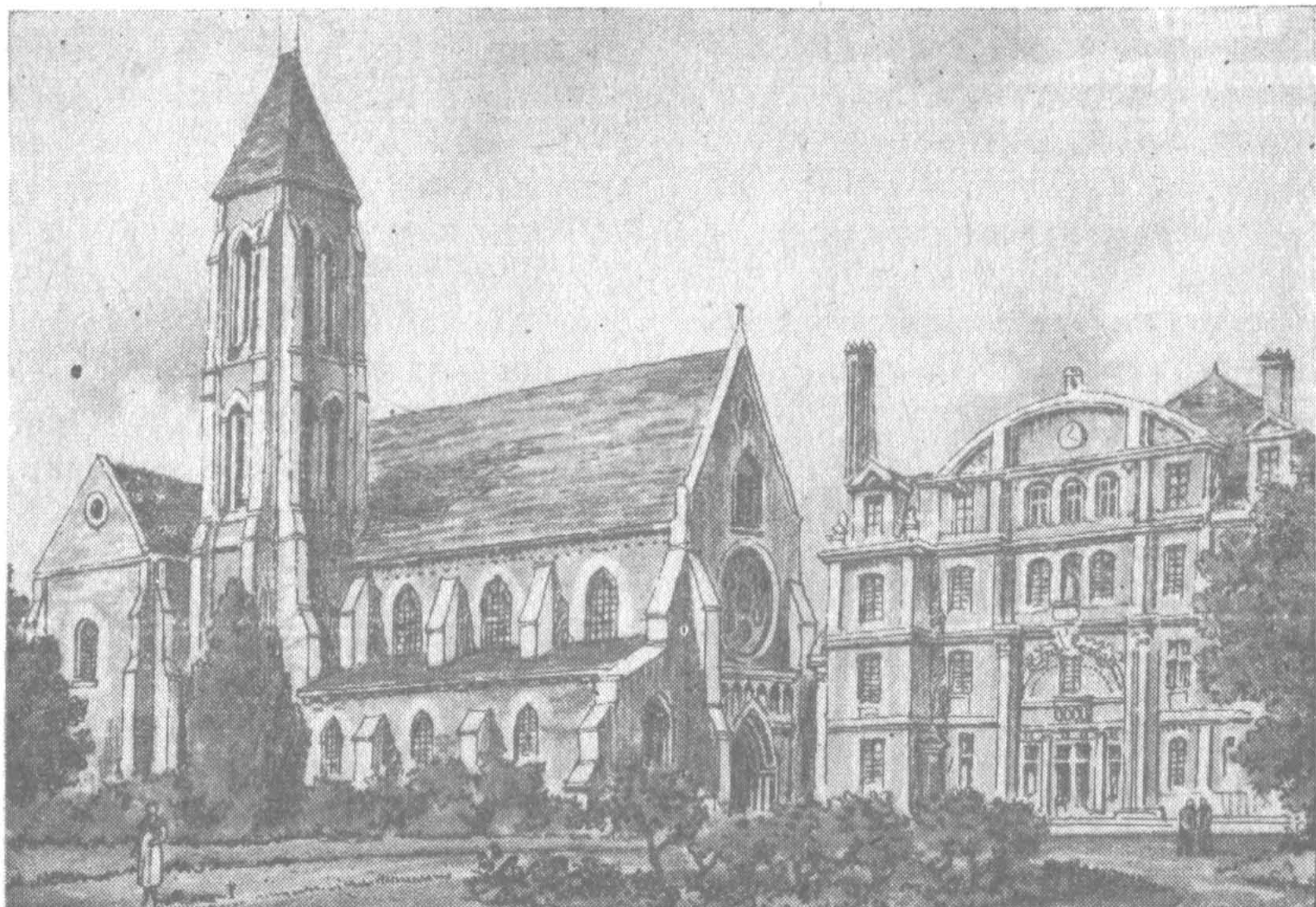
Енциклопедія Українознавства

СТАТТЕЙНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА в трьох, грубих (по 400 стрінок петіту кожен) томах із численними ілюстраціями закінчена 1954 року. Залишилось ще небагато комплектів.

СЛОВНИКОВА (Гаслова) ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА в п'ятьох багато ілюстрованих томах (разом дві тисячі сторінок). Перші два томи вже готові. Третій у друку. В передплаті ціна значно нижча. Але радимо поспішитись, бо після появи третього тому ціна буде вища.

Сплачувати обі енциклопедії можна малими, догідними ратами. За інформаціями, проспектами, з замовленнями прохають звертатись на адресу:

M. SHLEMKEVYCH, 916 MONROE AVE., ELIZABETH, N. J.

Senlis. Колеж фундований Анною Ярославною

Дороги і зустрічі

Написала Таїса Богданська

МОВ крізь сон згадую: — море, море. В соняшні дні приглядаємось музиці хвиль океану. В слотяні дні — то граю на піано в корабельній світлиці, то розмовляємо в трійку, я, мій чоловік і Іван Багрянний, що цим самим кораблем повертається з Америки в Європу.

— Чого шукаєте, їдучи в Європу? — запитує одного разу письменник.

— Хочемо виконати приречення

і в 10-ту річницю смерти Мамаї відвідати її могилу в Відні. А потім бачити, багато, багато бачити...

Ми заздалегідь замовили маленьке авто „Фольксваген“, відбрали його просто в фабриці в Вольфсбургу. Мчимо вужчими, ніж американські, але добре утриманими дорогами Європи. Німеччина, Австрія, Італія, Швейцарія, Франція, Бельгія... І з кожного етапу низка барвистих споминів, і з кож-

ного етапу кілька рядків у записній книжечці.

Ось окремі листочки з щоденника про Францію.

У СВЯТОМУ МІСТІ

3 серпня 1959

Від швайцарської границі тримаємось дороговказів на Люрд. Ідемо на південь, у сторону Піренейських гір. Перше враження: убогі оселі, старі, дуже старі будинки, вузькі вулиці. Сіро. Люди дрібні, чоловіки в беретях і обов'язково з вусиками. Якись усі однакові.

Головні дороги добрі, та не такі як в Австрії й Німеччині. І одне: немає червоних маків, якими я так раділа, коли після восьми років побачила їх уперше на полях Німеччини. Зате тут по дорозі багато свіжих джерел, по місточках гарні водограї, старезні церкви з годинниками на вежах, що поважним дзвоном вибивають години.

4 серпня 1959

Щораз гарніший краєвид. Ось підгір'я Піренеїв. День гарячий, а серце неспокійне. Це ж приближаємось до святого місця, до чудесного джерела і скелі, де св. Бернадеті об'явилась Божа Мати.

Всі сподівання й уявлення бліднуть супроти величі, яка нас прямо вдарила в Люрді. В 1-ій годині полудня в'їжджаємо в місто і ідемо за дороговказами "La Grotta". Залишаємо авто і входимо на площу Люрдської святині. Маса народу, але навкруги тишина і спокій. Всі говорять приглушеним голосом, схвильовані святістю місця. Перед нами величезна площа,

що закінчується могутнім храмом. Цей храм це величава трилогія, на яку складаються долишня базиліка, горішня церква, побудована над нею, і печера під тими церквами. Та печера це найсвятіше місце Люрду, там об'явилась Мати Божа. Безліч горючих свічок і маси людей на колінах, і ми з чоловіком з'єднуємось із великою громадою, заглибленою в молитвах. Печера обкопчена мільйонами свічок, а ліворуч палиці і милиці, залишені чудесно оздоровленими хворими. П'ємо воду з чудесного джерела. Розбудовані водопроводи дають можливість масам прочан одночасно пити воду, вмиватись нею. Вода вільно спливає по мурі, тече по втомлених людських ногах, люди вмивають обличчя, руки, п'ють...

Під вечір знову заходимо до печери помолитись і оце чуємо українську мову. Очевидно зразу приступаємо до земляків, розпитуємо, звідкіля вони, скільки їх. З Англії 71 осіб з 5-ма священиками, і невелика група прочан із Франції. Знайомимось із священиками, о. Малюгою і о. Приймою. Земляки розпитують про Америку, одні хвалять, інші критикують замрячену Англію. Але всі ми знаємо, що для нас немає кращої землі як Україна і за неї йдемо спільно молитись.

В год. 8:30 формується величавий похід зо свічками. В поході бере участь приблизно сто тисяч паломників. Кожен народ іде з своїми священиками і своєю мовою співає одну і ту саму пісню. Органи грають і держать ритм пісні, а голосники розносять її далі.

Темно, але в кожного в руках свічка, а на устах пісня в честь Марії...

5 серпня 1959

Спішимо на Богослужбу, що відправляється в новозбудованій базиліці Папи Пія Х. Базиліка може помістити 20 тисяч людей. Її головний престол по середині. Збудована під землею Люрдської площі. На її бетоновій покрівлі розведені великі травники.

При однім з бічних престолів відправляється Богослужба в нашому обряді. Служить 5 священників, вірні приступають до св. Причастя.

Після Богослужби оглядаємо музей св. Бернадети. Сіра накидка, черевички, листи, коробочка з ліками проти астми. Родинний дім святої старезний і вбогий, майже розлітається. З одного боку млинжорна, з другого кімната, де народилась св. Бернадета. Над її ліжком пам'ятки-подяки від людей. Між ними знаходжу різьблений тризуб і українську вишивану подушку. Св. Бернадета піклується і українцями...

Вечором ідемо з горючими свічками на верх горішньої базиліки Непорочного Зачаття, щоб бачити маєстатичний вечірній похід. Згорі не видно окремих світел, тільки світляні ланцюги, що вливаються на головній площі перед храмом в одне світляне море.

ПАРИЖ

7 серпня 1959

Наша дорога на північ. Минаємо міста, оселі. Мчимо на північ. Але в ухах далі дзвенить і на уста тиснеться пісня в честь Марії, що

слухали ми її і співали разом із тисячами прочан у Люрді.

Пополудні в'їзджаємо в Париж. Наймаємо кімнату в готелі, несвідомі того, що знаходимось тільки два квартали від місця, де пострілений семи кулями впав Головний Отаман Симон Петлюра.

8 серпня 1959

Ранком оглядаємо прегарне, втоплене в зелені дерев місто. Ідемо в сторону опери. На будівлях, на старих каменицях вежі, малі і більші, фігурки, орнаменти, яких не бачимо в Америці, але за якими іноді тужно.

Опера, величава, розкішна будівля, прикрашена погруддями славних компоністів. На площі рух, туристи з фото-апаратами, люди, люди, люди... Ідемо в бік, до церкви св. Магдалини, що збудована на зразок грецької святині. Згадую: тут, із цієї церкви 1849 р. рушив похорон Шопена. Вулицею „Руаяль” (королівською) сходимо до „Площі Згоди”. Величезна і чудова площа, але трохи страшно проходити по ній. Тут підчас французької революції стояла гільотина, тут згинули король Людовик XVI, Марія Антуанет, численні представники старого режиму і кілька тисяч народу. Тепер по середині площі стоїть єгипетський обеліск, записаний гієрогліфами. Обеліск має приблизно 3 400 років, а уставлений у Парижі 1836 р.

І ось „Америка” в Парижі: обідаємо в кафетерії влаштованій уже на американський спосіб... Телефонічно зв'язуємось з централею Європейського Наукового Товариства ім. Шевченка в Сарсель. Петро (це ім'я мого чоловіка) домов-

ляється з проф. Яновим, що зустрінемося завтра в українській греко-католицькій церкві при вулиці Сен Жермен ч. 186.

Вечором ідемо знайти і вулицю і нашу церковцю. Це недалеко від готелю, в якому живемо. В канцелярії коло церкви урядує дуже симпатичний о. Михайло Левенень. Це колишній учень мого дідуся, о. Юліяна Дзеровича, згадує його мило і радо показує нам скромну, але задержану в стилі церковцю. Це була колись конференційна зала медичного інституту, до якої принесли раненого Симона Петлюру. Тут і помер Головний Отаман. Французи віддали залю українцям на церкву і в місці, де помер Симон Петлюра, є великий образ святого Симеона. При головних дверях церкви велика таблиця з написом про ранення і смерть Голови Директорії УНР 1926 року.

Проходжуючись вулицями Парижа, слухаємо оповідань о. Левенця про життя українців у Франції. Над Сеною прощаємось: ми йдемо ще в сторону вежі Айфля, о. Левенець до дому.

9 серпня 1959

Службу Божу править священик — канадійський українець, що добре володіє українською мовою. Пізнаємось із ним і іншими земляками. Для них ми цікавий об'єкт: „українці з Америки — нові емігранти”.

Ідемо автом до Сарсель у товаристві проф. Янова. Там щиро гостять нас і на приємній розмові з професором Кубійовичем, панством Кульчицькими, Яновими і з п. Дарією Сіак проводимо пополу-

день і вечір.

10 серпня 1959

На чому зупинитись? День у славетному музеї „Лювр”. Це справді століття дивляться на нас: — орієнтальні, єгипетські антики, грецькі й римські скульптури, і галерії образів, безконечність...

Вечором прогулянка автом, щоб хоч оком доторкнутись відомих із книжок і з оповідань місць, як Люксембурзький парк, Сорбона, і щоб проїхатись „Елізейськими Полями”, парадною авеню, що тягнеться від „Площі Згоди” вгору аж до „Тріумфального Луку”. Центральна алея і дві бічні тієї авеню обсажені деревами, що стоять рівними рядами неначе колюмни, що на них спочиває небо-схил. Розкішні ресторани обабіч, торговельні центри з особливо плеканими виставами і витонченою в смаку рекламою.

11 серпня 1959

Ще в неділю домовились ми з панею Мартою Калитовською, що постійно живе в Парижі, що поїдемо на кладовище помолитись на могилі Головного Отамана Симона Петлюри. До нас приєднується ще й інженер Процюк, що їздить по Європі як ми, приїхавши з далекої Австралії.

Пам'ятник роботи мистця Крука робить глибоке враження. Рішуче обличчя Отамана наче наказує українцям далі боротися за свободу. Хусточками стираємо порошок з чорного мармуру, схвильовано шепчемо молитви, а Петро і Процюк потайки роблять знімки з могили вождя. Дивний закон не дозволяє фотографувати на цьому цвинтарі.

Звідси ідемо до „Дому Інвалі-

дів", де похований Наполеон. Саркофаг червоного фінляндського граніту, внизу, посередині мавзолею, а навколо саркофаги його маршалів і славних генералів, між ними маршала Фоша.

Двадцять кілометрів до Версаю, палацу Людовиків. Час минає швидко. Цікаво оповідає нам п. Марта Калитовська про недавній виступ Київського Балету в Парижі, про те, як українські емігранти квітами вітали балет і з плачем прощали на станції...

12 серпня 1959

Хоча живемо дуже близько ріки Сени й її острову, щойно сьогодні вибираємось бодай поглянути на вічний символ Парижа, його катедру Нотр-Дам, на прекрасну каплицю Сен Шапель, що в ній стіни — це самі вітражі. Час підганяє. Пополудні маємо їхати до Senlis відвідати оселю і курси українознавства для нашої молоді народженої вже у Франції.

Senlis положене серед лісів, 40 кілометрів на північ від Парижа. Чудове, старовинне містечко, основане римлянами ще перед народженням Христа. Лежить воно між двома річками, Нонет і Онет. Вулички вузесенькі, будинки переважно з каменя. Це улюблене місце дочки князя Ярослава Мудрого — Анни Ярославної, що 1049 р. вийшла за французького короля Генріха.

Анна Ярославна була фундаторкою монастиря — тепер колежу — св. Вікентія. Французькі священики прийняли на літо українську молодь і казали їй почуватись як у себе дома. Проїжджаємо автом розкішний парк, серед якого стоїть

старезний будинок. На зустріч виходить пані Попель, господиня оселі, дружина диригента хору. Проводить нас до церкви, старої й понурої, залишеної в оригінальному стані як за часів княжни Анни. При вході статуя Анни Ярославни, королева держить в руках мініатюрку шкільного будинку. Гарна постать української княжни, субтельне обличчя, довгі коси...

Українська гостинність панує в оселі. Нас запрошують на вечерю і ми залишаємось до повороту учасників курсу і їх учителів із прогулянки. Час минає на приємній гутірці. Наші нові знайомі розмовляють гарною українською мовою. Це переважно діти робітників, від 14 літ вгору, народжені вже у Франції. Дівчатка всі ще круглолиці, типово українські, але хлопці — худощаві з вузькими вусиками, дуже подібні до французів.

Після вечері радо слухаємо хору курсантів. Трудно повірити, що за три тижні вони так гарно вивчили декілька складних українських пісень. Це заслуга вправного диригента, пана Попеля, а спонукою — близькість кінцевого концерту, що його підготовляють курсанти для своїх французьких господарів.

Пізнім вечором прощаємось з симпатичними курсантами. Вони проводять нас до брами та щиро намовляють, щоб ми ще залишились і йшли з ними танцювати до одної з церков... Що? Чи мені причулось? Ні, усміхнуті дівчатка повторяють ще раз. Бо ж в маленькому Senlis є 24 церкви. З них чотири великі чинні, а 20 переміне-

ні на різні установи, як торгова заля, школа, кіно чи заля до танців.

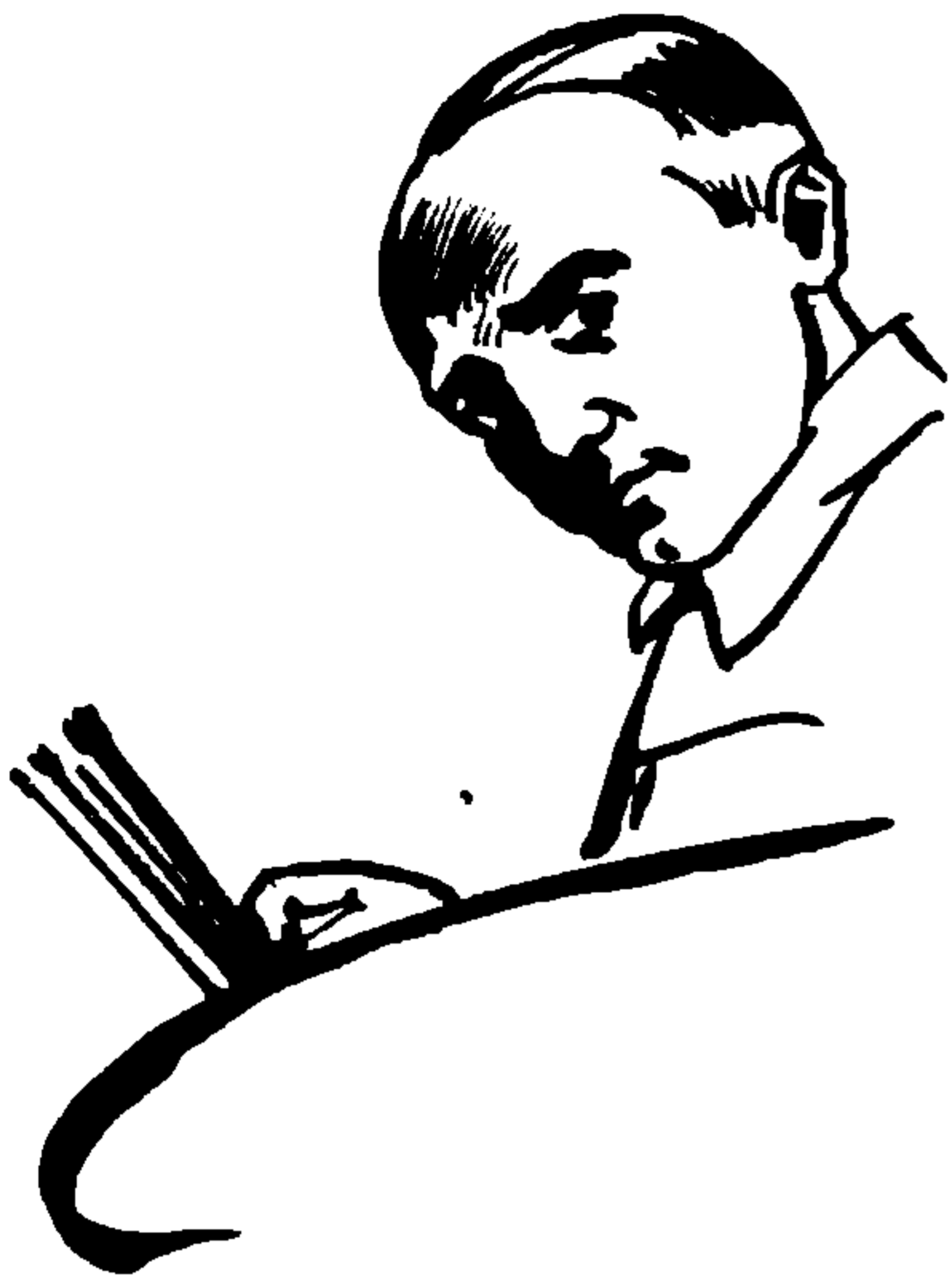
— Та подарували б ви нам одну церкву з Senlis для Ньюарку, — жартую. Від'їзджаючи помахую бі-

лою хустинкою з вікна авта, аж поки силветки курсантів не щезають в вечірньому сумерку. Відірвані, але ще вірні листочки українського дерева, далекої Батьківщини...

Taissa Bohdanska, pianist and music teacher in Newark, describes some of the impressions of her European trip in the summer of 1959 with her husband, Dr. P. Bohdanskyj. In Lourdes, Paris, Sarcelles, Senlis, our travelers met other Ukrainians: pilgrims, scholars, youth.

СЛОВОГРА — ВІДПОВІДЬ

1. а. Вага в значенні англ. scales, balance.
2. б. Милиці це англ. crutches. Рід плячків це млинці (англ. rap-sakes).
3. б. Капелюх, зокрема солом'яний. Подібне слово „бритися” означає голитися.
4. б. Природний парк, англ. reservation, preserve, зокрема wild life reservation or preserve.
5. а. Лагідний вітер, особливо на морському побережжі, (англ. breeze). Овечий сир це бриндзя.
6. б. Личинка — перша форма комахи після виходу з яєчка. Напр. „хробаки” в зіпсуютому м'ясі це личинки м'ясної мухи.
7. б. Народна назва констеляції Плеяди. Інша народна назва цього сузір'я це Квочка.
8. б. Дрібнолиста, вільноплаваюча рослина, що часто вкриває плеса стоячих вод. Священний одяг це ряса.
9. в. Головний бальок, або трям, що в будинку піддержує стелю. Рибальська сіть це волок.
10. в. Велике село звичайно при головному шляху. Звідси історична назва Лівобережної України: Слобідська Україна.
11. в. Рінь (англ. gravel), це кругле каміння вигладжене водою над берегом ріки. Беріг вкритий рінно це зарінок. Інакша назва ріні хорства.
12. а. Знищена, спрацьована коняка. Хатина для пастухів у Карпатах називається колиба.
13. в. Вервиця (англ. rosary). Рахівницю або абак часом називають щоти, але це русизм.
14. а. Поширене гирло ріки, часом мале озеро відділене від моря вузькою смужкою суши.
15. б. Скільчений ячмінь, що має солодкий смак. Його вживають при виробі пива та інших питків (напр. malted milk).

Роман

Пачовський

„Дума про бурю на Чорному морі”, що зрєпродукована в кольорах на обкладинці цього випуску УО, має за тему епізод з відомої козацької думи про Олексія Поповича. Малюнок цей був у січні-лютому ц. р. показаний на виставці його автора, мистця Романа Пачовського, в залах Українського Інституту Америки при 5-ій Евені в Нью-Йорку. Це дає нам нагоду сказати декілька слів про цього мистця.

Роман Пачовський народився в 1911 р. як син відомого поета з групи „Молода Муза” — Василя Пачовського. Він учився в укр. гімназії в Празі разом з майбутніми мистцями Галиною Мазепою

і М. Григорієвим. На Карловому університеті в Празі добув він диплом магістра фармації і працює в цій ділянці різними наворотами аж до кінця війни. Ще давніше пробував він дістати до Академії мистецтв у Варшаві, однак доступ для українців туди був обмежений. Щойно прибувши до Америки він від 1951 р. може присвятитися правильним мистецьким студіям, спочатку в Національній Академії в Нью-Йорку, пізніше в Артс Студентс Ліг. Він бере участь у багатьох збірних виставках і отримує на них відзначення та нагороди, крім цього влаштовує три свої окремі вистави, з яких остання, в Укр. Інституті, мала до півтори тисячі глядачів.

Пачовський — мистець досить всесторонній, він малює краєвиди, також урбаністичні, мертві природи, портрети, він також дав кілька історичних композицій більшого формату, ось як „Битва під Кафою”, „Дума про трьох братів озівських”, „Дума про Самійла Кішку”, „Битва під Полтавою”. Його твори визначаються здоровим реалістичним підходом із живим імпресіоністичним кольоритом, як це видно на зрєпродукованому малюнку. Не можна також не згадати, що Р. Пачовський активний і в ділянці мистецької організації, довгі роки він є секретарем Об'єднання мистців українців в Америці.

До мистців, М. Мороза і О. Климка, що рєпродукції їх образів прикрашували 1-е і 2-е число нашого журналу, ще повернемося.

ПІД ЧУЖИМИ ЗОРЯМИ

ІЗ ТВОРЧОСТИ
УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ
НА ЧУЖИНІ

Марта Калитовська
(Париж)

КЛЬОШАР

Ми вийшли з метро.
Ви стояли й дивились
на міст над Сеною.
Міст належав вам.
Але мені обрій далекий.
Може сум не належати
нікому?
Що ми називали домом?
Я не знаю. Ми мандруючи
згубили оте слово.
Може і забули зміст.
Вечорами лиш нудьгуючи
нас ловили вікна
Ясні і затишні
Віками нам нагадували
те, що було. Може сон?
Він снівся вам під мостом
а мені у довгу ніч безсоння.

Із збірки „Рими і не-рими”
Париж, 1959 р.

Кльошар — приналежний до групи мовити б, добровільних бідаків, які не хочуть ані праці, ані допомоги від держави, часом збирають лахміття, почувють понад Сеною, в метро або на вулицях.

Андрій Гарасевич
(1917-1947)

ПІДЕМО ВДВОХ...

Ярині В.

Сковзає тиша по камінню,
Що сніжним холодом завмре.
За нами — місто в чорних тінях,
В смичках оркестр, в гудках
сирен —

Бряжчить чарками, точить тости
На славу літу та зимі.
А перед нами — димний простір,
Поля далекі, та німі.
А на полях — жорстокий вітер
Гуляє з смертю навздогін,
І заколихує сповиті
Останки трупів та руїн.
Над нами чад гіркий... Неспокій.
Ми йдемо, ми мусимо йти,
Де в загравах горять епохи,
Де починаються світи.
Підемо вдвох назустріч ночі,
Назустріч північним полям,
І два чуття: люблю і хочу
Ми кинемо бурям і вогням.

Із збірки „До вершин”, Нью-Йорк, 1959 р.

Андрій Гарасевич

Написав Б. Кравців

Уривки з післяслова до збірки
„До вершин”, Нью-Йорк, 1959 р.

Гірську гарячку і соняшну тишу
Берхтесгаденських Альп
сколихнув дня 24 липня 1947 р.
жалобний голос сурми. Відбився
далекою луною верхів'ями покритих
снігом гір, сповіщаючи,
що тієї хвилини порвалася десь

Ірина Шуварська

РОЗМОВА

З дзвіночків сонце випаде
каблучкою, і втішишся.
По лісі піде шепотом,
і втомлене, до затишку.

В руках дрібненькі келішки,
поглянула кривцею;
від неба тінь, — крізь гіллячко,
подасть з сосни найвищої.

Із збірки „Співуче світло”,
Нью-Йорк, 1959 р.

на холодних вістрях скель нитка надхненного життя людини. Тільки згодом стало відомо, що загинув, зірвавшись із скельної стіни Вацман і впавши із висоти 800 метрів, українець, пришелець із далекої Срібної Землі, поет і музик, пластун і альпініст Андрій Гарасевич.

Полонила його до безтями безмежна й велична краса гір.

„...Спеціально залюбився я в Пані Вацмановій — вона, на жаль, з щирого каменю...”

Ота щирокам'яна Альпійська Пані стала для нього і приреченням. До неї він поривався і заради неї він згас, або, як це зафіксовано в лаконічному повідомленні: „Згинув трагічною смертю під час спроби перейти із західньої стіни Вацмана на верх т. зв. Вацманс-Фрау”.

В буйному леті до вершин поезії і мистецтва, в пориванні на щонайвищі верхів'я гір, у своєму захопленні, Андрій Гарасевич спалився раптово як буйним і захопленим було ціле його коротке життя. Не було розриву, дисгармонії між його

пориваннями і реальним особистим життям. Яким був у поезії чи в альпіністиці, таким був і в житті: щирим, безпосереднім, вірним заповітній мрії своєї молодости — далекій чарівній візії небаченої ним України і Чорного моря. І тому теж захоплене життя його і творчість і негадана смерть у поході до вершин залишається в історії української поезії — найкращим що можна сказати про поета — живою і суцільною поемою.

ДВА ЧОЛОВІКИ І ОДНА ЖІНКА

Коли б на самотньому острові раптово знайшлися два чоловіки і одна жінка. — що тоді сталося б?

Коли б це були італійці, жінка вбила б одного чоловіка.

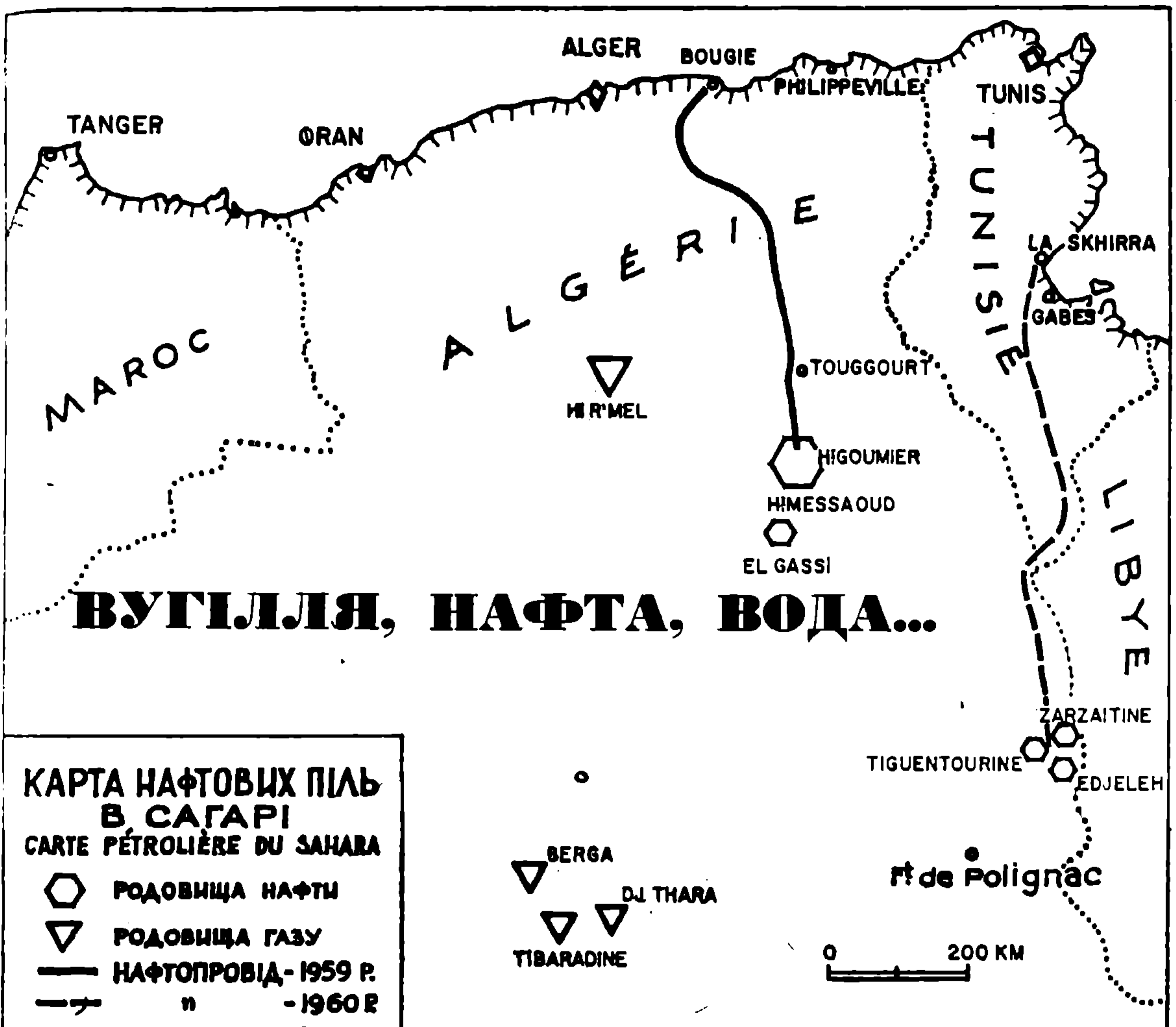
Серед еспанців, один із чоловіків убив би свого суперника.

В американців покищо нічого не діялося б, бо вони найперше обговорювали б бізнес.

В англійців також нічого не діялося б, бо не було б того, хто представив би чоловіків і жінку одне одному.

Німці зараз оснували б об'єднання і писали б статут.

У французів взагалі не було б ніякої проблеми...

ТРИ слова — три символи окремих епох.

До першої світової війни найважливішою базою промисловості, головною погонною силою суходільної й морської комунікації, також засобом ogrівання мешкань по великих містах — було вугілля. Англія з великими вугільними зложищами, Рурщина над Рейном, ближче нас Шлеск, вкінці Донецький басейн, ставали одне за одним великими зосереджен-

ням населення. В ЗДА таким вугільним районом є Пенсилвенія і саме вона притягнула до себе перших українських зарібчанських імігрантів.

Перша світова війна дала початок новим силовим господарським центрам. Появилася нова, значно вигідніша погонна сила: — нафта. За кілька десятків років зробилась велика революція: перебудовано кораблі, паротяги, ogrівальні печі. Арабський світ із його

го особливо багатими нафтовими джерелами, що безвладно нидів в турецькій імперії, раптово звернув на себе увагу світу. Колоніальні держави, Англія й Франція, поспішилися поділитися спадщиною по розбитій отоманській державі. Американський і голландський капітали скоро включитись в експлуатацію підземних багатств Арабії. Серед пустині і серед стародавніх февдальних умовин вистрелювали, неначе з-під землі, модерні міста з їх життям, рухом, люксом. Разом із багатством пробудились і національні амбіції арабів. Друга світова війна дала почин до повного політичного усамостійнення більших і менших держав. Збільшувався господарський тиск на європейсько-американський капітал, щоб добитись більшої участі в прибутках із нафти. Появився і політичний тиск, особливо дошкульний 1956 року підчас ізраїльсько-єгипетської війни і англо-французького десанту в Єгипті. Пошкоджені нафтопроводи і бойкот сильно били по залежній від арабської нафти Європі. Тільки посилена допомога Америки не допустила до кризи.

Все це прискіпило французькій мрії про визволення від залежності і про оздоровлення свого бюджету експлуатацією нафти, що її французькі інженери знайшли в Сагарі. Почались інтенсивні верчення. Трудності особливо збільшилися через альжирську війну, бо саме через Альжирію йдуть і далі розбудовуються нафтопроводи з Сагари до берегів Середземного моря.

Сьогодні Франція з гордістю

споглядає на овочі тяжких зусиль. Сагарські джерела виявились більшими ніж обіцявали перші рахунки. Резерви в Hassi-Messaoud і Edjele оцінювались перед роком на 150 мільйонів тон. Тепер оцінюють їх на 650 мільйонів, при чому є надії на щораз то нові терени. Нафта вже пливе до Середземного моря готовим нафтопроводом. Звідтіль перевозять її до Франції, а там будують уже європейські, розгалуження-нафтопроводи для вигідного постачання нафти до місць призначення. Незабаром Європа унезалежниться від довозу — головно арабської — нафти.

Це означатиме початок схилу не дуже довготривалого розцвіту і багатства арабського світу, Те, що вугілля втратило і далі тратить своє значення, має болючі соціальні наслідки. В Англії, колись наймогутніша професійна робітнича спілка вуглекопів, має великі труднощі. До 1965 р. доведеться зменшити число працівників на 35 тисяч. Одначе ця ломка в такій соціальній державі як Англія і до того при націоналізованій вугільній промисловості, вже не означає катастрофи для робітників і їх родин. Інакше справа виглядала б у февдальній Арабії. Звідси може і той революційний поспіх, з яким деякі арабські держави пробують модернізуватись і упорядкуватись, поки є для них вигідна, „нафтова” кон'юнктура.

Бо не тільки нові джерела в Сагарі загрожують. Взагалі і ціла та „нафтова доба”, сьогодні ще в повному розгоні, може незабаром раптово урватись. На овиді є но-

вий, особливо грізний конкурент: — вода! „Найважливіші скарби енергії світу не лежать під землею — пише німецький журнал „Quick“. Вони дремають у морях, які покривають дві третини нашої планети. Водневі атоми одної тільки склянки води варті стільки, скільки тисячі тон вугілля“. При таких перспективах питання, чи нафта зовсім усуне вугілля, стає дрібною справою. „Водневою бомбою наука запалила на Землі вогонь Сонця. Тепер наука прямує до того, щоб піддати контролі ту нищівну силу, щоб приборкати водневу бомбу“. В Америці, Англії,

СССР дослідники шукають способів як ужити енергію водневих атомів для мирних цілей. В Німеччині це головне завдання Інституту Макса Плянка в Мюнхені, що працює під проводом одного з найбільш відомих сучасних фізиків, д-ра Вернера Гайзенберга. Сьогодні ще актуальне питання „вугілля чи нафта“, для учених є питанням минулих днів. „Вистачає вода!“ — відповідають вони, а води стане на довгі тисячеліття.

Після найбільш революційного відкриття атомової енергії, світ стоїть напередодні найбільшої господарської революції і революції усієї цивілізації.

Coal — petroleum — water: three words, three symbols of separate epochs. Until World War 1 the principal source of driving power for industry and material for heating was coal. Afterwards petroleum gradually gained in importance and the countries with the greatest supplies of it became centers of interest (Arabia, Sahara). But on the horizon there is already a fresh source of energy: atomic energy gained from water. This heralds the coming of a new era in the history of mankind.

ЧИ ЗНАЄТЕ?

1. Хто сказав: Точність — це ввічливість королів.
2. Що означає назва „Балкани“?
3. Хто був братом св. Андрея Первозванного?
4. Де знаходиться цитата: Хочу, щоб довкола мене були огрядні люди, з лисими головами, такі, що добре сплять у ночі.
5. За якою формулою перераховуємо ступні Фаренгайта на ступні Цельзія?
6. Хто сказав слова: Галилеє, ти переміг!
7. Скільки волосків має пересічно людина на своєму тілі?
8. Які три царства існують ще сьогодні?
9. Що це є дальтонізм?
10. Що означають слова: брутто, нетто, тара, і якого вони походження?
11. В якій країні 750 року після Христа видано перший часопис?
12. Чи малярія заразлива?

ТАЄМНИЦЯ

ТРАГЕДІЇ

РУПКУНДУ

Із часопису „Молодь України”
Київ, 1960 р.

ПРИПОРОШЕНІ снігом скелі оточують гімалайське гірське озеро Рупкунд. Воно розташоване в районі Гархвал індійського штату Уттар-Прадеш на висоті близько п'ять тисяч метрів. Тихо й безлюдно було тут досі. Та ось уже кілька років підряд біля озера Рупкунд панує незвичайне пожвавлення. Одна за одною прибувають сюди експедиції. Озеро стало об'єктом наукових суперечок. З'явилась „таємниця Рупкунду”. В чому ж справа?

На північ від Рупкунду лежить священне місце індійських прочан. — Хомкунд. Раз у 12 років тисячі людей відвідують ці непрохідні місця. Цей справді альпіністський подвиг звершується на честь богині Парваті.

На їхньому шляху лежить озеро Рупкунд, яке вони обходять берегом.

У 1951 році недалеко від Рупкунду раптом почався сильний снігопад. Прочани-індуїсти розбили табір на березі озера і розпалили багаття. Коли сніг почав танути, прочани помітили на скелястому схилі людські кістки. Звістка про цю знахідку облетіла Індію. Як потрапили в цей гірський район людські кістки? Скільки їм років? Кому вони належать? Зацікавились такою знахідкою і вчені.

Протягом 1956-1958 років до озера Рупкунд споряджались наукові експедиції, що склалися з найвидатніших індійських вчених-палеонтологів, антропологів, гео-

логів, анатомів. Кладовище кісток і черепів було виявлено на дні озера.

Вчені приступили до ретельного вивчення їх. З допомогою радіоактивного методу вдалось установити вік кісток — 650 років. Була визначена група крові, до якої належали загиблі люди. Це не були місцеві жителі. Відкіля і з якою метою з'явилися вони на берегах озера Рупкунд?

Висувались різні версії. Один вчений стверджував, що тут у 1841 році загинули загони генерала Зоравар Сінгха. Але ж воїни полягли в середині XIX століття, а не 650 років тому. Крім того, у військовому загоні не могло бути так багато жінок та дітей, чиї залишки також знайдено.

Інші вважали, що в озеро скидали трупи. Та було встановлено, що жителі навколишніх районів ніколи так не ховають померлих. Виникла й така думка: може люди загинули як жертви обряду (колись озеро Рупкунд вважалось священним).

Та більшість дослідників „Рупкундської трагедії” сходиться на тому, що в районі озера загинула велика група прочан, які належали до індуїстської релігії. Учасник трьох експедицій індійський учений Свамі Пранавананда, посилаючись на історичні джерела, стверджує, що трагедія поблизу

озера Рупкунд сталась у XIV столітті. Раджа Джасдхаул об'явив містечко Хомкунд священним — на честь покровительки домашнього вогнища богині Парваті. Він сам став ініціатором прочанства і відправився сюди разом з почетом.

Коли люди піднялись трохи вище озера, в горах стався обвал і почався сніговий буран неймовірної сили. Врятуватись не вдалось нікому. Дощі поступово змили кістки загиблих у озеро Рупкунд.

Здавалось, що гіпотеза Пранавананди правдоподібна. Але і тут виник сумнів. Справа в тому, що знайдено залишки шкіряного взуття, хоча відомо, що жаден прочанин-індуїст не має права відвідувати святі місця взутим. Проте Свамі Пранавананда стверджує, що це була не подорож звичайної групи прочан, а свослідна прогулянка нового раджі із світою, в яку входили жінки і діти.

Залишки шатер, парасольок, шкіряних мішків для грошей та інших предметів домашнього вжитку свідчать про те, що загиблі не належали до звичайних прочан, які подорожують без жінок і ніколи не беруть із собою домашніх речей.

Отже, остаточні висновки робити поки що рано. Індійські вчені продовжують вивчати „Рупкундську трагедію”.

НЕЙМОВІРНЕ

Зустрічаються приятельки. Одна з них перед кількома місяцями вийшла за муж. Питання повні нетерплячої цікавості:

— Як тобі в подружжі? Чи добре? Чи цікаво? Який твій чоловік?

— Мій чоловік такий милий і такий чемний для мене, що сусіди ніяк не вірять, що ми одружені...

“ТЕХНІКА

ЩАСТЯ”

Біль каже: — проминай! Але розкіш прагне вічності.

Фрідріх Ніцше

РАДІСТЬ ВИНА Й ЇЇ ЗВИРОДЖЕННЯ

ЛЮДИНА шукає дороги, як крізь журу, смуток і біль пробитись до щастя чи то в забутті, чи в піднесеному настрою. А це те, що здавна обіцували людині хмільні напитки. Історія культури повчає, що від найпримітивніших щаблів люди знали їх. Хмільні напитки старші ніж хліб, як показує сама назва взята з грецького слова, що означає „збанок”: хліб був бічним продуктом пива (Ліпперт). Але тяжке похмілля, що по німецьки називається „каценяммер” це вже новіше явище. В Греції пили вино і шукали в ньому піднесеного настрою, відхнення. Тому у Платона називається злим смаком пити чисте вино: — хочемо, мовляв, філософувати, а не спиватись... Вино мішають із водою. Є гарна парафраза тієї грецької мудрости у Пушкіна: — Юноша, скромно пируй, и шумную вакхову влагу С холодной водою, с умной беседой мешай.

Недавно появилсь окремих трактат про каценяммер, про тяжке похмілля. Автор — д-р Фрідріх Дайх. Хмільне, легке „плавання в повітрі” протиставиться похмільному „лежанню під столом”. Саму ж німецьку, тепер уже інтернаціональну назву „котячого зойку”, учений лікар пояснює легендою, як то Ной, прийнявши на свій ковчег по парі всякого творіння, суворо заборонив тим парам множитись. Тільки коти перехитрили бачних сторожів, бо ті прийняли їхні любовні співи за розпучливу скаргу від виверту кишок... Знову ж інтернаціональна назва „алькоголь” арабського походження і зразу означала порошок для підмальовування очей, потім делікатний порошок взагалі, вкінці щось найніжніше, найчистіше, „дух вина”, очищений із звичайного вина.

Такий уже чистіший алкоголь, до того звичка приправляти і мі-

шати різні напитки, зробили тяжке похмілля частішим і загальнішим явищем — пояснює д-р Дайх. Те, що було „божим даром” і давало, як у Платона, „божеський шал” (по нашому „божевілля”), себто забуття і піднесений настрій, те в нашу добу масовости, масово добуване з дешевої картоплі, стало причиною гнітючого, тяжкого похмілля з його прикрими і неестетичними наслідками.

НАУКОВІ ФАБРИКИ ЩАСТЯ

Разом із розцвітом хемії в 19-му столітті появились мрії про „пілюлі щастя”. А. Huxley в романі “Brave New World” (1932) зображував будуче людство, звільнене від душевних страждань завдяки таким пілюлям. Це були мрії й фантазії. Сьогодні в ЗДА масово продукують т. зв. tranquilizers, які в Європі називаються не зовсім слушно „пілюлями щастя”. 1956 року 20 мільйонів людей в ЗДА вживало тих пілюль. Це наближення до передбачувань цитованого автора: „Фармакологи дадуть нам щось, чого люди перед тим не мали. Коли схочемо радості, душевного спокою і вирівняного настрою, вони дадуть нам їх. Коли схочемо краси, вони перемінять наше довкілля і відчинять браму візій такого чару і значення, що їх трудно собі уявити”. І оце поруч негативних заспокійливих засобів, які усувають нервові на-

пруження і стан тривоги, фармакологія знайшла і пильно працює над препаратами позитивного впливу, правдивими „пілюлями щастя”, які побуджують психічну енергію, підсилюють почуття, розясняють візії, коротко дають те, чого поет Бодлер шукав ще в гашиші.

Всі ці винаходи мають велике значення в медицині, але вони вже знайшли доступ до масового вжитку людей, що втікають від болю і шукають щастя. 1957 р. в ЗДА продано заспокійливих пілюль на 150 мільйонів доларів. Цього року стараються виробити і продати самих „пілюль життєвої енергії” на 50 мільйонів доларів. Це своєрідна „фармакологічна революція” і спинити її не можливо. Тут співпрацюють і промисл і людське прагнення щастя...

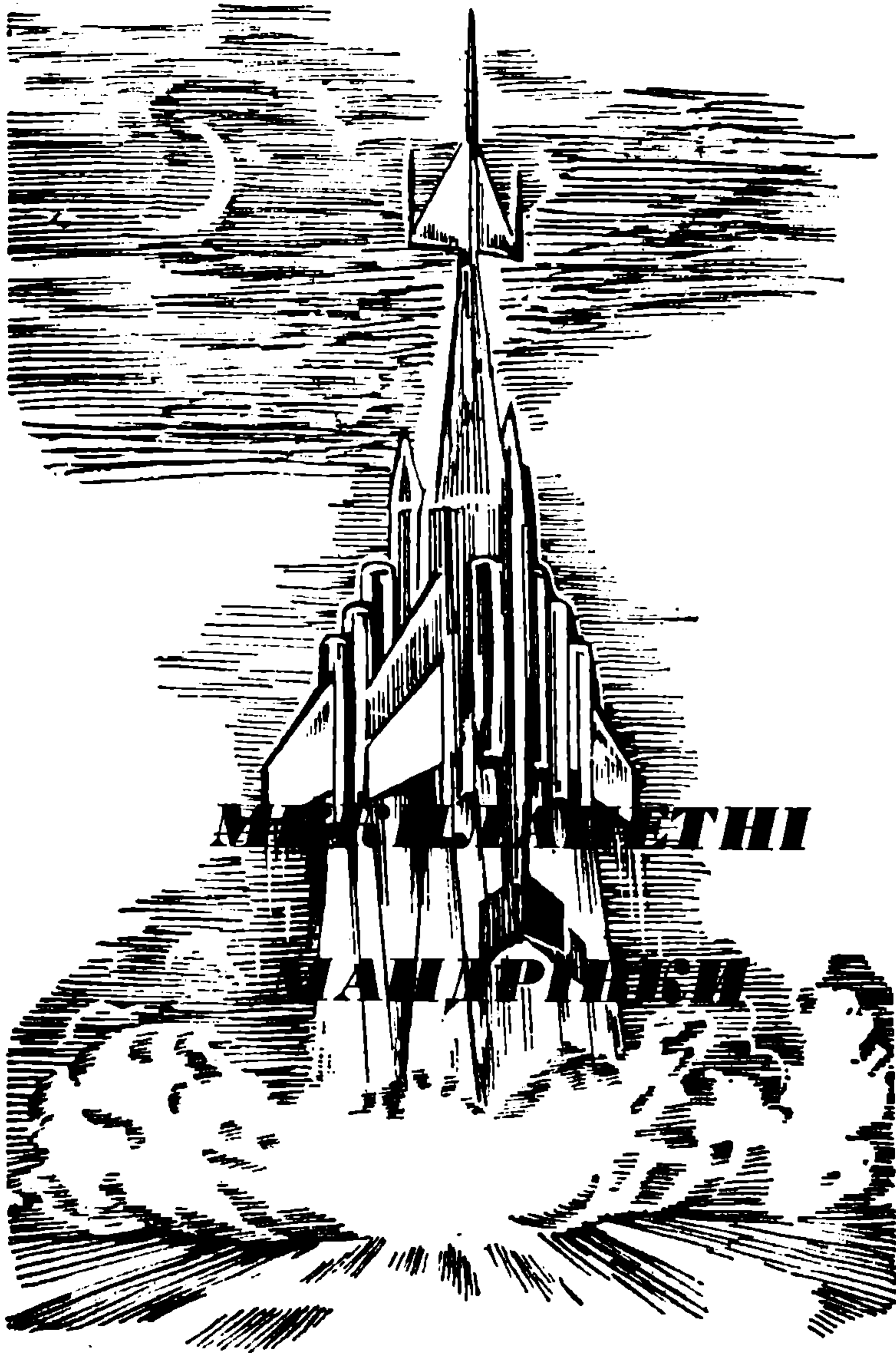
НАСОННА МАШИНА

Безсонність це велике страждання, а насонні пілюлі створюють злу привичку, наліг; коли ж приймати їх в більшій кількості, вони смертельно небезпечні. Тож американська фірма Gardiner Electronics Co., Phoenix, Arizona, винайшла і вже пускає на ринок „насонну машину”. Вона дає шум, подібний до шуму рясного дощу, який присипляє своєю монотонністю і до того ще прикриває різні галаси.

Малій Богданчик: — Тату, в школі сказав мені один хлопець, що я і ти подібні як дві краплі води.

— А, що ж ти на це!

— Я не міг нічого зробити, бо він був більший за мене...

Мандрівки в міжпланетні простори — це, як заповідають, справа недалекої будучини. Фізики й конструктори вже запроєктували і частинно створили потрібні „поїзди”, а деякі з них вже майже зовсім надійні. Але залишилася ще велика, може найбільша, перешкода: сам пасажир-людина, її нездібність до такої мандрівки. ЗДА і ССРСР пильно експериментують із тваринами. Широко відомий успішний лет у простори камери з двома малпами — *Able — Baker*, що його перевели американці. Обі малпи повернулись живими, в короткому часі більша згинула, а менша ще живе. Психо-біологічні здо-

бутки цього експерименту поважні, але вони дали ще ясніше уявлення величезних проблем, що їх ще треба вирішити, поки перша людина полетить у простори і здоровою повернеться на рідну планету, Землю.

ЛЮДИНА-ПАСАЖИР І ЇЇ ВИМОГИ

АМЕРИКАНСЬКИЙ місячник *The Atlantic* містить статтю Dr. Th. Davis: “Man alive in outer space”, з інформаціями про біологічні перепони і труднощі, що їх треба до

деталів прослідити і перемогти, поки можна буде людині зважитись на чин, супроти якого бліднуть подвиги славних мореплавців, що відкривали нові світи на-

шої плянети.

Чотири головні проблеми стоять перед дослідниками: по-перше, людина, що полетить у світові простори, діятиме в порожнечі; по-друге, вона діятиме в просторі без тяжіння, поза сферою гравітації; третє, вона мусить бути забезпеченою проти крайностей сонячного і ядрового промінювання; і вкінці вона мусить пристосуватись до великих прискорень і сповільнень лету.

Ніяка, відома нам живина, ніяке життя не розвивалось у порожнечі. Тому для людини в просторі мусить бути створене штучне довкілля, з відповідним для неї припасом кисня і вуглецю, з відповідним барометричним тисненням, відповідною вологістю і температурою. Експериментальні тварини гинули саме з причини браку однієї з тих нормальних передумов життя.

Особливо трудно до вирішення проблему творить утримання температури в межах придатних до життя людини. Нага людина, фізіологічно, це тропікальне творіння і для такого в спочинку найбільш сприятлива температура — це 80 до 86 ступнів Фаренгайта, з вологістю від 50 до 60%. Тоді людина знаходиться в т. зв. „температурній нейтральності“. Тоді спочивають залози поту і взагалі органи, що регулюють температуру тіла, тоді людина потребує якнайменшої переміни речовин, і взагалі тоді довкілля її не дразнить. Вище тієї температури починаються різні зміни в кружлянні крові, віддиху, поченні і в переміні речовин.

Передовсім людина тратить багато течі, виділяючи її в формі поту. Нижче тієї температури людина мусить зуживати багато внутрішнього палива, а це знову означає збільшення потреби харчу, кисня і знову ж течних речовин.

Що правда, людина в цьому відношенні здібна до великих пристосувань. Вона може привикнути спати нагою при 50 ступнях, і одночасно може привикнути до значно вищих температур. Одначе все ж вимоги до забезпечення перед крайностями тепла і зима в „возі“-камері, що в ній людина полетить у простори, величезні. Та камера не матиме, як наша Земля, атмосферичного плаща, тож можна чекати, що на її до сонця звернутій стороні температура досягатиме 250 ступнів, а на оборотній стороні спадатиме до — 250°. В просторі, коли ракета утратить сонячне промінювання і поки дістане таке саме від інших зір, температура камери могла б впасти до — 273°. Тож треба складних і досконалих технічних приладів, щоб усе ж тримати внутрі камери приблизно нормальну температуру.

Дальшою проблемою, яка вимагає багато ще студій і експериментувань, є наслідки браку тяжіння. Умови без тяжіння тяжко створити штучно на Землі, і то вдається це тільки на кілька секунд. За тих кілька секунд людина не встигає пристосуватись ні фізіологічно ні психічно. Тому все експериментування неповне, уривчасте.

Щоб створити штучне тяжіння, фізики й конструктори пробують

використати центрофугальну силу при ротації, при скорих оборотах. Але знову мало людей витримує ту ротацію; найкраще витримують її професійні танцюристи і акробати. Це дає надію, що і звичайні люди зможуть привикнути до ротацій і пристосуватись до них.

Інші і далеко ще не вияснені проблеми ставить ядрове промінювання. Джемс Ван Аллен і його співробітники ствердили, що Землю огортає пояс радіації, зосереджений головню над екваторіяльними і поміркованими околицями. Той пояс віддалений від Землі на яких 400 до 1 000 миль, а його глибина сягає до 70 тис. миль. Які наслідки матиме лет крізь той пояс для живих організмів, це ще сфера здогадів.

Вкінці як витримає людина страшне прискорення руху; потрібне, щоб викинути ракету з камерою в простори, і як витримає раптове сповільнення при повороті, яке знову конечне для того, щоб витримати тertia атмосфери і осісти. Все це тяжкі проблеми для системи кружляння в організмі. Воно регулюється силою тяжіння (кров спливає вниз), далі регулюється системою проводів, що розводять кров і поживу, і биттям серця, яке жене їх вгору. Раптові зміни позиції тіла і то у змінених умовах ротацій, прискішень і сповільнень руху ставлять до тієї циркуляційної системи великі вимоги не тільки пристосування, але просто витримання. А треба пам'ятати, що тут справа не тільки в тому, щоб пережити лет, бо ж людина в просторах мусить бути

в повній свідомості, а не попадати в стан пригноблення чи маячіння.

Це головні біологічні питання. Є ще багато інших, менше трудних, як напр. збереження зору, бачення в просторі без охоронної атмосферичної ослони і т. п.

Людина нетерпелива і хотіла б скоро перескочити всі ті перешкоди. Але треба знати, що все досі зроблене для забезпечення лету людини — це покищо тільки старт, і то тим трудний, що — як сказано — ні космічної радіації, ні пояса ядрового промінювання, ні умов без тяжіння — на Землі створити не можна.

ЧИ ВЖЕ НАРОДИВСЯ ПЕРШИЙ МАНДРІВНИК У ПРОСТОРИ

Совети заповідають, що за два роки їхні аеронавти будуть на Місяці. Славний ракетовий конструктор Бравн остерігає своїх американських земляків, що коли вони не прискішать праць над міжпростірними ракетами, то за якийсь час, осідаючи на Місяці, переходитимуть советську паспортову і митну контролю...

Інакшої думки є інший учений, також один із перших авторитетів атомової фізики, проф. Ганс Тірінг. В статті, поміщеній в швайцарській "Die Weltwoche", він висловлюється дуже песимістично щодо нинішніх можливостей міжпланетного лету людини.

Справжня і тотальна революція сталася в ділянці військового зброєння. Вона почалась літунством, вона продовжувалась атомовою бомбою, скидуваною з літака, і завершилась технікою далекостріль-

них ракет із атомовими і водневими бомбами. Та революція радикально захитала рівновагу між засобами наступу і оборони. Проти ракет певної оборони ще немає. Чи це вийде на користь людства чи на загин, залежить від того, чи світ, його провідники, здобудуться на те, щоб вирішувати всі суперечки й несправедливості без війни.

Нищівна сила в руках людини збільшилась завдяки атомовій енергії на мільйони разів. Звідси надія, що бодай приблизно так само можна помножити і творчу силу людини. І тут народження тих численних інститутів, цілих промислових підприємств і фахових журналів, які займаються питанням практичного використання нових енергій. Звідси великанські суми грошей, що їх людство видає на ці досліді і спроби.

Психологічно можна розуміти ці явища. Люди, переживши трагедію двох світових війн і комуністичної революції, стривожені всім тим, готові видавати більйони для безпеки. В тій тривозі візія атомового раю стає єдиною осолодою. І педагогічно скерування уваги на творче використання атомової енергії оправдане, і воно мабуть присвічувало президентові Айзенгауєрові і його дорадникам, коли він 1953 року в Об'єднаних Націях склав славну заяву про атом на мирній службі і дав побуд до створення Міжнародної Організації Атомової Енергії. Так дітям, що чубляться, дають для заспокоєння нову забавку до рук.

З стратегічного погляду весь вклад гроша і праці має оправ-

дання. З господарського погляду вже менше, особливо в державах як ЗДА і ССРСР, в яких ще на це століття і дотеперішніх джерел енергії досить. Зате не оправдані кошти перегонів у далекі простори. Ціла література про подорожі на Місяць чи інші планети, на думку проф. Тірінга, це покищо фантазії. Люди нерадо слухають тверезих думок, бо — мовляв — і проти залізниці і проти літака та кож висувались скептичні голоси. Але, відповідає вчений, їх висували не вчені, а ляїки. А тепер, наукові ляїки фантазують більше, тоді як учені мають багато аргументів на те, що „перший мандрівник на Місяць ще не народився”. „Подорож людини на Місяць при технічних засобах нашого століття не входить у рахунок”. Щоб їхати на Місяць і повернутись, треба вистрелити ракету з засобами життя, повітря і засобами повороту, що за рахунками проф. Тірінга вимагало б такого тягару і таких коштів, що на це не стало б усього національного доходу ЗДА. „Білет подорожі на Місяць мусів би коштувати не менше 100 більйонів доларів”.

Реальна можливість на сьогодні це вистріл ракети на Місяць, але значення його більше спортове, а не стратегічне чи господарське . . .

ЧОМУ ЛЮДИ ПРАГНУТЬ ЗДОБУТИ МІЖПЛАНЕТНІ ПРОСТОРИ?

Dr. Th. Davis відповідає на це так: Один альпініст сказав журналістові на подібне питання, що

він наражає свою голову, пнучись на верх гори, просто тому, що перед ним є гора... Одначе і від мандрів в гори і від летів у простори можна сподіватись не тільки радості, але і користей, про які сьогодні люди ще й не мріють.

Оповідують, що Колюмб сім років переконував королеву Ізабеллу, поки вона рішилась продати свої дорогоцінності і фінансувати експедицію, якої наслідки сьогодні очевидні. Сама королева небагато скористала з свого великого вкладу. Фенікійці й голляндці робили ризиковні подорожі задля

торгівлі, єгиптяни, еспанці, португальці шукали золота. Але полінезійці і вікінги пускались у світи задля розкоші подорожування морями...

Всі ті мотиви діють і сьогодні. Але одне треба мати на увазі (так закінчує учений свої міркування), що краще: чи платити податки на те, щоб перебороти труднощі і здобути простори, чи приглядатись і чекати, поки якась чужа потуга не почне брати від нас ті податки за експорт із найновішої території тієї потуги, за експорт із Місяця...

When will man travel into Space? When will he land on the moon? Which country will be first to reach the outer world USA or USSR. This is a question which captivates the minds of scholars, politicians and whole societies. For human space flight it is necessary to create, as far as possible, normal living conditions within the rocket (normal atmosphere, pressure, temperature, etc.) and these are difficult problems for physicists and biologists. Scientists hold various views. Some predict man's moon flight in a few years. Others think that the moon's conquerer is not yet born.

РАДА ДОСВІДЧЕНОЇ

Марійка не може рішитись. Залицяються хлопці: — аж три! І кожен готовий одружитись. Марійка прохає поради в матері:

— Осьн забагато курить.

— Відкинь — заявляє мати. Згодом буде ще гірше.

— Ромко любить заглядати до чарки.

— Навіть не думай. Згодом розп'ячиться.

— Славко, цей знову надокучує мені тим, що завжди хоче йти зо мною до ліса, на прогулянку.

— О, цей добрий! — рішає мати. — Згодом це устане...

Ромчикові казали написати домашню задачу про його походження. Він питає мамі: — Звідкіля взялася бабка?

— Бузьок приніс, дитинко.

— А ти? — далі випитує Ромчик.

— І мене приніс бузьок, і тебе.

Ромчик написав задачу. Вона коротка: — Від трьох поколінь в нашій родині не було природних породів.

ВИСІЛКА ПАЧОК ДО ВСІХ КРАІН СХІДНОЇ ЄВРОПИ

GENERAL PARCEL & TRAVEL Co., Inc.

135 WEST 14th STREET — NEW YORK 11, N. Y.

Tel.: CHelsea 3-2583

141 SECOND AVE., NEW YORK 3, N. Y. - Tel.: GR 5-7430

Р. Ганкевич

НАШІ ВІДДІЛИ:

**39 Raymond Plaza W.
NEWARK, N. J.**

Tel.: MArket 2-2877

Б. Сушків

**132 Franklin Avenue
HARTFORD, Conn.**

Tel.: CHapel 6-4724

Я. Тростинецький

**332 Fillmore Avenue
BUFFALO 6, N. Y.**

Tel.: MOhawk 2674

П. Остапчук

**900 Literary Rd.
CLEVELAND 13, Ohio**

Tel.: TOWER 1-1461

М. Гурняк

**11339 Jos. Campau
DETROIT 12, Mich.**

Tel.: TOWNsend 9-3980

В. Шкудор

**632 W. Girard Avenue
PHILADELPHIA 23, Pa.**

Tel.: WALnut 5-8878

Т. Гриців

**398 W. Fourth St.
BOSTON 27, Mass.**

Tel.: ANDrew 8-5040

Наша велика фірма користується довір'ям тисячів задоволених клієнтів, гарантує на 100% доставку кожної посилки.

Кожну посилку висилається на протязі 48 годин і приходить на місце призначення через 6-7 тижнів (летунською поштою через 7-12 днів).

Всі видатки пошта, мито, платяться на місці. Адресат не поносить ніяких коштів. За кілька днів висилаючий дістане від фірми офіційну посвідку американської пошти про вислання пачки на місце призначення, а по одержанні її, особисту розписку адресата.

В крамницях вибір першокласних товарів, — по дуже низьких цінах.

Жадайте нашого безплатного каталогу з точним перерахунком нових ставок мита і обслуговування.

ГОЛОВНА КОНТОРА ВІДКРИТА

ЩОДЕННО ВІД 9:00 до 6:00 ВЕЧ. — В НЕДІЛІ ВІД 9:00 до 4:00

Дуже жаль, що чоловіки й жінки забувають, що вони були дітьми. Батьки стають чужими людьми для власних синів і дочок.

G. W. Curtis

Молодь на духовому піддашші

Написав В. С. Левицький

З газ. „Вільне Слово”. Торонто, 1960 р.

КІЛЬКА років тому була поміщена у журналі „Рідерс Дайджест” стаття дружини якогось американського дипломата, яка з чоловіком і синком приїхала на постійне перебування до Парижа. Синок почав ходити до французької середньої школи і його мати ділилася у статті своїми спостереженнями про різниці між французькою і американською молоддю та різниці між способами їх виховання. Авторка статті високо цінила наприклад поведінку французьких дітей у відношенні одних до других. Вона часто стояла у вікні і приглядалася, як французькі старші діти, йдучи до школи, стрічаються на вулиці, поздоровляють себе і на привітання чи на прощання подають собі ру-

ки. Вона підкреслювала, як позитивне явище те, що діти поза часом, проводжуваним у школі, перебувають довго в товаристві старших, прислухаються їх розмовам, зацікавлюються справами, які цікавлять їхніх батьків, переймають від своїх батьків погляди на суспільні і політичні справи. Вони разом із батьками ходять на розвагові чи мистецькі імпрези і вчаться під впливом батьків розрізнявати їх та оцінювати. Французький юнак чи юнка це молоді громадяни, які не тільки у школі, але і вдома підготовляються до своїх майбутніх громадянських обов'язків.

Подібно справа стояла і в нас, на нашій батьківщині. Але поселившись в Канаді чи Америці ми

насліпо перейняли американські звичаї. Доляр і вигода стали нашою девізою навіть у відношенні до наших дітей. Батьки здебільша обоє ходять до пізньої старости на роботу, виховування дітей ми поручили школі (яка, до речі, в Америці і Канаді в теорії і практиці від цього завдання відхрещується) і вулиці, а в найкращому випадку дітям самим собі. Спільний формальний обід чи вечеря, за якими можна багато поговорити і дітей навчити, зникли з домашнього розкладу дня, а як деколи родина й сидить за обідом разом, то батько читає звичайно при обіді газету, а діти камікси чи що інше. Під час цілої обідньої чинності (бо обіди перестали бути родинною церемонією) рідко коли впаде путнє слово, а якщо і йде розмова між старшими, то часто полягає на критиці всього, що своє, на обезцінюванні провідних людей, підозріннях і сплетнях, що ніяк не може впливати позитивно на національний світогляд дитини, чи юнака і юнки.

Позатим, для вигоди своєї і дітей, ми подбали для наших дітей про окремі кімнати десь там „на піддаші” і діти забираються туди на весь час, який перебувають дома. Вони там вчаться, там приймають відвідини своїх товаришів, там слухають радія, яке ми їм купили, а подекуди мають ще там і свою окрему телевізію. Одним словом ведуть собі там у своїх кімнатах своє окреме життя, життя „духового піддашшя”, яке нічим не в’яже їх з їхніми батьками, а

тим самим з ідеалами та світоглядом і способом життя їхніх батьків.

Рідко бачимо сьогодні, щоб батьки ішли разом із своїми старшими дітьми — середньошкільниками до свого чи чужого театру, на концерт, на оперу, до кіна. Рідко коли наші люди втішаються духовими розвагами цілою родиною. Імпрезові організації не дбають про молодь, бо не дають майже ніколи дешевих вступів для молоді. Дітям нецікаво йти з батьками, бо не звикли до цього змалку, а батькам це вигідніше, і „менше коштує”. Діти знаходять свої, часто сумнівної вартости, розваги поза евіденцією батьків, розваги, які нічим не зв’язані з українським організованим життям і не можуть дати їм стимулу до того, щоб вони включилися з часом в українське організоване життя.

Зубоження і спрощення родинного життя в наших еміграційних обставинах і під впливом нашої „американізації” є основною причиною відчуження нашої молоді від родини і від національної спільноти, її „автсайдерства” і егоцентризму. Від так вихованої молоді важко вимагати, щоб вона осягнувши зрілий вік, сама включалася в організаційне українське життя і переймала його провід. Останній час для української еміграції після п’ятнадцяти років танку довкода золотого тельця почати присвячувати трохи більше уваги родинним справам, поки ще не пізно.

ВІЛЬНЕ СЛОВО

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК

адреса:

**286 LISGAR STREET
TORONTO, ONT.
CANADA**

умови передплати:

в канаді: 6.00 дол. на рік

в з. д. а.: 7:00 дол. на рік

ТАМ ЗНАЙДЕТЕ

інформації про події

в українському світі

(в Україні і на еміграції).

інформації про події

в світі та найважливі

осяги сучасної

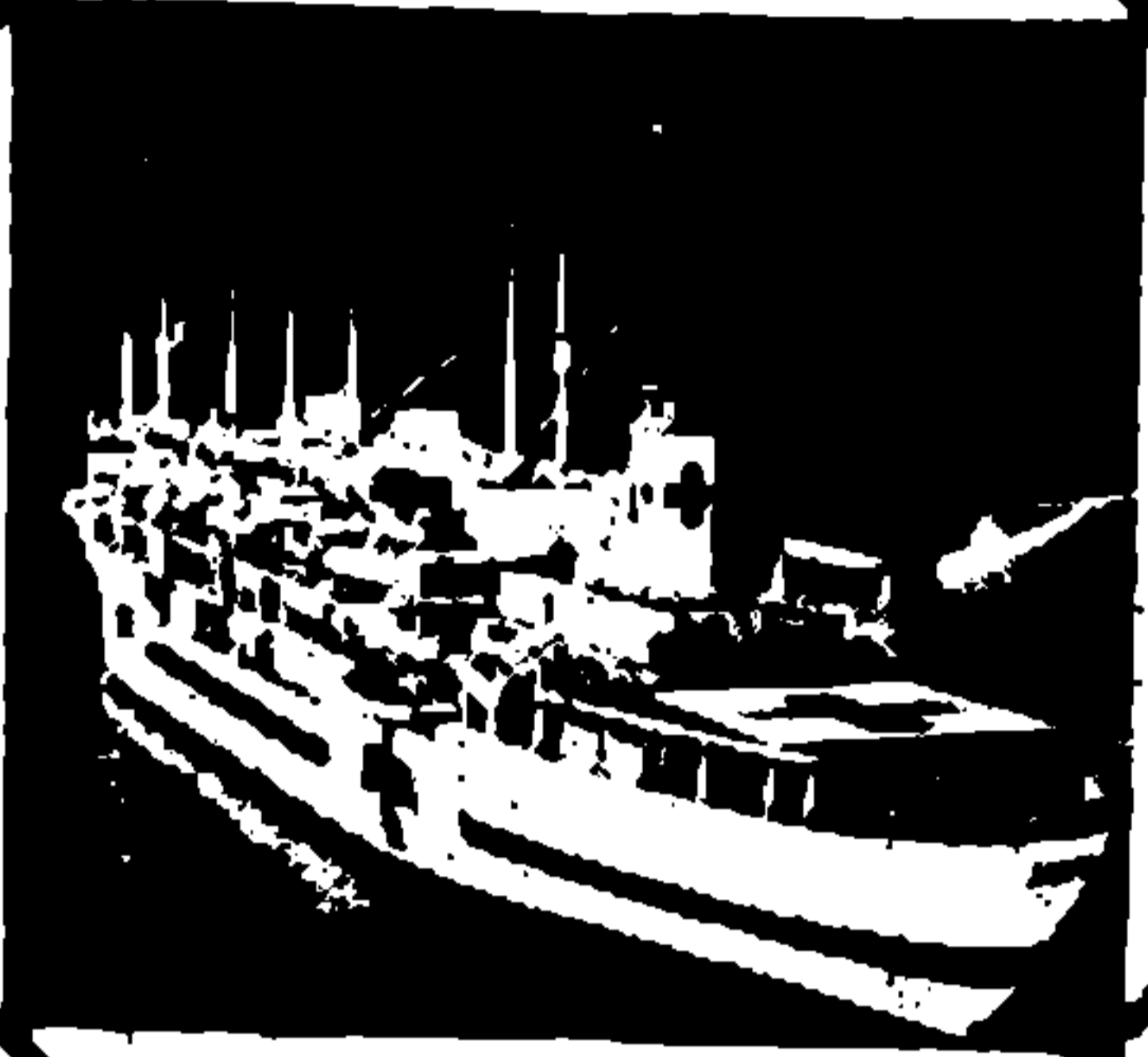
науки і техніки.

насвітлення тих

подій у статтях

і оглядах.

**Читайте і передплачуйте
орган українського незалежного слова**

КОРАБЕЛЬ

„НАДІЯ”

КОЛИШНІЙ санітарний корабель американської фльоти відновляється в каліфорнійському доці за приватні кошти. Його назвали „Надія”. Цієї весни він має виплисти на води Південно-Східної Азії, щоб показати і прищепити людяності тих околиць світу медичне знання і медичні вмінності Америки.

На покладі буде цілий штаб лікарів, сестер-жалібниць, дентистів і інший допоміжний лікарський персонал. Першою довшою зупинкою корабля буде Індонезія. Там корабель проведе шість місяців. Вже прийняті і дальші запрошення

до В'єтнаму, Східного і Західного Пакистану.

Цілий плян таких експедицій має здійснити програму „народ-народові”, що її висунув президент Айзенгауер. Досі народи мають тільки урядові контакти через амбасади чи державні господарські місії, або випадкові контакти через приватних мандрівників. Плян „народ-народові” має метою створити можливості систематичних, неурядових контактів, добре обдуманих і з далекими цілями. На чолі товариства, що організує експедицію корабля „Надія”, стоїть рада директорів, до

Пригадується ряд інших шляхетних чоловіколюбних діл Америки. Пригадується акція АРА після першої світової війни, яка улегшувала перші голодові роки і в Україні. Пригадуються всім нам відомі УНРРА і ІРО... Але з бо-лем пригадуються і даремні апелі України, обскоченої ворогами 1919 року, нищеної тифом, апелі... дати бодай ліки! І завжди ще в ухах бренть трагічна пісня: Засумуй трембіто над могилами сорока тисяч українського цвіту, що гинув від пошести на очах безжалісно глухого світу...

якої входять опріч лікарів і фармацевтів також провідники світу праці і промислу.

Корабель „Надія” матиме з собою цілу лікарню на 800 ліжок. Постійно працюватиме на ньому 15 лікарів, 2 дентисти, 20 реєстрованих сестер і 20 осіб допоміжного персоналу. Коло 35 лікарів заангажовано на те, щоб шляхом ротаційної виміни що чотири місяці звільняти тих, що вже відбули свою службу.

Головним завданням лікарської залоги корабля буде вчити лікарів, сестер, повитух. Задля цього на кораблі є викладові залі і лабораторії. Найновіше медичне приладдя, до надавчої стації кольорової телевізії включно, — уможливить передачу лекцій, демонстрацій, навіть операцій, на віддалі 50 миль так, щоб медичні і взагалі здоровні установи могли

здалека знайомитись із усіми досягненнями сучасної лікарської техніки. Славні американські спеціалісти прилітатимуть на корабель і вестимуть спеціальні семінарі, показуватимуть особливі операційні заходи, помагатимуть місцевим лікарям устійнювати діагнози і спосіб лікування.

Корабель матиме і подвижні групи, які автами і гелікоптерами пробиватимуться і в глибину країв, і там ширитимуть медичне знання і гігієну.

Рахують, що першого року перебудова і віднова корабля, виряд і утримання вимагатимуть 3,5 мільйона доларів. Уже почалась збірка фондів. Більші суми передали Американська Медична і Американська Дентистична Асоціації. Активну участь у збірковій акції перебрали 52 000 аптечних складів.

До керівництва експедиції зголосилось понад 1000 кандидатів. Керівником вибрано д-ра Sprangler-a, який 17 років служив лікарем при фльоті і був головним оператором на п'ятьох санітарних кораблях.

Американська преса привітала почин із захопленням. Трудно подумати, як краще могли б лікарі прислужитись і своїй професії і своїй батьківщині — пише The Philadelphia Inquirer, а New York Times стверджує, що можливості того почину великанські... Не повинно бути труднощів у здобуванні фондів, щоб оплачувати цю місію. Немає кращої цілі, на яку могли б піти ті фонди.

Написав М. Грисюк
з Білої Церкви на Київщині

ДЕНДРОПАРК ОЛЕКСАНДРІЯ

Скорочено із журн. „Наука і Життя”,
Київ, ч. 9, 1959.

НА околиці Білої Церкви, Київської області, на березі мальовничої річки Рось широко розкинувся дендрологічний парк „Олександрія” — один з визначних зразків українського паркобудівництва, цінна пам'ятка садово-паркової архітектури кінця XVIII сторіччя. Його оголошено державним заповідником Української ССР.

Характерною рисою „Олександрії” є вдале розміщення деревних насаджень, їх гармонійна єдність з полями, рікою, багатьма штучними ставками та архітектурними спорудами.

Тут можна побачити численні мальовничі пейзажі з груп декоративних дерев і кущів, зелених галявин, ставів з водопадами, містків і фонтанів. Тінисті алеї навіть у найбільшу літню спеку дають прохолоду і ніжний аромат різнобарвних квітів. У парку зібрано й акліматизовано понад 400 видів і форм дерев та кущів, які мають чимале значення для народного господарства. Серед них такі цінні екзотичні породи 100—150-річного віку, як тюльпанне дерево, сосна веймутова, горіх чорний, дуб плакучий, дуб червоний, бук звичайний, сосна чорна, липа кримська, каркас західній, ялівець вірджинський та інші породи.

З ранньої весни і до пізньої осені під наметом дерев розквітає пишний килим різнобарвних трав. Ще не встигне зійти сніг, а вже милують око ніжнобілі підсніжники, згодом — блакитні проліски, жовті квітки гусячої цибульки, різнобарвний ряст; їх змінюють голубі фіялки, барвінок, незабудьки. Пізніше зацвітають дзвоники, ромашки, що, неначе біле море, колишуться над буйною зеленню трав. У центрі парку розташовані чудові цвітники та архітектурні споруди.

Чарівна краса парку приваблює в „Олександрію” тисячі відвідувачів з найвіддаленіших кутків України та багатьох чужоземних країн.

Кілька слів про історію парку. 1774 року польський король за жорстоке придушення селянського повстання — Коліївщини подарував своєму коронному геть-

манові Браницькому 400 тисяч десятин землі у Сквирському, Таращанському та Васильківському повітах, куди входила і сучасна Білоцерківщина. Браницький служив послом у Росії, потім став російським генерал-аншефом. Ідучи за модою того часу, його дружина Олександра — племінниця Потьомкіна — розпочала 1797 року будівництво парку біля колишньої заміської резиденції гетьмана у Білій Церкві. На її честь парк і дістав назву „Олександрія”.

Парк закладено на базі природної діброви, залишки якої у вигляді окремих 300—350-річних дубів зустрічаються тут досі. Центральну частину території парку, який тоді займав понад 400 гектарів, перетинають три балки. Разом з низьким лівим берегом Росі вони послужили місцем для влаштування декоративних ставків. У західній частині над скелястим берегом річки височить Палієва гора з дикоростучими травами на схилах. Тут 1702 року перед визволенням Білої Церкви від польської шляхти розкинув свій військовий табір славнозвісний народний герой України Семен Палій. Звідси відкриваються чарівні краєвиди Росі, дібров і степових просторів.

Характер рельєфу та рослинності став доброю основою для створення парку. Його будували селяни-кріпаки за проєктом садівника Мюффо. Браницька поставила собі за мету, щоб парк був подібний до славнозвісних петербурзьких: Павлівського, Царськосільського, Катерининського та інших. Вона не шкодувала грошей

на придбання таких дорогих мармурових скульптур, як „Три грації”, „Смиренниця”, „Хлопчик з собачкою”, „Діана”, „Венера” тощо. Високу мистецьку цінність мають архітектурні споруди малої форми: колонада „Ехо”, павільйон „Ротунда”, колона „Суму”, „Руїни”, китайський і турецький містки, фонтани, кам'яні сходи і т. д.

Афішуючи своє захоплення паркобудівництвом, Браницька часто запрошувала до себе видатних гостей того часу. Є відомості, що в парку побував Т. Г. Шевченко.

Зміни і доповнення в декоративно - архітектурне оформлення парку вносились майже до кінця ХІХ сторіччя. Проте уже після реформи 1861 року він став занепадати. Все більше тут почали розвиватись прибуткові галузі господарства, зокрема рибництво, садівництво, городництво тощо.

В період другої світової війни великої шкоди паркові завдали німецько - фашистські загарбники. Вони вирубали цілі гаї і рідкісні екзоти, розібрали стіни житлового комплексу, проклали дорогу через насадження. Зразу ж після війни розгорнулась відбудова парку. За останні два роки відбудовано головний вхід, колонаду „Ехо”, господарський в'їзд, побудовано в'їзну дорогу, відновлюються павільйон „Ротунда”, оранжерея, китайський місток та інші споруди. Проводяться роботи по очищенню паркових ставків.

Як науково - дослідний заклад Академії наук УССР дендропарк займається питанням паркобудівництва, відбудови та розвитку

парку, акліматизації і вирощування нових деревин, кущових та квіткових рослин.

На основі вивчення біології окремих порід, їх угруповань та досвіду паркобудівництва вчені відбудовують і поліпшують ті паркові композиції й краєвиди, що були раніше в „Олександрії”, поповнюють парк новими породами дерев і кущів, збагачують травостій красивими дикоростучими квітами. За останні роки висаджено понад 25 тисяч саджанців і сіянців та близько 50 тисяч дикоростучих квітів, відновлено в значній мірі композиції на Великій і Малій полянах, біля східньої групи ставків, в старій діброві та ін-

OR 4-9576

Цукорня „ВЕСЕЛКА”

**144 Друга Авеню
НЬЮ-Йорк 3, Н. Й.**
рядом із Укр. Нар. Домом

Поручав:

Різномодні закуски, солодке печиво, каву, чай, какао, молоко, різного роду, різних фірм содові води, солодощі місцеві та імпортомані.

Морозиво знаної фірми «Селтест» в багатьох смаках і різних величинах.

Часописи -(також в інших мовах), журнали.

Цигарки, цигари, тютюн.

Наша спеціальність: кава, содова вода з правдивим малиновим імпортованим соком — морозиво «Веселка».

ших місцях. Майже повністю засаджені місця вирубок.

Успішно акліматизовано багато цінних для народного господарства нових деревних порід, зокрема, секуринегу, з якої виготовляють ліки, що замінюють дорогий стрихнін, розовик керівидний, жимолость Маака, форзицію пониклу, аралію манджурську, лимонник китайський, амурське коркове дерево та багато інших.

В розсадниках парку вирощується до 200 різних видів і форм деревної рослинності, яка йде на відбудову парку та озеленення багатьох міст і сіл України. Понад 250 видів і сортів квіткових рослин (троянд, тюльпанів, жоржин, півоній, гвоздик, айстр, маків та ін.) вирощує щороку парк для передачі у виробництво.

The magazine "Nauka i Zyttya" (Kiev) gives a description of the beautiful park in the vicinity of Bila Cerkwa near Kiev. Once the property of the wealthy Branickyj family, it is now a state reservation of the USSR. The park, established during the 18th century, is a valuable example of the garden-park architecture of the time. In the park's nurseries up to 200 different forms and varieties of trees and over 250 specimens of flowers are raised. The park is beautified by valuable marble sculptures and small architectural works.

ВІДПОВІДІ НА ПИТАННЯ З 91-ої СТОРІНКИ

1. Французький король, Людвиг 18-ий.
 2. По турецьки: гори.
 3. Св. Петро.
 4. В Шекспіра драмі: Юлій Цезар.
 5. Віднімаємо 32 і решту ділимо на 1,8.
 6. Цісар Юліян Відступник.
 7. Пів мільйона.
 8. Японія. Іран, Абесинія.
 9. Сліпота на червоно-зелене.
 10. Брутто — італійське. вага товару разом із опакуванням, гуртовий прибуток.
 11. В Китаю.
 12. Ні, переноситься тільки одним родом мух.
- Нетто — італійське, чиста вага товару без опакування, чиста ціна товару без знижки.
Тара — арабське, вага опакування, вага вагону, в якому перевозять товар.

Чому Україну вважають частиною Росії?

...Багато визначних американських журналістів, педагогів, державних мужів і авторів книжок ще й сьогодні вважають Україну частиною Росії в економічному, культурному, історичному, мовному і політичному розумінні.

Таке помилкове поняття про Україну — це наслідок того, що в американському академічному світі Україна взагалі не репрезентована, бо поминувши початкові, тимчасові курси української мови і літератури в кількох університетах, жодний з 1855 університетів і коледжів в США не посідає ні одної постійної катедри з будь-якої українознавчої ділянки. Тому, що немає кваліфікованого знавця української історії з найвищим академічним ступенем професора американського університету, українські справи інтерпретують там ті, які очолюють приблизно 70 російських кафедр. В загальному їхня інтерпретація йде по лінії „України нет, не было і быть не может”. В дусі цієї давньої російської концепції політичного ладу в Східній Європі без вільної і незалежної України виховуються сьогодні студенти в советознавчих центрах з усіма нам шкідливими наслідками.

Ці студенти — це майбутні експерти від советських справ, які, крім того, що вони будуть советознавцями, стануть педагогами, дипломатами, журналістами, істориками, авторами книжок та іншими фахівцями. Якщо українська громада в США не вживе заходів щоб дати їм змогу почути правду про Україну ще заки вони с на шкільній лавці, їхні погляди і потупення в українських справах будуть іти далі в напрямі тепер ще сильної і активної проросійської орієнтації.

Найбільш відповідне місце для студій українських проблем майбутніми американськими советознавцями — це перша постійна катедра (не лекторат) історії України в такому університеті, де па-

ходиться советознавчий центр. Така катедра буде заснована на базі контракту, де між іншим буде зазначено, що студенти такого університету, які спеціалізуються в советських справах, будуть брати історію України, як обов'язковий предмет так, як це практикується російськими кафедрами.

Для заснування катедри потрібний підставовий фонд (ендаумент) в сумі 350 000 доларів, з якого тільки відсотки, а не самий фонд, будуть уживатися на оплату наукових сил при кафедрі. Зібрати цю суму — це завдання Фонду Катедри Українознавства, Інк., (ФКУ). Іншими словами, головною ціллю ФКУ, як загально-визнаної і понадпартійної української організації, є знайти серед чисельної і жертвенної української громади в США з 500 громадян, які своїми стодоларовими датками у формі членських вкладок спільно уфундують першу українську катедру. Такою методою зібрано один мільйон доларів на будову парохіяльної школи св. Юра в Нью-Йорку. В травні 1959 р. подібну методу застосували поляки м. Бофало, Н. Й. і збрали 150 000 дол. на Катедру Польської Культури в Канісіус Коледж, Бофало.

Напочатку масової збірки фондів в квітні ц. р. понад сто українських громадян і організацій вже зложили свої стодоларові датки. Отже треба ще з 400 свідомих українців, які своєю стодоларовою цеголкою допоможуть збудувати тривку наукову основу для української справи в американському академічному світі...

З „Студентського Слова”
додаток до „Свободи”, 1960 р.

УКРАЇНЦІ ЗДА І КАНАДИ!

Допоможіть заснувати

ПЕРШУ ПОСТІЙНУ

УКРАЇНОЗНАВЧУ КАТЕДРУ

в американському університеті, стаючи її фундаторами-членами Фонду Катедри Українознавства **СЬОГОДНІ!**

За інформаціями пишть до:

Ukrainian Studies Chair Fund, Inc.

302 West 13th Street

New York 14, N. Y., U.S.A.

Від Видавництва

Оце передаємо Вам уже третє число „Українського Огляду”. Ми розуміли Ваші сумніви після того, як Ви отримали перше число. Ви не були певні, чи це знову не один спалах видавничого почину і чи він не погасне як солом’яний огонь. І ще інша причина не давала Вам зараз рішитись. Ви дістали від видавництва листівки-запрошення. В них ми представили Вам завдання нового журналу: — збирати найцінніші й найцікавіші речі з того, що друкується в Україні і на еміграції, та інформувати Вас про них передруками уривків і рефератами. Так само ціллю нового журналу мали бути короткі інформації про особливі осяги світу в ділянках науки, техніки, медицини і ін. Але Ви не знали, чи і в якій мірі нам вдасться виконати ті завдання.

Тепер у Ваших руках три числа. Вони дають ясний образ того, що уявляє собою „Український Огляд”. Численні листи до нас і перші відгуки в пресі є доказом признання. Маємо надію, що і Вам, Вшан. Читачко-Читачу, ті числа подобались.

Тож прохаємо не чекати довше, але прислати передплату чи бодай належність за три числа, що їх Ви отримали. Таке видання вимагає великих коштів, а базою його є, поруч із відданою і фаховою працею співробітників в-ва, передплата і оголошення. Видавництво свою частину обов’язків виконало. Слово за Вами. І ми віримо, що Ваша відповідь буде скоро і прихильна.

“Ukrajinskyj Ohlad” — “Ukrainian Digest” is the only Ukrainian magazine of its kind and the finest in its field in the world. It is illustrated in color and on the cover of each publication of the magazine is shown a different masterpiece of famous Ukrainian Painter in full — natural colors.

Sending us 5 yearly subscriptions for your friends (\$19.50) you are entitled to one FREE yearly subscription or \$3.90 CASH. If you can’t afford it please don’t send us the copy of “Ukrainian Digest” back, but rather \$0.75, with your remarks and try to persuade one of your friends to subscribe to “Ukrainian Digest”.

UKRAINIAN DIGEST

210 Fifth Avenue

Suite 1102

New York 10, N.Y.

Check enclosed

Money Order

Cash

Please bill me

\$ 3.90 a year

Name

Address

City Zone State

- Шевченківські музеї
в Києві (2)
- Максим Славінський (5)
- Княгиня і рабіня (9)
- Словогра (22)
- Мистець-громадянин Роман
Савицький (23)
- Сполучка музики і руханки —
ідсал виховання (26)
- 8-мі Зимові Олімпійські
Грища (28)
- Що це є спорт? (30)
- Молоді голоси в Україні (34)
- Наступ людини на царство
підсоння (35)
- Удовох (40)
- Відречення від фальшивого
бога (45)
- Найулюбленіший інстру-
мент в Україні (49)
- Чистий Четвер (52)
- Театр «Розстріляного
Відродження» (53)
- Поет з Божої ласки (58)
- Равенна (61)
- З Болотяного у Москву (65)
- Свідок (73)
- Лемківщина (77)
- Дороги і зустрічі (80)
- Роман Пачовський (86)
- Під чужими зорями (87)
- Вугілля, нафта, вода... (89)
- Тамниця трагедії
Рупкунду (92)
- «Техніка щастя» (94)
- Міжпланетні мандрівки (96)
- Молодь на духовому
піддашші (102)
- Корабель «Надія» (105)
- Дендропарк
«Олександрія» (107)
- Чому Україну вважають
частиною Росії? (111)

